

Родопите – гостоприемство
в четири сезона

www.tourism-rodopi.eu

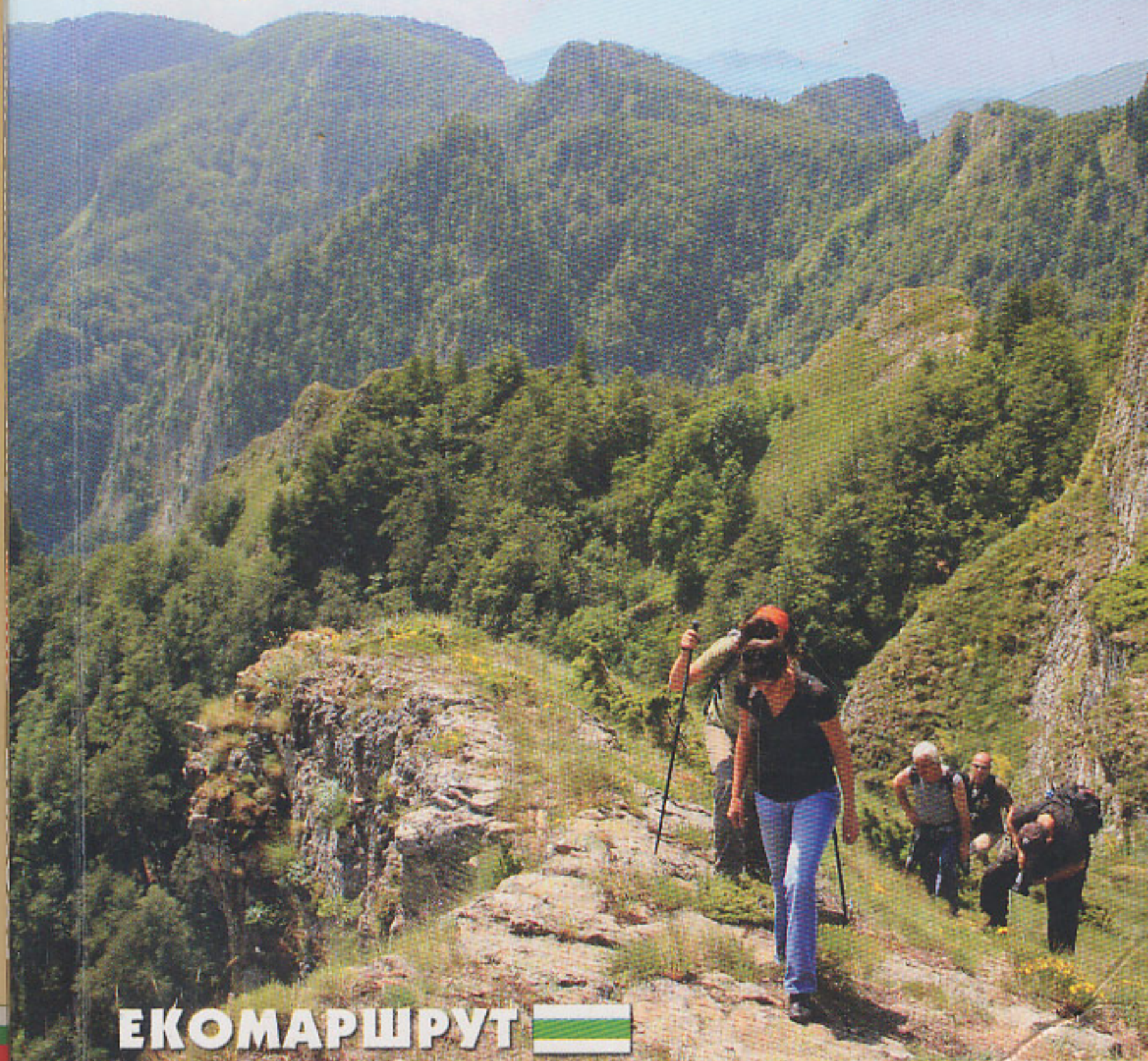
ПЪТЕВОДИТЕЛ

А. Крумова
В. Тодев
Г. Пампоров

РОДОПИ

200 КМ

биоразнообразие и туризъм

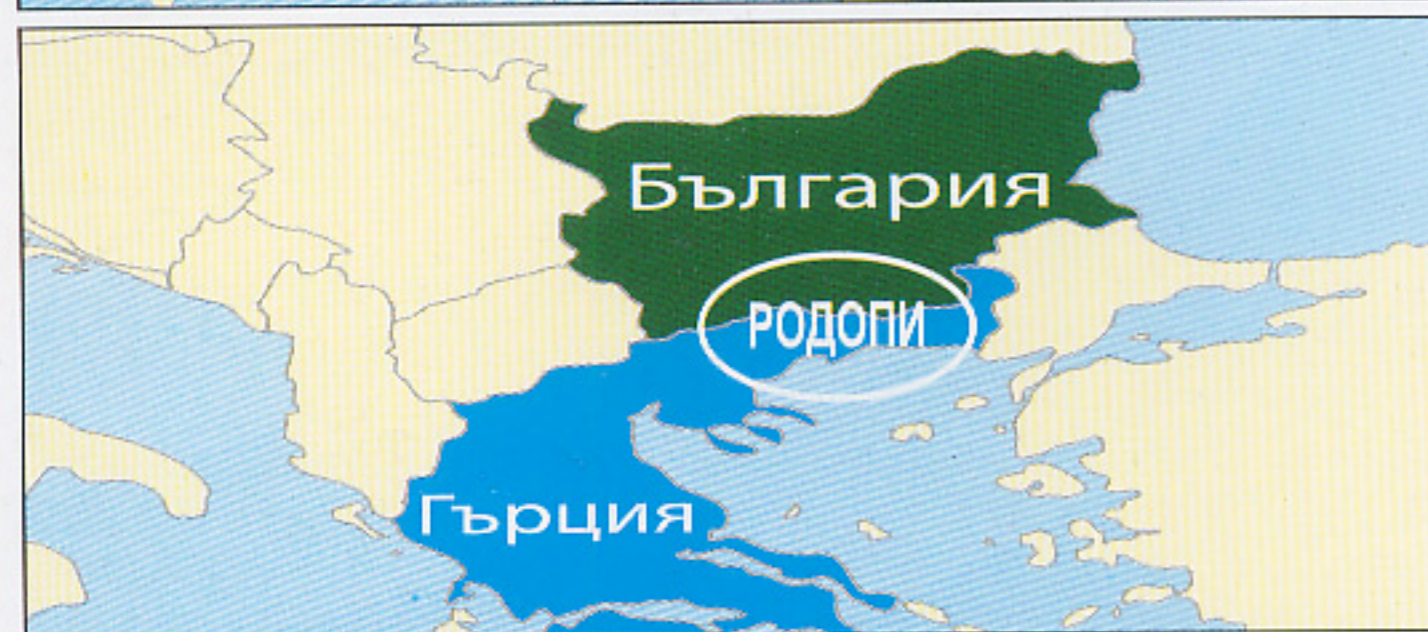
Този Пътеводител е издаден с финансовата подкрепа на Европейския съюз и Република България.

Цялата отговорност за съдържанието се носи от Регионална туристическа Асоциация РОДОПИ и не може да се приеме, че отразява официалното становище на Европейския съюз

ЕКОМАРШРУТ

**с.Хвойна – с.Орехово – Пампорово – гр.Смолян
с.Арда / с.Паранести – пр. Елиджие / гр.Ставрополис**

ЕКОТУРИЗЪМ В РОДОПИТЕ - естественият избор!

Този Пътеводител ще ви отведе в най-красивата, най-интересната и с най-богато биоразнообразие част на Родопите. Там, където съхранената природа и човешкото присъствие правят незабравими преживяванията на всеки посетител. Там, където можете да срещнете или да видите пряко отпечатаните следи от дивите обитатели на планината, да се насладите на уникалните горски цветя, билки и растения. Там, където са живи хилядолетните традиции в песните, танците, храната, облеклото и бита на местните хора.

Една идея обедини през 2007 г. хора с разностранни интереси от бизнеса, неправителствения сектор и местната власт в общините Смолян, Чепеларе, Рудозем и Ксанти. Нейната реализация през 2008 г. доведе до създаването на най-дългия на Балканите трансграничен пешеходен екомаршрут. "Еко" – не заради модата, а защото дългият 200 км само в българската му част маршрут свързва в един общ туристически продукт 13 природни творения, които са с официален статут на защитени по българското законодателство територии: Резервати, Защитени Местности, Природни Забележителности. А извън тях поне още толкова заслужават да го получат...

Постигнатото местно и международно партньорство, както и финансовата подкрепа на Програма ФАР – ТГС и Република България, подобриха значително достъпа на туристи до познати и новооткрити родопски красоти. По маршрута са благоустроени места за краткотраен отдих, прокарани са и са обезопасени нови пътеки там, където почти не е стъпвал човешки крак, положена е нова – в зелен цвят маркировка, стотици насочващи табели и 25 информационни билборда. В българската част от маршрута са монтирани 30 беседки, 15 чешми, 12 тоалетни, 8 заслони, 20 покрити пейки.

Благодаря на всички от екипа за управление на проекта, партньорите, строителите, администраторите, дърводелците, дизайнерите, печатарите..., с които реализирахме в изключително кратки и напрегнати срокове идеята да социализираме и популяризираме в по-добра степен богатството на Средните Родопи. Насладете му се!

Добре дошли в планината на Орфей!

Георги Пампоров

Ръководител на проекта

Изпълнителен директор на РТА Родопи

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод.....	3	Ухловица – с. Могилица	
География на Родопите.....	4	Ден VIII – 10 км / 5 часа.....	101
Климатът.....	6	С. Могилица – З.м. Падала – пещера	
Поглед в миналото.....	8	Типецето – м. Светилището –	
Ден I - 14 км / 5 часа.....	11	с. Арда	
село Хвойна – З.м. Средните ливади		Ден IX – 12 км / 7 часа.....	110
– с. Орехово		С. Арда – махала Речани – м. Узунов	
Ден II - 18 км / 8 часа.....	23	камък – м. Гераница – извора на р.	
С. Орехово – ПЗ Костен камък – вр.		Арда – Ардин връх – м. Дядова река –	
Цирикова църква - м. Слънчеви		х. Заставата	
поляни - П.з. Чудните мостове		Ден X – 21 км / 9 часа.....	118
Ден III – 17 км / 6 часа.....	36	Х. Заставата – ЗМ Ливадите – с.	
Чудните мостове – Римският път		Сивино – застава Горово – м.	
– вр. Персенк – Глухите камъни –		Чифлика - с. Мочура – м. Курбанище	
х.Изгрев		Ден XI – 10 км / 6 часа.....	124
Ден IV: 20 км / 6 часа.....	43	М. Курбанище – м. Каша – м. Картала	
х. Изгрев – Мечо гробе – Портата		– Капинев връх – Вишката – вр.	
– вр. Мечи чал – Пампорово -		Циганско градище – м. Заслона	
трансевропейски пешеходен		Ден XII – 11 км / 7 часа.....	130
маршрут Е 8		М. Заслона – м. Брахамовото – м.	
Ден V - 13 км / 8 часа.....	59	Съдилището – м. Гръцкия пост –	
Пампорово – Орфеевите скали –		Бабина чука – проход Елидже	
вр. Соколица – П.з. Невястата/вр.		Ден XIII - 26 км / 10 часа.....	139
Кокошия камък – П.з. Смолянските		Местност Гераница – с. Дипотама	
езера – кв. Езерово		– водопад Лепидас – водопад	
Ден VI – 12 км / 8 часа.....	74	Св. Варвара – римския път –	
Кв. Езерово – вр. Червената скала –		с. Паранести - трансевропейски	
резерват Сосковчето – Балиевата		пешеходен маршрут Е 6	
вода – П.з. Смолянският водопад		Ден XIV – 25 км / 12 часа.....	144
– Смолян		Проход Елидже – горско селище	
Ден VII - 19 км.....	87	Фалатия ??? – водопад Ливадитис	
Смолян – вр. Орлов камък –		– гр. Ставруполи / трансевропейски	
Кайнадина – П.р. Амзово – с. Турян		пешеходен маршрут Е 6	
– пещера Голубовица – пещера			

Увод

Добре дошли в Родопите! В митичната, магическа планина, за която всичко казано и написано не може да се сравни с усещането, с преживяването да бродиш по чаровните ѝ пътеки, да вдъшваш кристалния ѝ въздух и спокойствието ѝ, да вкушваш домашните гозби и неподправеното гостоприемство, да потъваш в звука на гайди и чанове... Планината, която е позната, но и непозната, която винаги има с какво да те изненада и очарова, която остава в сърцето. Надяваме се пътеводителят, който ти, Пътешественико, държиш в ръцете си, да бъде твой верен другар, да бъде спътник и помощник – в Приключението и Предизвикателството да откриеш Родопите, а чрез нея – и себе си. А тръгнеш ли по родопските пътеки, ще познаеш със сърцето си омаята на Орфеевата планина... На добър път!

TV

Restaurant

Mehana

Barbeque

Car park

Internet

Garden

На връх Снежанка се пресичат планинските дялове Чернатица, Перелишки и Преспански

География на Родопите

Заоблени върхове, вековни гори, дъхави поляни с аромат на билки и планински цветя, шеметни скални откоси, живописни езера и водопади – така изглежда Орфеевата планина днес. Като част от Македоно-Тракийския масив и най-старата суша на Балканския полуостров, Родопите заемат една седма от територията на България. Географски те представляват сложна система от различни по височина, дължина, ширина и посока ридове, дълбоки речни долини, тесни ждрела и котловини. Простират се между Горнотракийската низина на север и Беломорската низина на юг на обща площ от около 18 000 кв. км, от които над 14 хил. кв. км са на българ-

ска територия, а около 18% са в Гърция като част от гръцките провинции Македония и Тракия. Средната надморска височина на планината е 785 м, дължината в посока запад – изток – около 230 км, а ширината ѝ – 100 км. Родопите са седмата по височина планина в България.

Морфографски планината се дели на Западни и Източни Родопи. Западните са по-високи, с типично планински релеф, докато Източните са хълмисти и сравнително по-ниски. Западните Родопи се ограничават на запад от долината на река Яденица, седловината Юндола (1375 м), Аврамова седловина (1295 м) и долината на река Дрещенец. Границата с Източни Родопи преминава по долината на р. Скаличица, седлови-

ната Китката (35 м), долината на р. Боровица, долината на р. Върбица и седловината Трикамъка източно от Златоград. Средната надморска височина в тази част на планината е 1150 м. Дълбоката долина на река Въча разделя Западните Родопи на две части – западна и източна.

Източната част, наричана често и Средни Родопи, през която изцяло преминава и нашият маршрут, се състои от няколко дяла. Перелишкият дял обхваща най-високата част на планината, тук е и нейният първенец – вр. Голям Перелик (2191 м). Делът обхваща също Букова планина с най-висок връх Снежанка (1926 м) и Чернатица – с първенец Голям Персенк (2091 м). На северозапад от Перелишкия дял се простира дългият рид Мурсалица с най-висок връх Чаева чука (1826 м). На изток от седловината Рожен е Преспанският дял с най-висок връх Преспа (2001 м). Делът обхваща Радюва планина, Манастирище, Крушовска планина, Градище планина, Гордюва чука, Новаковски балкан, Момчиловски рид. На юг от Смолян се простира Арденският дял. Между реките Черна

и Арда се издига Кайнадинският рид (най-висок връх Кайнадина, 1608 м). На юг от него е Ардинският рид с най-високи върхове Ардин връх (1730 м) и Циганско градище (1827 м). Между долините на реките Арда и Върбица се простира Жълти рид (най-висок връх Алада, 1241 м), на юг от който е Устренският рид.

Маршрутът, описан в настоящия пътеводител, следва билото на рида Чернатица (започвайки от неговото най-северно разклонение Белочерковски рид), преминава през Букова планина, Кайнадински рид и Ардинския дял на Средните Родопи.

Климатът

Климатът в Средните Родопи прави планината гостоприемна за посещение и туризъм през всички сезони. Той е преходно-континентален планински, с подчертано средиземноморско влияние, особено в южните ѝ части. Варира в различните части на планината в зависимост от релефа, надморската височина и изложението на склоновете. Средногодишната температура е между 7 и 9°C, а по билата – 4 - 5°C. Годишните валежи са между 700 и 900 л/кв.м. Голямо значение при формирането на климата оказват и ветровете. Те са по-малко и по-слаби в сравнение с тези в дру-

гите планини. Преобладават западните, но при преходните сезони и зимата често духат и топли южни ветрове. Въздействието оказват студените въздушни маси от север, както и топлият средиземноморски бриз.

Лятото в планината е прохладно, като най-високите среднодневни температури през юли са 18-19°C, а влажността на въздуха е 60%. Есента е продължителна и топла. Поради чувствителното средиземноморско влияние зимата е мека. Продължава 4-5 месеца, като снежната покривка по планинските била се задържа сравнително дълго. В местата до 1000 м н. в. тя се задържа

между 40 и 60 дни в годината, а във високите части на планината с около 2000 м н. в. – сняг има до началото на лятото.

Планинските ридове от запад и север възпрепятстват настъпването на резки застудявания, няма екстремно ниски температури и лавини, малко са дните с мъгла.

Тази част на Родопите се слави и с големия брой слънчеви дни и ясни звездни нощи – над 250 в годината, което е и главната причина местността Рожен да бъде избрана за построяването на Националната астрономическа обсерватория.

Особено свойство на района на Пампорово и Смолянските

езера пък е повишената отрицателна йонизация на въздуха, която влияе изключително добре върху организма. Гъстите иглолистни гори, които покриват билата на планината, произвеждат т.нар. фитонциди, които правят въздуха особено здравословен за хора, страдащи от хронични заболявания на горно-дихателните пътища и астматично болни. Дори при непрестанно растящите летни температурни максимуми в България през последните години тук, в района на Екомаршрута “Хвойна – Пампорово – с. Арда – Прохода Елидже” никъде в хотелските бази не се използват климатици.

Панорамата от Орфееви скали

Панорама от местността Светилището

Поглед в миналото

Чували ли сте легендата, дошла до нас с текстовете на Овидий и Псевдо-Плутарх, за двете немирни деца – Хем и Родопа, брат и сестра, деца на морски бог... Живеели те на воля из обширните полета, играели и пеели, смехът им огласял всичко наоколо. Така един ден, на шега, измислили игра, в която момчето назовало себе си Зевс, а девойката – Хера. Но боговете чули това, разгневили се и решили да дадат урок на безрасъдните, посмели да се сравняват с тях. С едно движение всемогъщият Зевс превърнал красивата Родопа в планина. От ужас, вкаменил се и Хем... А помежду им останала да ги дели обширна низина. Така и до днес Хемус и Родопа

се гледат, но не могат да се докоснат.

Има и други легенди: за египетския фараон, чиято неземно красива любима била родом от тези места и в нейна чест той назовал планината Родопи. И за езическата богиня Родопа, на която в древни времена нарекли морето преливащи хълмове. Или за тракийския произход на името, което значело „ръждива/червеникава вода“. Може би с основание в наричаните от Омир “Снежни планини на траките”...

Родопите винаги са били тайнствена и загадъчна планина. Населявани още от древността, за тях се говори и в един от най-старите писмени източници – епичната поема на Омир “Илиада” (VIII в пр.н.е.).

Тук, според преданията, се е намирало и известното в цялата елинска античност Прорицалище на Дионисий. И макар че това светилище остава неоткрито и до днес, изследователите са убедени, че точно край него е роден и отгледан главният герой от тракийката митология Орфей – историческа личност, живяла през VIII в. пр. Хр. Тук някъде в сърцето на планината той омайвал с неземната си музика всичко живо, зверове и птици.

Сигурно е едно – Родопите са една от люлките на европейската цивилизация и най-рано заселеният български планински район. Най-ранните следи от човешко присъствие, открити тук, са датирани от късната фаза на старокаменната епоха (20 -15 000 години пр.н.е.). През енеолита предците ни са намирали убежище в пещерите. И днес, най-вече в източната част на планината, могат да бъдат видени останки от праисторически селища и светилища от IV хилядолетие пр. Хр., а преданията говорят за такива на много повече места.

Цивилизацията на траките също се заражда тук през II хилядолетие преди новата ера. От

това време са открити останки от множество селища, некрополи и светилища. По късно тези земи са завладени от римляните, които също оставят след себе си многобройни археологически паметници и останки от древни пътища, запазени на места и до наши дни. Такъв е и Трако-римският път от I в. пр. Хр., когото на места следва маршрутът, описан в настоящ-

Скулптура на Орфей и Евридика в Смолян

ия пътеводител. В провинция Родопа (включваща Родопите и Беломорието от Места до Марица) имало и дванадесет ранновизантийски крепости.

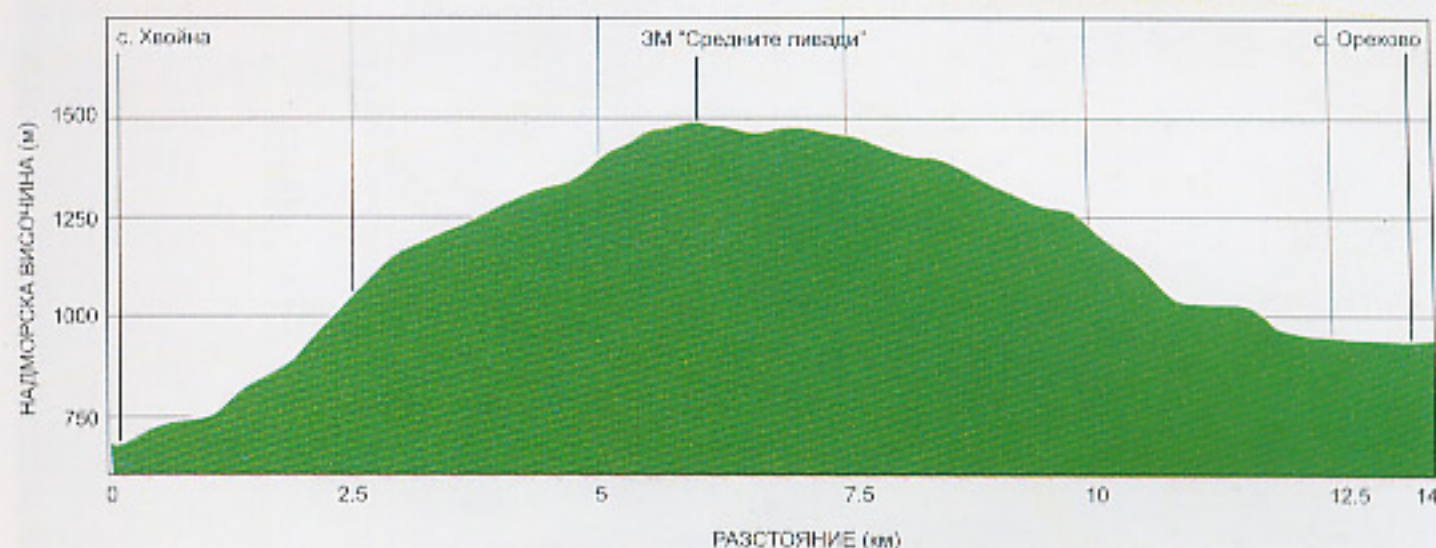
През VII век тук се установяват славянските племена беси, а по-късно се заселват и прабългарите на племенния вожд Кубер. Християнството е прието по тези земи много по-рано, отколкото в останалите български земи – още през IV – V век, за което свидетелстват и ранните християнски базилики (V-IX в.). От периода на Първото и Второто българско царство (681 - 1393 г.) в Родопите са открити множество средновековни крепости, селища и некрополи,

някои от които са се използвали още от тракийско време. Османското нашествие през XIV в. поставя началото на най-мрачния за Родопите период. Разрушени са много паметници на материалната култура, а най-тежко местните християни приемат посегателството върху вярата им, което е отразено и в многобройните мрачни легенди от това време. За този край Османското иго продължава дори по-дълго, отколкото за останалата част от българските територии и Родопите окончателно получават своята независимост, като част от Българската държава едва след края на Балканската война от 1912 година.

10 Скалният венец над Смолян заедно с крепостта Калето са пазели през Средновековието поречието на р. Черна

Ден I - 14 км / 5 часа: село Хвойна – м. Средните ливади – с. Орехово

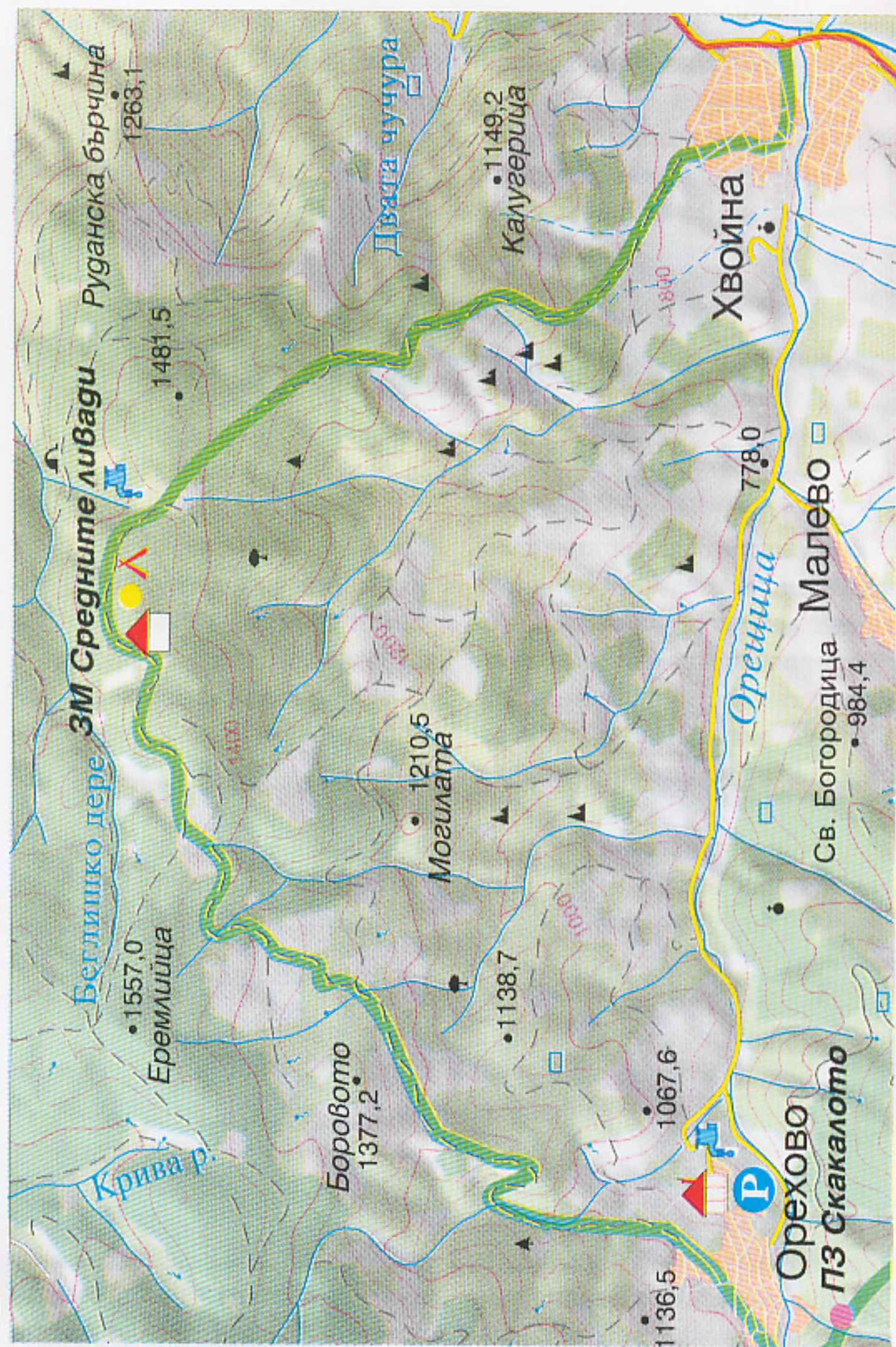

Слънчеви села

Тръгвате от северния край на площада в село Хвойна, пресичате улицата, водеща към с. Орехово и вляво на ливадката виждате информационния билборд за околния релеф и началото на Екомаршрута, където е първата осезаема възможност да се ориентирате за предстоящия тур. Добре е да си налеете студена планинска вода от каменната чешма в центъра на Хвойна – първия половин час от маршрута нямате втори шанс за това. От това кръстовище право на север по стръмната уличка “Н. Жалов”, ще видите и първата открояваща се със зелена маркировка в посока връх Калугерицата.

Преминавайки през дъхавите поляни в землището на се-

лото и след около 20 мин. (1.2 км от началото на маршрута) достигате параклиса “Св. Йоан Кръстител”, един от многото в околността. Продължавате нагоре по горския път и след около 250 м достигате разклон, на който завивате по пътя вдясно. Над вас са разположени сградите на стар овчарник, вляво от който започва стръмна и камениста пътека, която се изкачва по близкото било. Зад сградите на овчарника има чешма. Пътеката се вие нагоре по серпентини в северна посока. След нови 20 мин. достигате до полянка, която ви остава вдясно (СИ). Продължавате в левия край на поляната и завивате вляво (СЗ) по стар горски път, за да се изкачите до основното било, където

По пътеките на планината с жива тяга

има чешма, разположена сред папрати и коприва. След около 150 м излизате на разклон, където е необходимо да поемете по пътя вдясно (С), който ви отвежда до просторна билна поляна. Това е и източната граница на *Защитена местност /ЗМ/ "Средните ливади"*.

Макар че името им подвежда, Средните ливади са местност, защитена с цел опазването на вековни борови гори и живописния ландшафт. В района за защитени природни обекти са обявени и няколко

вековни дървета.

На това място има пейка, където е добре да починете и се насладите на гледката, тъй като сте близо до края на изкачването. От с. Хвойна дотук сте изминали около 6 км (около 2 ч.). На север се открива гледка към билото на Бяла черква. От височината в южна посока се разкрива прекрасна панорама към селата Павелско, Хвойна и Малево, в далечината на югозапад се открояват Голям и Малък Персенк, а някъде в полите им е сгушено Орехово. Още тук

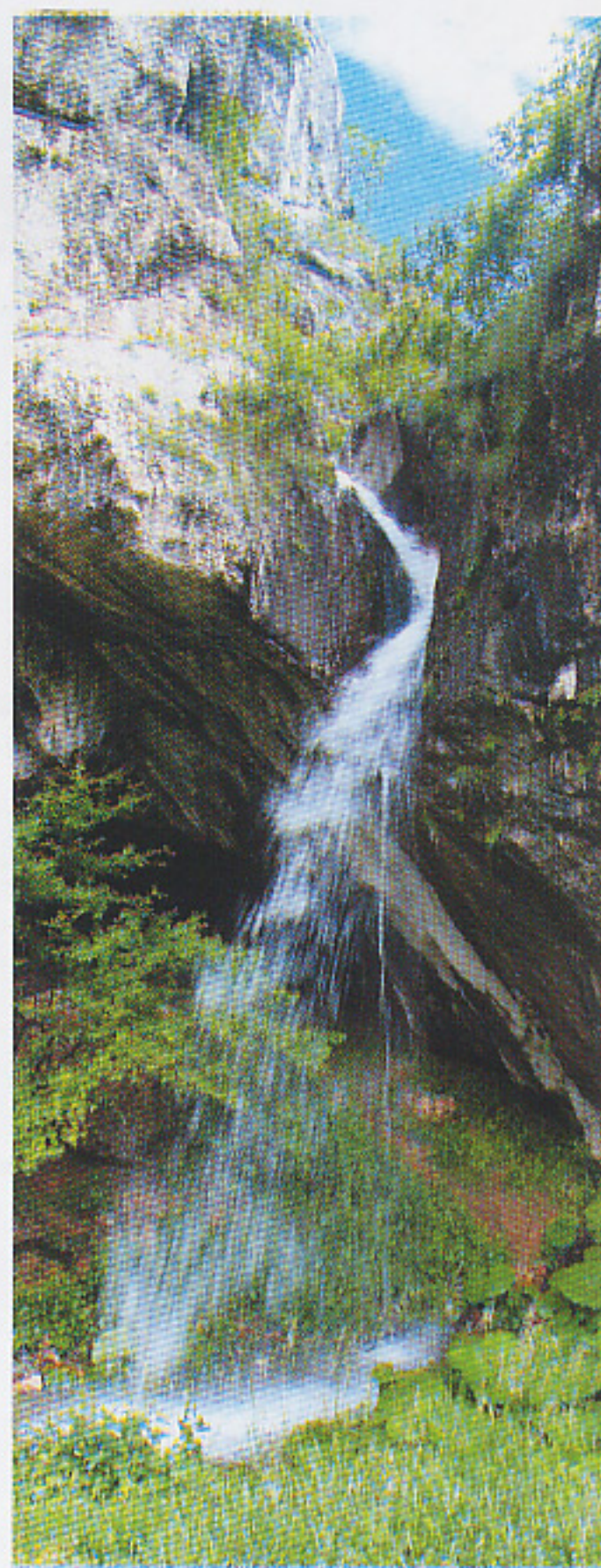
можете да предвкусите красотата и приключенията, които ви очакват в следващите дни по вашия път на юг. От пейката и табелката за ЗМ продължавате в западна посока и с леко изкачване достигате най-високата точка от прехода – безименен връх с надморска височина около 1500 м.

Оттук започва спускане по ясно очертан път в западна посока. След около 500 м излизате на малка седловина, източно от вр. Средни Ливади, където поемате по ясно изразен горски път, подсичащ върха от север. След нови 15 мин. достигате западния край на ЗМ, където има разклон и дървен заслон. Поемате по пътя вляво и след 100 м достигате друг разклон, на който поемате надясно (ЮЗ).

Оттук започва леко спускане в западна посока, което след около 2 км (30 мин.) ви отвежда до стар овчарник, разположен на една заравненост, високо над с. Орехово. В подножието под вас като на длан се разстила селото, а вдясно остават дълбоко прорязани речни долини. От овчарника в южна посока започва стръмно спускане по каменист терен, което продължава около 40

мин. и ви отвежда до центъра на селото.

Не бързайте обаче да се изкушите от уюта на селото. Заобиколете го, ако пътешествате

Дуплевото

в първата половина на годината, за да се насладите на двата водопада – по-високо разположеният е с височина 5 м, а долният - Дуплевото, намиращ се в едноименната местност Дуплево – на километър западно от селото. Ако не сте изморени и проявявате интерес към подземното царство, отбийте се и в

Павелско и Хвойна

Челевешката пещера, свързана със стара легенда. А когато влезете в селото от запад, в началото му можете да потърсите и старата “пералня” или “Дъщата”, както я наричат местните хора.

Хвойна

Хвойна е един от утвърдените за туристите изходни пунктове за пешеходни маршрути из Родопите – към Преспанския дял на Родопите: хижа Пашалийца, върховете Свобода, Преспа, седловината Рожен, Момчиловци, Славейно, Баните... Или към

рида Чернатица – Слънчеви поляни и хижа Кабата, върховете Малък и Голям Персенк, Римският път, Чудните мостове, крепостта Заград, вр. Мечи чал, Чепеларе...

Селото се намира на глав-

ния път между Пловдив и Смолян на 55 км южно от Пловдив, на 15 км северно от Чепеларе и на 45 км - от Смолян.

Разположено е в голяма живописна котловина, наричана някога Долен Рупчос, между Радюва планина и Чернатица по левия бряг на река Орещица – там, където тя се влива в Чепеларска река. Заобиколено е от красиви вековни смърчови и борови гори и дъхави поляни, а според местните жители това е селото с най-широко небе в планината....

Хвойна, или Фойна, както го наричат местните, има вековна история. Носи името на иглолистното храстовидно дърво хвойна, с което изобилстват околните склонове. Днешното село е основано през 1750–1760 година. В древността в землището му са живели тракийски племена, а по времето на Римската империя тук се е добивала сребърна руда. Днес основният поминък на селото са дърводобивът, картофопроизводството и животновъдството, както и туризмът.

Празникът на селото е на

20 юли – денят на Св. Илия. Името на същия светец носи и църквата в селото, построена през 1857 година. През същата година отваря врати и килийното училище в двора ѝ, а в самото начало на века – през 1800 г., е построен Каменният мост над Ореховската река. В историческата справка за Хвойна могат да се открият и други интересни подробности за селото: през 1919 г. в Хвойна пристига първият камион, през 1940 г. в селото светва първата електрическа крушка, а през 1962 г. е построена банята, впоследствие преустроена в сграда на сегашното кметство.

В околността на Хвойна се намира връх Калугерицата, откъдето се разкрива гледка към Бачково и Асеновград. Местни хора ще ви разкажат как преди векове горе на върха се заселва младо момиче, чийто годеник е убит. Сама построява къщичка-парацлис и живее там повече от 20 години, като всяка сутрин и вечер се моли пред иконостас, направен в скалите. Малкото кладенче, от което си точила вода, е там и днес.

★★ Стаи за гости "ПАНОРАМА"

DOUBLE ROOM 1
TRIPLE ROOM 2
TWIN BED 1

с. Хвойна, "ул. Георги Русинов" 4
☎ + 359 3053 3128, ☎ + 359 896 824923

Челевешката пещера

Челевешката пещера, наричана още Челевяща, Човешката, Человешката дупка, Челевищница, се намира северозападно от Орехово в изсечения каньон Заград.

Според преданието по кърджалийско време в нея се случило голямо нещастие: уплашени от зверствата на разбойниците старци, жени и деца се скрили в пещерата. На няколко

тогава пещерата носи това име, а доказателство за истинността на преданието са намерените в нея множество човешки кости.

Но Челевешката дупка е интересна не само заради легендата за ужасяващите събития, случили се тук, а и като обект на спелеологията. От входа на пещерата по широк улей, дълъг около 3 м и спускащ се в нея, се слиза в малка зала, чийто сводест таван е опушен – поредно

с. Орехово

пъти турците ги подканяли да се върнат, накрая главатарят на ордата заповядал да запустат изхода на пещерата с борови клони, мокра слама и шума, и да я запалят. Димът изпълнил пещерата и причинил мъчителната смърт на хората в нея.. От-

доказателство за верността на преданието. Дясната галерия, която се посещава от туристи, е дълга 240 м. и е осеяна със сталагмити и сталактити. Срещат се и дребни цинтови езерца, оформени от бавно капещата вода от тавана на пещерата.

Тъй като пещерата не е осветена и благоустроена, се препоръчва проникването в нея да става с водач, а екипировката да включва дълги панталони и осветление.

Орехово

В село Орехово си по-близо до небето, до Космоса, твърдят местните жители. Всеки, който го посети, ще се убеди, че те най-вероятно са прави, както и че това е едно от родопските села, които със сигурност трябва да “откриеш” за себе си. Тук легендите са живи, гостоприемството и трапезата са изобилни, а уютът на селските къщи и гледките към околните била предразполагат към мечтание.

Днес населението на Орехово е малко над 200 души, в миналото са надвишавали 1000. Селото се намира на 60 км югозападно от Пловдив и 60 км северно от Смолян. Разположено е на 900 метра средна надморска височина в долината на река Орешница, обградено от високи ридове - на запад от Белочерковския рид, а на юг - от Разклоненията на Чернатица - св. Илия и Брястовец.. Наричат го и най-слънчевото село на Родопите, тъй като къщите

са накацали една над друга по южния склон. Сегашното село е на около 300 години, а в околността му са открити находки от неолита и времето на древните Рим и Византия.

Освен с гостоприемство, типични гозби и неподправен селски уют, селото привлича и заради прекрасния климат с малки температурни разлики, обогатения йонизиран въздух и многобройните възможности за разходки. Горите около Орехово са смесени (от широколистни и иглолистни дървета), а поляните изобилстват с лековити билки. Около селото има много скални дупки и пещери. Най-популярни сред тях са Прилепската дупка и Челевешката пещера, но и двете пещери не са обезопасени и нямат осветление. Западно над селото се издигат над 2000 м н.в. двата върха Малък и Голям Персенк,

Ако посетите Орехово в последния уикенд на юли, ще можете да присъствате и на събора-родова среща на селото, когато улиците и площадите се изпълват с веселие и виещи се хора. А през зимата, на Месопустна неделя, тук се провеждат колоритните кукерски игри, наричани “Старците на пуст”.

★ ★ ★
 Хотел "У НИКО"

DOUBLE ROOM 1 TWIN BED 1 APARTMENT 5 SAT BBQ P WWW Tree icon

с. Орехово, общ. Чепеларе
 ☎ + 359 888 748721
 unico@abv.bg www.uniquo.info

★
 Къща за гости "РАЯ"

DOUBLE ROOM 2 TRIPLE ROOM 2 TWIN BED 1 APARTMENT 1 SAT BBQ P Tree icon

с. Орехово, общ. Чепеларе
 ☎ + 359 3053 2737 ☎ + 359 885 871583
 orehovoraya@dir.bg

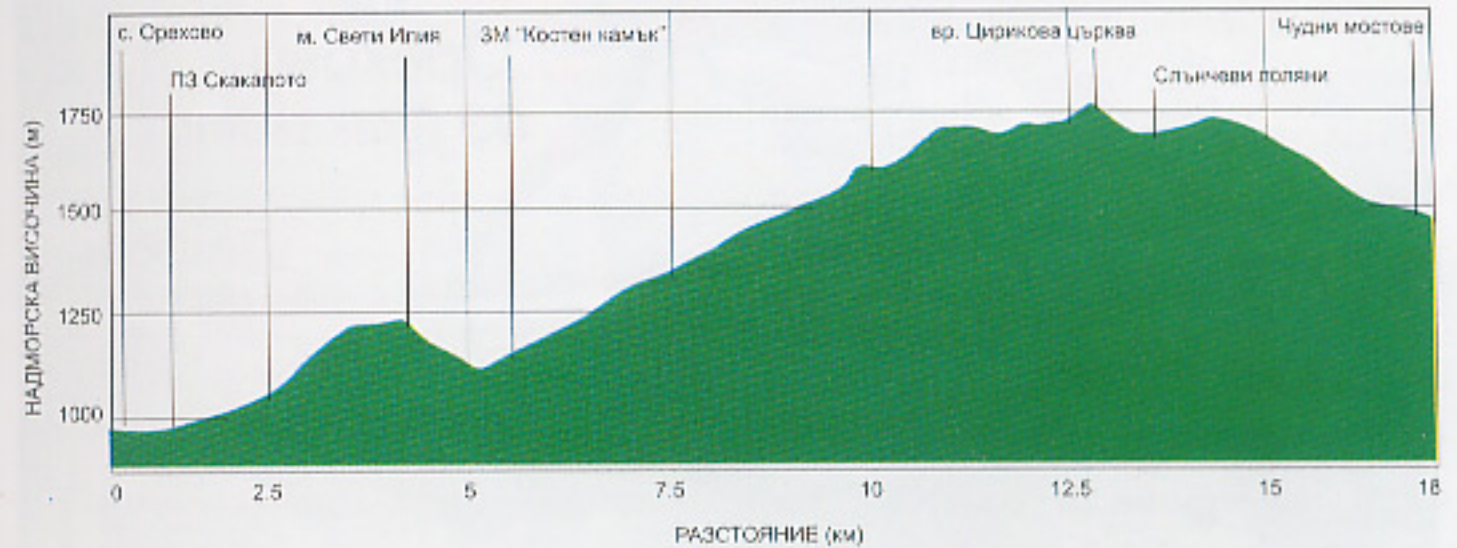
★
Стаи за гости "СИНЧЕЦ"

с. Орехово, общ. Чепеларе
☎ + 359 3053 2557 ☎ + 359 884 203491

Ден II - 18 км / 8 часа:

С. Орехово – ПЗ Дуплевото – ПЗ Скакалото – ПЗ Костен камък – вр. Цирикова църква - м. Слънчеви поляни - ПЗ Чудните мостове

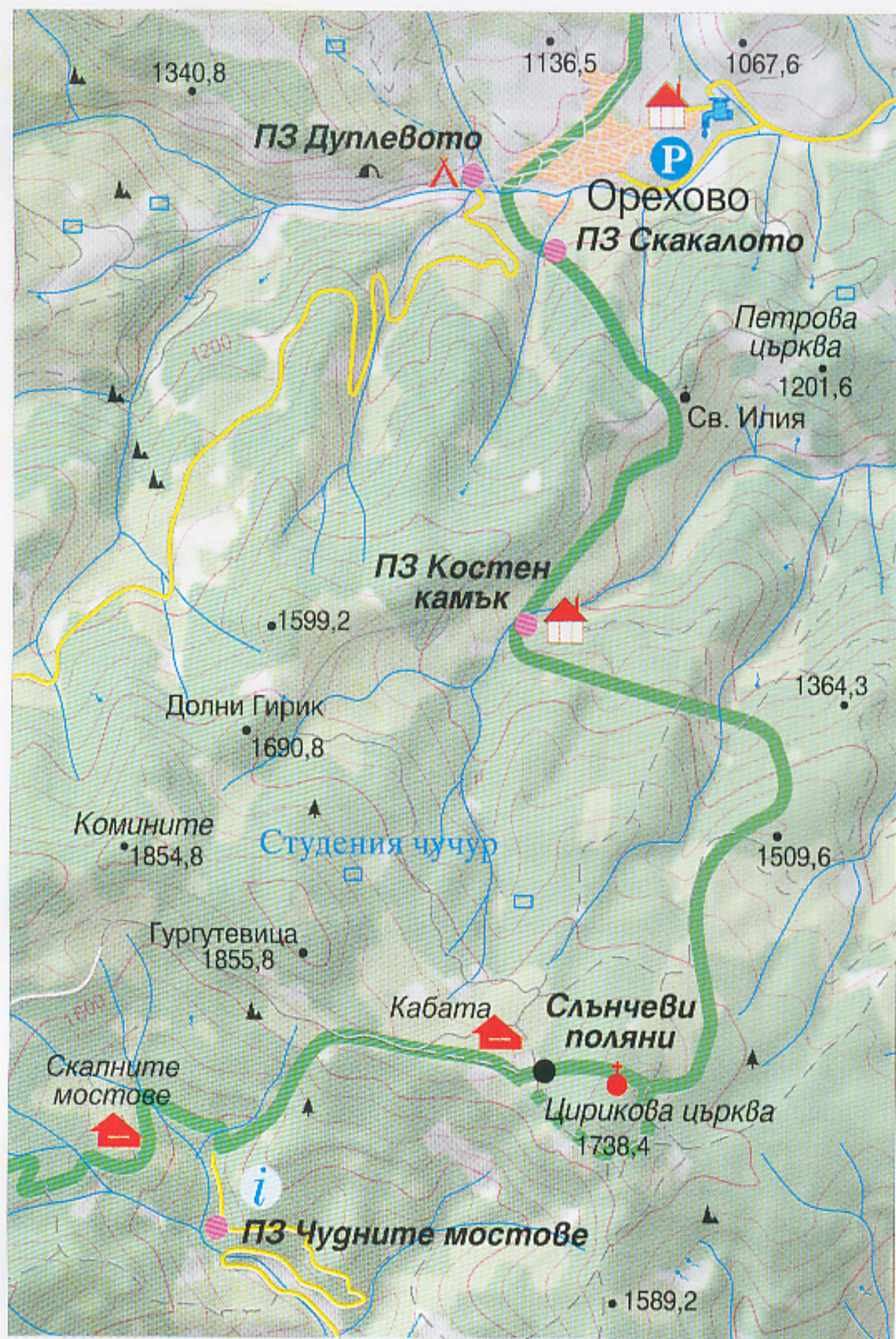

Незабравими скални приказки

От центъра на Орехово се насочвате на запад по главната улица, по стълбовете на която е поставена познатата ви вече зелена маркировка. След около половин километър достигате моста на река Орещица. На около 200 м западно от кръстовището преди моста се намира природната забележителност „Дуплевото” – пещерна ниша, скален пролом и водопад, който през летните горещини почти пресъхва.

Екомаршрутът обаче продължава преди „Дуплевото” през моста, следвайки зелената маркировка и табелите за природна забележителност „Костен камък” и х. Персенк. Пътят

изкачва с лек наклон, преминавайки в близост до няколко параклиса. На около 20 мин. след моста в края на селото (2 км) достигате до отклонка вляво и по пътечка и стълби можете да се спуснете до разположения под пътя водопад „Скакалото” – друга природна забележителност в района. След като разгледате водопада и се върнете на основния път, продължете около 100 м до стръмна отбивка вляво, по която поемате в посока към параклиса „Св. Илия”. В началото пътеката е стръмна и изровена, но след около 300 м достигате до отбивка вляво, откъдето започва добре очертана стара пътека с лек наклон. По

нея в ЮИ посока след около 15 мин достигате стара чешмичка. Подминавате я и излизате на полянка, а след нови 200 м достигате до билото при параклиса „Св. Илия” (3.4 км / 50 мин от Орехово).

На около 50 м вдясно от параклиса има чешма. След параклиса пресичате пътя и продължавате в южна посока по тясна пътечка, която се спуска до друг горски път, разположен по-ниско. Тръгвате по него надясно и ако целта ви е да проходите уникалния каньон в подножието на Природна забележителност „Костен камък”, малко след това го напускате по отклоняващия се вляво (надолу / Юг) неизползван в последни-

те десетилетия път. Спускате се покрай стари дувари и синори до близките ливади (20 мин. от „Св. Илия”), пресичате ги и продължавате напред в южна посока през храстите по стръмен склон към Коиловско дере. След около 10 мин. достигате рекичката и тръгвате нагоре срещу течението. Рекета се е вкопала в мраморните блокове и е образувала красиви вировете, каскади и водопади, най-впечатляващите от които са разположени в горната част на каньона под скалните откоси на „Костен камък”. Изкачването по живописния Койлов дол с неговите каскади от водопади, където през пролетта, та чак до края на м. юни цъфтят нежните

ПЗ Костен камък

Местност Слънчеви поляни /Кабата/

виолетови цветчета на силивряка, трае около 30 мин.

След като се насладите на грохота на най-големия водопад, го заобикаляте отляво, за да се отвори гледка към последната 30 метрова каскада от разпенена вода. По пътеката вляво излизате след кратко, но стръмно изкачване на горски път, минаващ по южната страна на каньона. Тук в изградената по Проекта на Програма ФАР Беседка можете да си починете и да се наслаждавате на неповторимата природна картина около вас.

От тук маршрутът продължава с изкачване в южна посока през борови гори към връх Цирикова църква. Пресичат се различни горски пътища свързващи селата Хвойна, Малево

и Студенец с района на местността Слънчеви поляни /Кабата/. Достига се до кръстопът на дълга мочурлива поляна, където може да се продължи направо (запад) директно към х. Кабата или вляво (юг) към подножието на вр. Цирикова църква, откъдето да преминете по Разлома и се изкачите до средновековния параклис. Маркираният маршрут продължава на юг по посока на северното подножие на вр. Цирикова църква, от където след кратък с лек наклон 10-минутен преход изкачвате върха. Достигнете ли го, пред вас ще се разкрие необятна панорама на юг към долината на р. Чая до Преспанския дял на Родопите с открояващите се върхове Преспа, Свобода и НАО "Рожен" до

*Разломът под
вр. Цирикова църква*

пресичането му с могъщия рид Чернатица : от двата Персенка, през Мечи чал до Кулата на връх Снежанка. А случите ли добра видимост, погледът спира чак до Перелишкия дял...

Точно под върха и намиращия се на него параклис се крие и невероятно красив каменен разлом, където в издигащите се отвесно нагоре скали се гушат красивите цветчета на уникал-

ното със своята жизненост родопско цвете - силивряк. Разломът се преминава по два начина. Първият е да се спуснете от връх Цирикова църква надолу и да преминете през разлома до горския път, който в западна посока извежда до Слънчеви поляни, а в източна заобикаля върха и води до село Студенец или с.Орехово. По-интересно и лесно е преминаването на разлома да стане с изкачване по южното направление към Цирикова църква. До началото на разлома се стига по горския път, водещ по маркирания със зелено маршрут от Костен камък, който заобикаля върха от източното към южното му подножие. Към долния край на разлома може да се тръгне и от местността Слънчеви поляни по горския път, идващ от Чудните мостове, който от изток води към южното подножие на Цирикова църква. От него след около 20 минути се отклонява едва забележима сред нападалите скални късове пътечка, водеща в разлома. По стръмната пътечка навлизате в цепнатината, широка 1-2 м, сред отрупани със силивряк мраморни откоси. Общата дължина на процепа е около 150 – 200 м и в

горния му край излизате на вр. Цирикова църква, висок 1738 м.н.в. От върха по маркирания в зелено горски път се спускате до х. Кабата, разположена в м. Слънчеви поляни на около 1660 м.н.в.

Тук всеки ще се убеди, че името на местността "Слънчеви поляни" не е случайно - това е едно от най-просторните, слънчеви и топли места по билото на рида Чернатица. През 1878 г. в този район е действал легендарният капитан Петко войвода. Интересен факт е и че през 1928 г. на поляните, на които се намира хижа Кабата, е заседавал състав на Хагския международен съд, за да определи собствеността на горите

около Персенк.

След неизбежната почивка в района на Слънчеви поляни продължавате по маркиран в зелено горски път. В началото има леко изкачване (20 мин.), което ви отвежда до седловина и ливади, където все още личат останки от стари постройки. На това място в южна посока се отделя пряката пътека към х. Чудни мостове. Пътеката се спуска през смърчова гора в югозападна посока, преминава покрай няколко чешми и след около 40 мин. излиза на асфалтовия път под хижата. По него след кратко изкачване за около 10 мин. достигате до природния феномен „Чудните мостове“.

През м. юни местността Слънчеви поляни е застлана с цветния килим на Червено омайниче

Природна забележителност „Скакалото“

До водопада Скакалото ще достигнете, ако тръгнете от западния край на с. Орехово в посока Костен камък. След 15 мин. пешеходене по горския път се спускате вляво по стръмната пътечка. Водопадът, сгушен в дълбокото поречие между склоновете на Маркосица и Брязовец, не се вижда от пътя. Красотата му

ще се разкрие пред вас едва, когато достигнете до подножието на каменното образование. Водата се спуска като драперия над дългообразна скална ниша, а засенченото от дърветата дъно на водопада почти не се огрява от слънчеви лъчи. През зимата водопадът се сковава в лед с огромни ледени висулки, а някои от ледените кристали не успяват да се разтопят и до лятото.

Природна забележителност "Костен камък"

И тази природна забележителност е свързана с легенда от времето на помохамеданчването. Според преданието от ръба на пропастта са хвърляни жителите на близкото село Койлово, които отказвали да приемат исляма. Подножието на отвесната скала, висока около 60 м, се осеяло с кости, откъдето дошло и името на местността.

Костен камък, намиращ се на 4 км от с. Орехово, е огромен масив, впечатляващ с могъществото на скалата и красотата на растящата над него вековна смърчова гора. Попада под защитата на закона през 1965 г. Подножието на скалния феномен до скоро не е било посещавано от туристи. Най-удобното място за наблюдението му е отсрещната страна на дерето – местността Мехчец, където са стопанските постройки. И тази страна на Койлов дол е отвесна, с височина от над 50 м, а по ръба в скалите растат интересни скални растителни видове и жълт равнец. От това място се вижда и най-горният от трите водопада, разсекли дълбокия дол. Всъщност тук водата не пада, а с висока скорост се

плъзга по много тесен улей в скалата.

Ако се спуснете по стръмния южен склон към реката, ще имате възможност да се насладите на недокоснатата красота на каскадата от водопади, скални улеи и вирове, както и на другите два по-високи водопада. А през пролетните месеци скалите на каньона се превръщат в едно от тайните и познати на малцина девствени обитания на красиво разцъфтелите туфи от Родопски сививряк.

Един от водопадите в ПЗ Костен камък

Родопски сививряк

Родопският сививряк, който наричат също и Орфеевото цвете или Безсмъртниче, е едно от чудесата в растителния свят на България и символ на Родопите. Според легендата, когато митичният певец Орфей бил разкъсан от Вакханките и хвърлен в реката, всяка капка от кръвта му се превърнала в красиво планинско цвете – сививряка.

Нежните лилави цветове на този древен вид, обитавал нашите земи още през Третиера преди ледниковата епоха, могат да бъдат видени и днес през април, май и юни на височина до 2000 м в Средна Стара планина, Средна гора и Родопите. Цветето става достояние на науката през 1835 г. благодарение на унгарския природоизпитател Емерих фон Фривалдски, който бил изследвал природата в много страни, но такова растение никъде преди това не бил виждал. Разпространен някога по цяла Европа, днес сививрякът се среща единствено на Балканския полуостров и то само в България и прилежащите родопски райони на Гърция. Расте на туфи – по влажни, предимно сенчести места и скали.

Удължените му месести тъмнозелени листа са събрани в приземна розетка, от която израстват по едно или повече стъбла, високи до 15 см, на чийто връх разцъфтяват от 1 до 5 бледорозови до виолетови фуниевидни цветове.

Родопски Сививряк

Сививрякът е култовото цвете на траките. Притежава свойството анабиоза (състояние, в което жизнените функции са сведени до минимум), каквато способност имат едва няколко висши растения. Заради това Родопският сививряк станало едно от най-известните растения в Европа. Повяхнало, след съхранение в хербарийни колекции, при поливане то се съживява като символ на възкресението. В хербарий запазва жизнените си функции в продължение на няколко години, след което може да бъде посадено отново.

Образът на силивряка е намерен и върху монети, сечени в античния град Филипопол (днешен Пловдив) по времето на римския император Антоний Пий (138-161 г.) Върху една от тях Родопа е представена като

Южната панорама от върха

млада жена с коса, вързана на кок, която седи на скала. В дясната си ръка, протегнатата напред, държи родопското цвете, а лявата подпира на урна, от която изтича вода.

Връх Цирикова църква

В миналото на вр. Цирикова църква (1738 м) имало крепост, от която днес са останали само едва забележими руини. Покъсно на същото място според някои източници се намирал и манастир – “Св. Никола”. Днес

на върха, където била някогашната стара църква, е построен параклисът “Св. Дух”, а мястото е обявено за паметник с национално значение. Храмовият празник на параклиса е Духовден - първият ден след Петде-

сятница, и в миналото на този ден тук се събирали жителите на Орехово и околните села.

Живописният връх, откъдето се разкрива прелестна панорама към долината на р. Чая, Чернатица и Радюва планина, е свързан и с разтърсваща легенда от времето на помохамеданчването на родопското население. По време на ислямизацията веднъж на това място дошъл турският военачалник Дели Софта. Заобиколил църк-

вата, вътре в която били жителите на Старо село. Изкарал ги навън, разтоварил пред тях два товара чалми и фесове, и рекъл: “Избирайте или фесовете, или главите...” Хората се изплашили, някои не могли да издържат и грабнали фесовете. Игуменът на манастира също се потурчил и станал сота. Повечето хора обаче останали верни на честта и вярата си. Тях ги завеждали до ръба на близката пропаст в южната част на върха и с вързани ръце и очи ги блъскали в бездната, откъдето цяла седмица се чували цирикания (“писъци, стенания” на местния диалект). От тук дошло и името на местността “Цириковица”. Останалите живи последвали ходжата в родното им Старо село. Там той ги накарал да вземат цялата своя покъщина, след което сами да запалят родните си домове. Така днес за Старо село е останал само споменът, а жителите му основали новото село Забърдо.

Скалата, свързана с това ужасяващо предание, може да се види и до днес, а след като запалите в църквицата “Св. Дух” свещичка за страдалците и за здраве, спуснете се покрай каменните блокове и тежкото

чувство от мрачната легенда ще се смени с радост от красотите на започващия от нея разлом. Движейки се по тясната пътечка между високите отвесни скали, обърнете поглед нагоре и ако имате късмет, и тук по скалите ще видите срамежливите лилави цветчета на Орфеевото цвете.

ПЗ Чудните мостове са един от най-интересните природни феномени в България – място, забулено в легенди за хайдути и самодиви. Място, където дъхът ти спира.. Разположени са сред вековна смърчова гора на 1450 м надморска височина на площ от 40.3 ха сред борова гора по течението на р. Айдарско дере (Дълбок дол). Представяват естествени скални мостове, образували се в продължение на хиляди години.

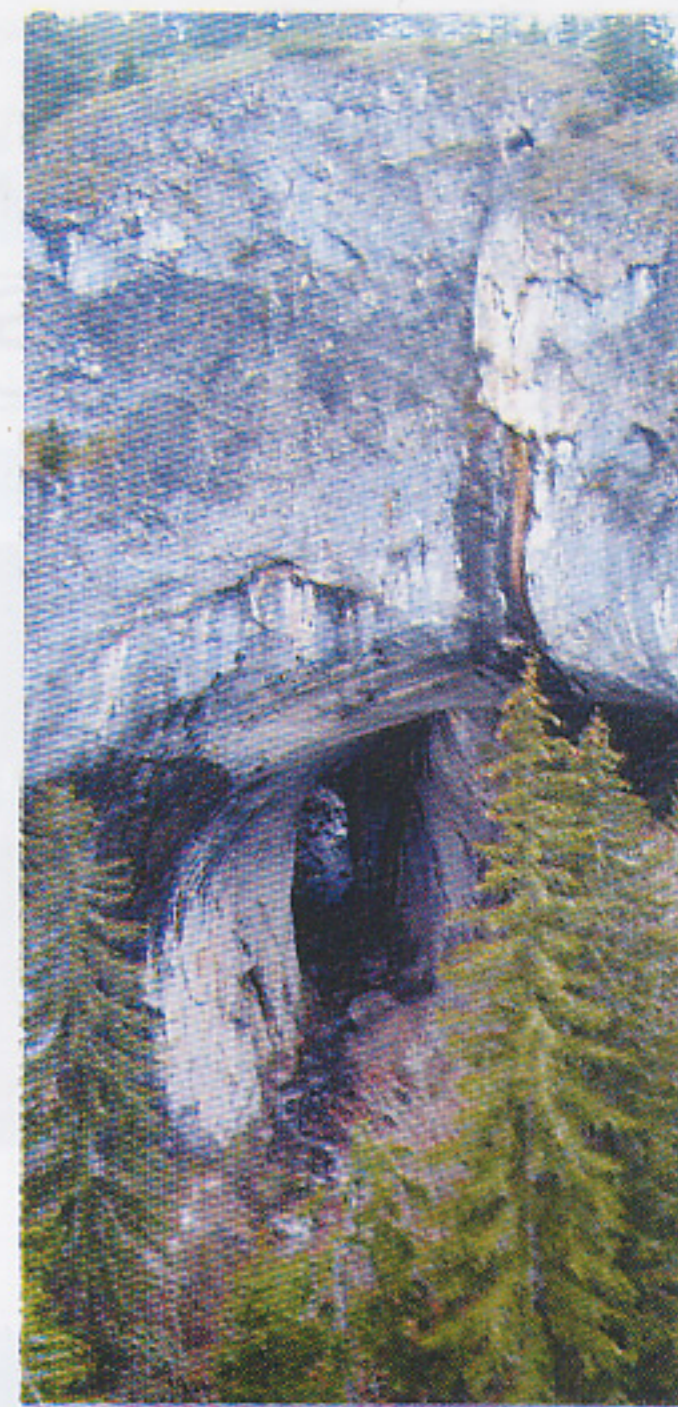
Смята се, че някога тук е имало дълбока карстова пеще-

ра, образувана от пълноводна река. Вероятно силно земетресение е станало причина таванът ѝ да се срути. Впоследствие бурните води на реката са отнесли отломките и така се появили един до друг двата естествени мраморни моста. По-големият от тях е с обща дължина 96 м и височина 70 м. Сводът му се извисява на 45 м над реката, а мраморният блок, от който е изграден, е широк 12-15 м. В стените му има две свързани една с друга пещери и множество карстови кухи-

ни, където намират убежище птици и прилепи. От върха на този мост се открива типичната родопска панорама с покритите със смърчове хълмове. По него минава и стара пътека от с.Орехово за с.Забърдо. Вторият мост се намира на около 200 м надолу по дерето и е дълъг 60 метра. Общата му височина е 50 м, а само арката е 30 м. Големият в началото отвор се стеснява навътре до цепнатина. По неговото протежение водата е моделирала своеобразни форми – корнизи, ями, ниши и др. Зад моста водата пропада във фуниевиден карстов понор и изчезва в недрата на земята, за да се покаже отново след 1.5 км. Тук се образува дива непроходима теснина, където високо над левия бряг на реката е огромният вход на Голямата пещера.

Скалите около двата моста и тук са обрасли със здравец и силивряк. Пространството около мостовете е обезопасено с парапети и всеки може да ги разгледа отблизо, за да им се наслади от различни гледни точки. Преминаването е възможно както върху, така и под тях. Феноменалните мостове са обявени за защитена територия

през далечната 1949 г. В близост до скалния феномен се намират множество пещери, но те не са пригодени за посещения от туристи. През 2006 година с подкрепата на Програма ФАР Община Чепеларе изгради Туристически информационен център, който е разположен в близост до природния феномен и е достъпен и за хора с увреждания.

★ Хижа "ЧУДНИ МОСТОВЕ" ☎ + 359 896 688 581

ROOMS 12 BED 49 (P)

★★★ Хижа "СКАЛНИ МОСТОВЕ" ☎ + 359 899 047204

ROOMS 27 BED 100 SAT BBQ (P) WWW

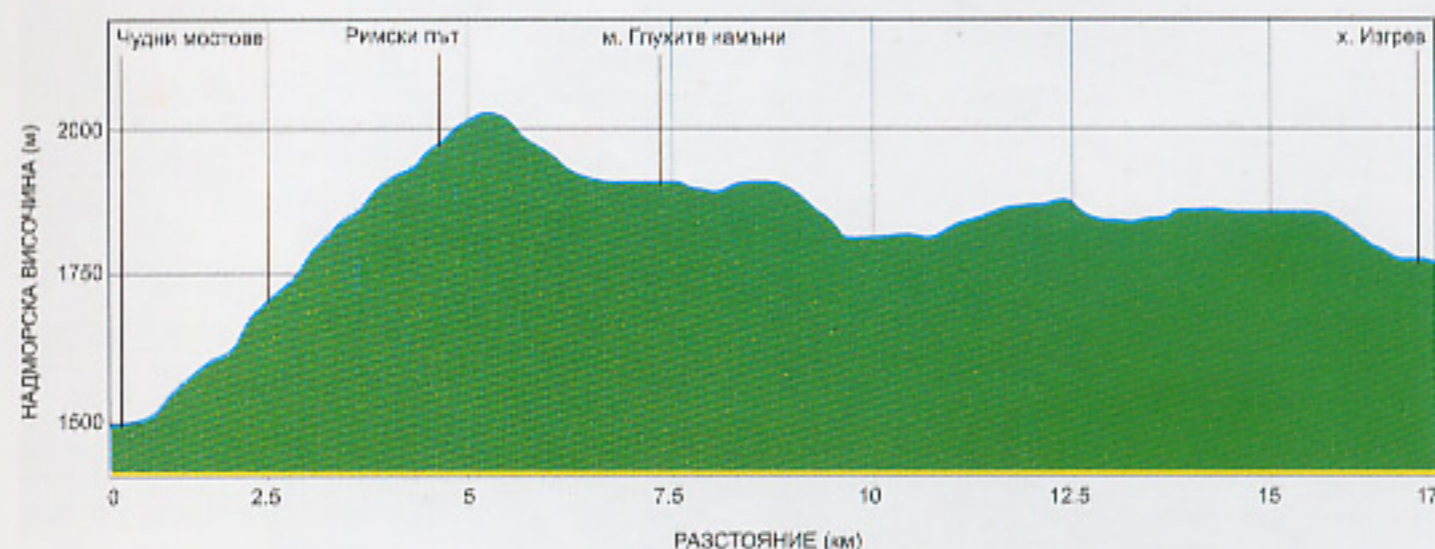
★ Хижа "ИЗГРЕВ" ☎ + 359 896 715294

ROOMS 16 BED 87 (P)

Ден III – 17 км / 6 часа:

ПЗ Чудните мостове – Римският път – вр. Персенк – м. Глухите камъни – х.Изгрев

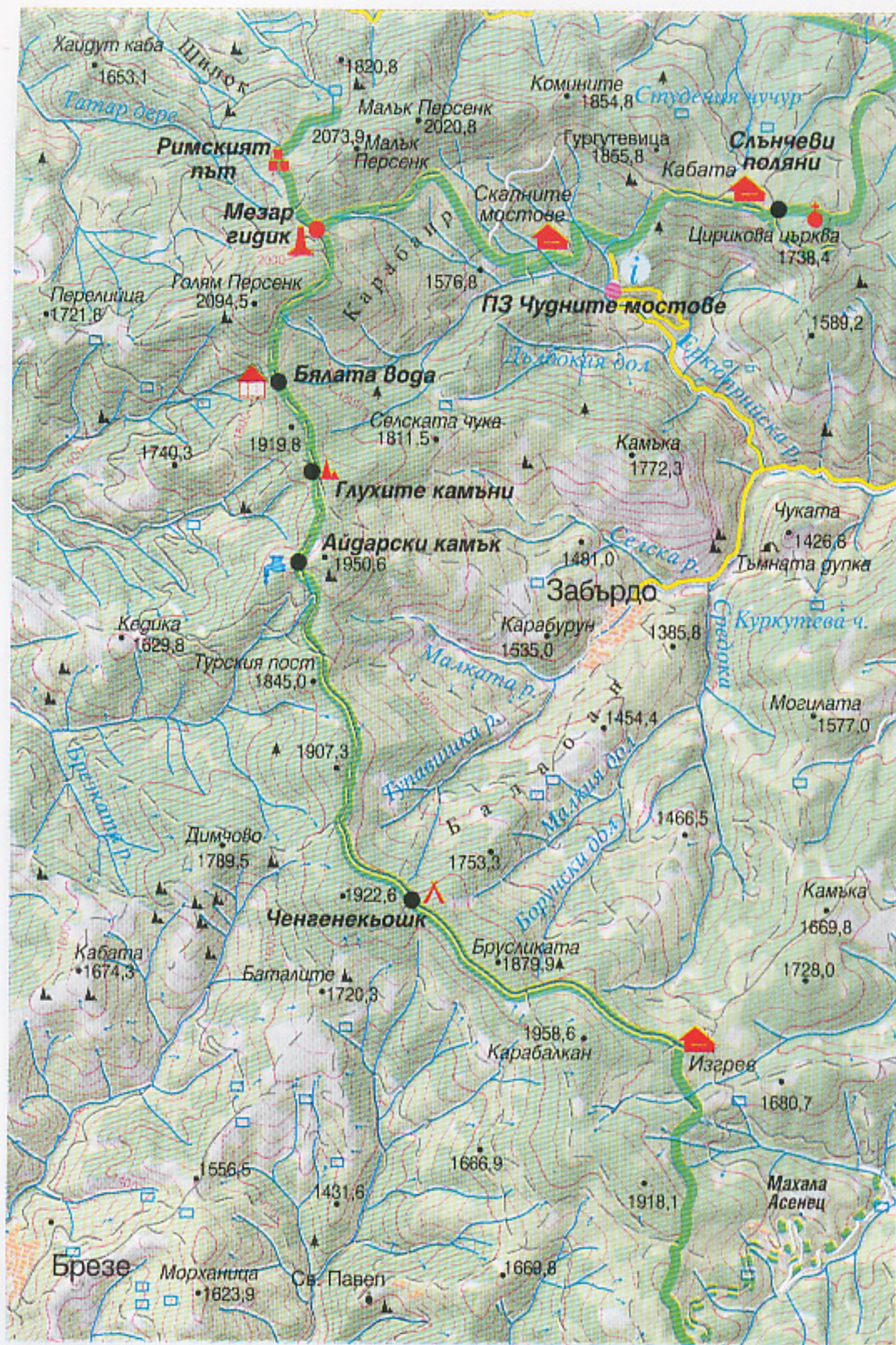
По билото на Чернатица

Пътеката, по която се отправяте на днешното пътешествие, е в края на паркинга към х. "Скални мостове". Там има маркиран разклон – наляво директно се стига до х. "Изгрев", а надясно – по зелената маркировка към най-високата част от билото на Чернатица.

Пътеката започва със стръмно изкачване през стари смърчови гори покрай един от притоците на реката, създава Чудните мостове. След като подминете разклона към х. "Кабата" и пресечете малко поточе, излизате от гората и продължавате бавно да се изкачвате през поляни с наситен аромат на билки. Непосред-

ствено преди билото наклонът се увеличава и за около 50 мин. след х. Скални мостове достигате местността Гробен проход. Седловината свързва върховете Голям Персенк – 2094 м (ЮЗ) и Малък Персенк – 2074 м. (СИ). В западния край на м. Гробен проход е изграден паметник. Оттук в южна посока можете да поемете директно към х. "Изгрев". Ако се насочите в северна посока, стъпките ще стигнете до отлично запазен участък / 600 м. / от древния римски път към х. "Персенк" (около 1 час).

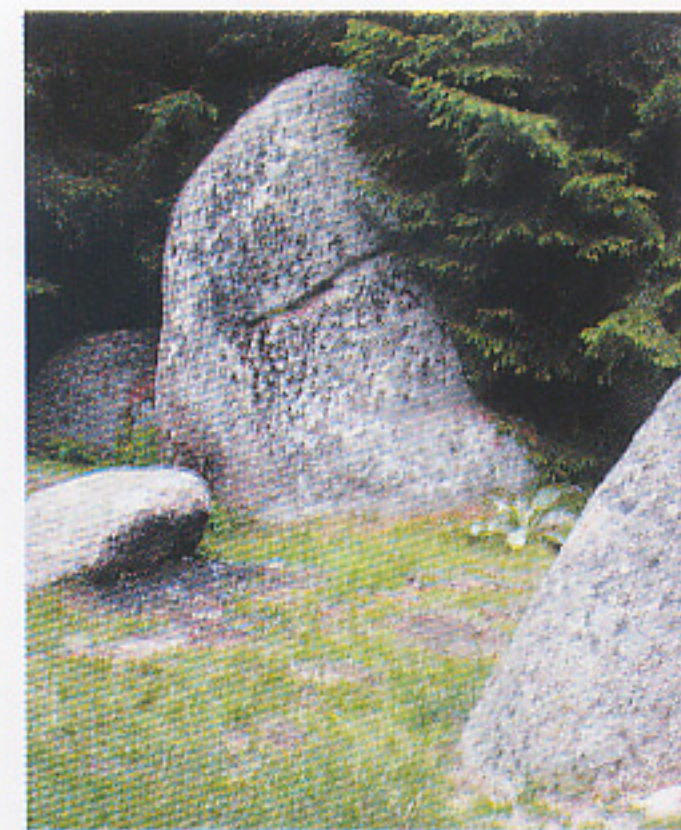
В североизточния край на поляната по едва забележимото начало на пътека, която ще по-

знаете по стария маркировъчен кол, можете за 10-15 мин. да покорите вр. Малък Персенк. От него пред вас ще се разкрият красиви панорамни гледки: в далечината на юг ще видите силуета на кулата на връх Снежанка, на запад е безкрайното море от възвишения и долини на Западните Родопи, на изток е могъщият рид на Преспанския дял. Връщането надолу е по същата пътека, а цялото отклонение отнема около час.

От седловината на Персенк маршрутът води право на юг по билото на рида Чернатица. Пътеката се изкачва по източния склон на вр. Голям Персенк, а малко след началото ѝ краката ви ще усетят твърдостта на каменните плочи на Римския път. Излизайки от гората, пътят свършва, а вървейки в западния край на поляните вие продължавате напред и след още едно кратко влизане в гора достигате чешмата „Бялата вода“ и оформен кът за почивка. Оттам отново с редуване на пасажии през поляни и по коларски горски пътища ще стигнете до местността Глухите камъни, където вляво (изток) се спуска пътека до х. Чудни мостове.

От Глухите камъни про-

м. Глухите камъни

дължавате на юг по билото и горския път, който подсича от запад вр. Айдарски камък (1950 м.). След нови 20 мин. достигате горски път, идващ отдясно (с. Лясково). Маршрутът продължава в южна посока и след още 20 мин. достигате до чешма. Оттук продължавате да следвате билния път, който сменя посоката си на ЮИ и след още 2 км. достигате до друга чешма. Нови 2 км и достигате друга билна поляна, от която се открива красива гледка към Перелишкото било на Ю и ЮЗ. В западния край на поляната има разклон – вдясно (ЮИ) продължава билният път към х. Студенец (Пампорово), а вляво (Изток) се спуска горски

път към х. Изгрев, по който ще достигнете хижата за около 40 мин. Ако прецените, можете да продължите дневния маршрут със слизане до Чепеларе.

*х. Изгрев – гр. Чепеларе :
около 10 км / 2.5 – 3 ч.*

От хижата се отправяте по горския път отначало в източна, а после в южна посока. За около 15 мин. достигате обширни поляни, на които се събират няколко пътя. Следите горски път, спускащ се в южна посока, като за ориентир ви служат стари постройки в източната част на поляните. Минава се вдясно от тази постройка, пресича се перпендикулярно основен път и се навлиза в гората в източна посока. На около километър пътя, по който се движите, започва да прави серпентини, спускащи се към долината на *Сивковска река*. Те могат да бъдат подсечени по пряка пътека, която на места е обрасла. В долната част на долината отново излизате на горския път, по който в източна посока за около 1 час достигате до гр. Чепеларе.

*Гр. Чепеларе – местност
Портата, билото на Чер-
натица – около 7 км / 2 ч.*

Изкачването от Чепеларе до билото на Чернатица става по стар горски път, който се движи по долината на *Камбурска река*. Пътят започва от улица “24 май” в югозападния край на града и се движи покрай реката в продължение 1.5 км, след което се изкачва по северния склон над реката. Оттам за около 1.5 часа, следвайки пътя в ЮЗ посока, достигате до билото в местността Портата, където можете да ползвате Беседка с барбекю за пикник.

Римския път

Римският път

Древният римски път е преминавал през цялата Родопска планина, свързвайки Горнотракийската низина южно от Филипопол с Егейска Тракия и Беломорието. Негови части са

Местността Портата

запазени до днес в много добро състояние по нашия маршрут: край връх Персенк, южно от гр. Смолян под вр. Кайнадина, южно от с. Сивино до българо-гръцката граница и северно от с. Паранести в Гърция. Предполага се, че е свързвал двете главни римски пътни артерии през Балканите – Сингидунум (Белград) – Константинопол (Истанбул) и Виа Егнатия по крайбрежието и е имал важно военно-стратегическо и икономическо значение за балканската част на Римската империя. Според изследвания на български историци тук са се водили

боеве между Филип Македонски и местните тракийски племена – беси и сатри.

В началото на 18 в. по този път минава френският пътешественик Пол Люкас, което показва, че използването му през вековете е продължило.

Всъщност римският път е прокаран на същото място, където преди него е минавал и тракийски. Според някои източници римляните само са ремонтирали построения вече път. Затова и в близост до Мезаргидик ще видите стара табела, поставена от БТС, на която пише: “Тракийски път от I-ви век. Ползван и усъвършенстван от римляните.”

И до днес пътеката, свързваща хижите Персенк и Изгрев, върви по него в продължение на близо 5 км. На места каменната гранитна настилка на пътя е запазена в цялата си ширина от 1.5 м и остава непокътната. Някои от плочите достигат размери от 1 кв. м. изгладен от времето камък. Те са прецизно зидани и добре подравнени. Самото трасе е прекарано, така че да се избегнат значителните денivelации, но и без да се налага много заобикаляне. На някои места пътят е подзидан,

за да се преодолее неравността на естествения терен, а по осевата му линия има понижение, по което да се стича дъждовната вода.

Пътят се движи основно през гора, но на откритите места по цялото му протежение се откриват красиви гледки, като при хубаво време панорамата достига до Рила и Пирин. Обявен е за паметник на културата с национално значение.

Връх Персенк

Връх Голям Персенк (2091) е един от стоте национални туристически обекта. Той е най-високият връх по рида Чернатица и осми по височина в Родопите. Изграден е от риолитни скали. Първенецът на Чернатица обаче е по-рядко

посещаван, тъй като е гъсто обраснал с вековна смърчова гора и от него не се открива никаква панорама. За сметка на това изкачването на по-малкия му събрат Малък Персенк (2074), наричан често само Персенк, си заслужава, заради прекрасните гледки, които се разкрива от него, както и заради самото изкачване през вековни иглолистни гори и дъхави поляни. Под върха са единствените мури в Чернатица. Районът дава подслон на изключително богата фауна, от която най-интересни представители са мечката и глухарът. Персенк е важен орографски възел. Източно от него е вр. Ветрушка (1979) с останалите върхове в Персенкския рид, наречени Персенците, а на север главното било на

Персенкският рид

дяла се спуска към хижа Персенк и върховете Белия камък и Червен (1765). От полите му водят началото си реките Орешница и Плав. Районът е обитаван от най-дълбока древност, за което свидетелстват откритите тракийски поселения, най-голямо от които е в местността Перелийца.

Районът на Персенк е определен и за орнитологично важно място. Около 70% от важната за опазване на природното богатство територия е покрита с гори, предимно от смърч, по-малко широколистни и смесени. Има също пасища, обработваеми площи и храс-

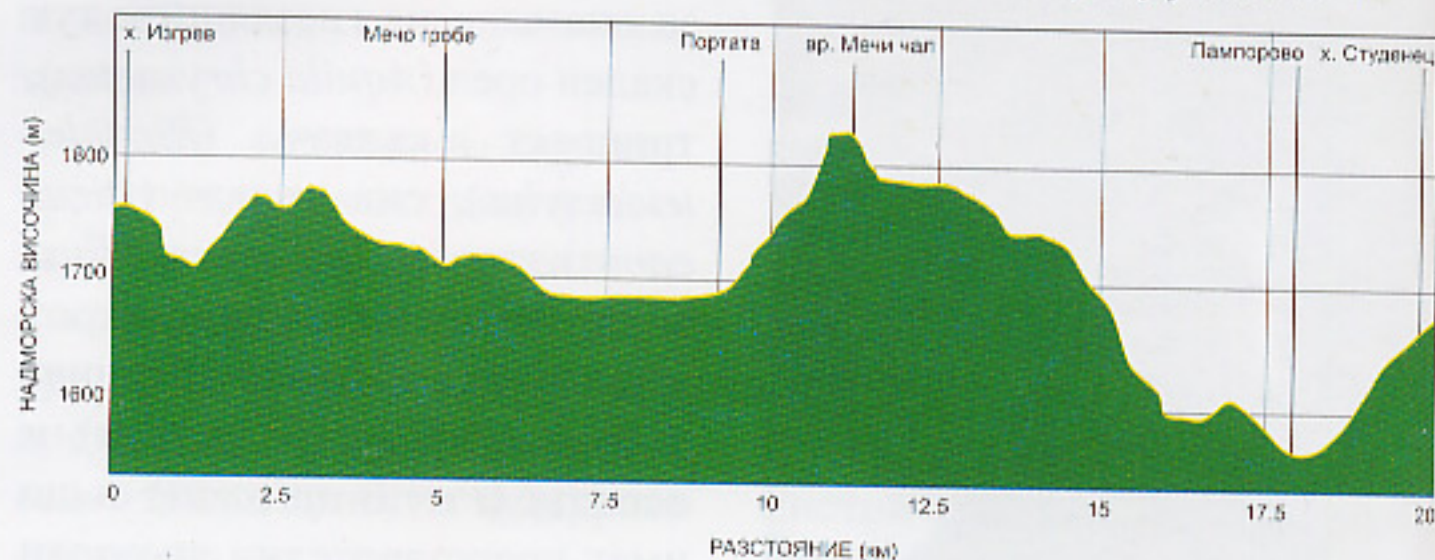
талачни съобщества. Персенк е едно от най-важните места в страната с европейско значение за опазване на гнездящите тук скален орел (*Aquila chrysaetos*), трипръст кълвач (*Picoides tridactylus*), сив кълвач (*Picus canus*), глухар (*Tetrao urogallus*) и други видове, реликти от ледниковата епоха. Черният кълвач (*Dryocopus martius*) и осоядът (*Pernis apivorus*) също имат представителни гнездови популации в района. Други интересни птици са соколът скитник, пернатоногата кукумявка, лещарката и планинският кеклик.

Местност Глухите камъни

Глухите камъни (1920 м.н.в.) представляват големи загладени риолитни скали, първите две от които стърчат наред поляната. Навътре в гората има още много скални късове като тези на пътеката, натрупани един до друг и един върху друг. Местността е важен разклон – на юг по билото продължава пътеката за х. “Изгрев”. На изток се отделя друга, по която се слиза директно към Природната забележителност Чудните мостове. На север се намират Персенците, а на запад се достига до поречието на р. Въча.

Ден IV: 20 км / 7 часа

х. Изгрев – Мечо гробе – Портата – Мечи чал – Пампорово – трансевропейски пешеходен маршрут Е 8

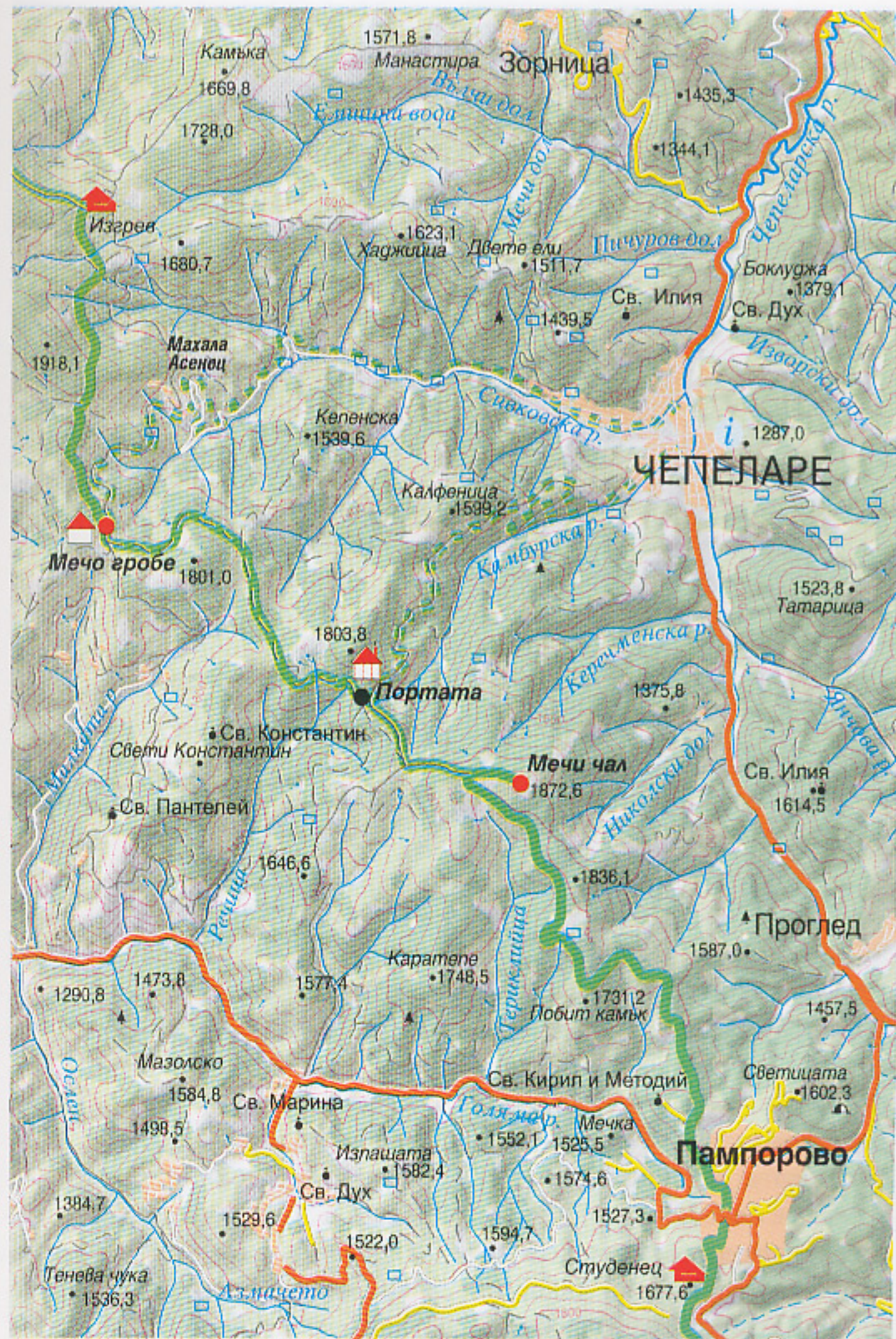

Към Родопския кръстопът

Ако през предишния ден сте избрали да слезете до Чепеларе, днес можете да отдъхнете в града, да разгледате забележителностите му и да се насладите на спокойния му чар. Ако сте прекарвали нощта на хижа Изгрев – предстои ви още един ден по билото на Чернатица сред красотата на иглолистните гори.

Тръгвайки от хижата в южна посока, пресичате поток и поемате по горска пътека. Когато тя излезе на широк горски път, започвате изкачване по него. Малко по-късно напускате пътя и отново по пътека започвате продължително изкачване над махала Асенец в южна посока

и след около 15 мин достигате нов разклон, на който поемате вдясно. След около 500 м. пътят свършва и се превръща в тясна пътека, която навлиза в гъста гора. Продължавате по тази пътека и след около 15 мин. пресичате път, който се спуска вляво към Асенец. На това място продължете напред в гората. Пътеката се изкачва с лек наклон в южна посока и след около 2 км излизате на седловината Мечо гробе (1770 м). (5.5 км / 1.30 мин от х. Изгрев). Тази местност е важен кръстопът – вдясно (юг) се отделя горски път за с. Широка лъка (през махала Куковица), вляво (северо-изток) за Чепе-

Панорама от местността Мечо гробе към Перелишкия дял ларе (през Асенец).

Тук ако имате нужда, можете да се подслоните за кратка почивка в малък заслон или да продължите по горския път в югоизточна посока, траверсирайки по хоризонтал отсрещното възвишение. Оттук следват ясно очертания билен път, който е почти хоризонтален за около 5 км (1.15 мин), като по пътя минавате през хубава чешма и достигате до друг кръстопът – местността носи името Портата. Тук, до отклонката за Чепеларе, има беседка с барбекю. От Портата също може да се слезе до града или до с. Широка лъка, но нашият маршрут следва зеле-

ната маркировка в южна посока.. Следва друга кръстопътна седловина, на която е построен параклисът Св. Илия и заслонче, има няколко маси и скамейки за хранене.

От там продължавате със стръмно изкачване и малко след това стигате до асфалтиран път, който в близкия източен край завършва на връх Мечи чал, а в южна посока води към курорта Пампорово. На същото кръстовище има още един горски път, спускащ се на север покрай пистите на Мечи чал до гр. Чепеларе.

След като сте разгледали панорамата от върха и сте се подкрепили с топла напитка в

някое от заведенията на Мечи чал, поемате по южния асфалтов път, по който трябва да се движите в продължение на няколко километра, за да достигнете до Пампорово. На места се открива гледка към вр. Снежанка и западните дялове на Родопите. След двадесет минути може да спрете за почивка – отляво на пътя има заслон и чешма. Около час след

а право на юг към стария ресторант “Чевеърмето” води стръмен път, по който за около 20 мин. достигате хижата.

Чепеларе

Чепеларе е градът с най-голяма надморска височина в България – 1100 метра. През него минава р. Чепеларска, както и основната пътна артерия през Средните Родопи,

гр. Чепеларе

заслона сте в Пампорово. Ако целта ви е хижа Студенец, преминавате край църквата, след това покрай автобусна спирка и достигате кръстовище на пътища: за Смолян – на изток, за Стойките и Девин – на запад,

свързваща Пловдив и Смолян. Долината на Чепеларе е била населявана още от древни времена, доказателство за което са намерените предмети и некрополи от епохата на неолита (VI-V хил. пр. Хр.), могилни

некрополи от IV-V в. сл. Хр., гробници на българи християни от XII – XIV в. и др.

Четири от църквите в града са декларирани като художествени паметници на културата с национално значение, като най-интересна сред тях е църквата “Св. Атанасий Велики” (1834 г.), издигната за едва 40 дни. През 1841 г. в нейния двор е построено и най-старото килийно училище на територията на община Чепеларе.

Заслужава си да се види също Узунската къща (1870 г.), която привлича с богатата живописна украса, характерни стенописи, дъсчена облицовка и апликирани дървени пластични детайли.

В Дома на пещерняка се намира и единственият по рода си на Балканския полуостров Музей на родопския карст. В него са представени богатството и красотата на пещерите в района и пещерни експонати, запазени от зората на човешката история. Музеят има четири раздела - “Минералогия, геология и петрография”, “Повърхностни и вторични карстови форми”, “Биоспелеология” и “Пещерна археология”.

Музейната сбирка на ските

и ски-спорта, разположена в сградата на читалището, разказва за българската история при производството на ски и сноуборд, както и за развитието на ски-спорта в региона на община Чепеларе. Идеята за учредяването ѝ възниква, когато родената в Чепеларе известна наша спортистка - Екатерина Дафовска, печели единствения до момента златен олимпийски медал за България в дисциплината 15 км. биатлон на зимната олимпиада в Нагано през 1998 г.

Южно от града се намира ски-център Мечи чал (най-високата кота е 1873 м.н.в.) с най-дългата писта за ски-алпийски дисциплини в България.

В Чепеларе работи и единственият завод за ски и сноуборд оборудване на Балканиите.

Сред по-големите празници, които се отбелязват в града, са 16 януари - освобождението на Чепеларе от османско владичество, Тодоров ден, когато в центъра на града се организират конни надбягвания, Майските културни и спортни тържества от 11 до 24 май, празникът на града – 24 май.

Чепеларе е един от първите

български високопланински градове-курорти, в които се изграждат кокетни пансионати и вили още в началото на XX век.

ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ

ТУРИСТИЧЕСКИ ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР

ул. “Дичо Петров” № 1а, Тел. 03051/ 21 10

Районно полицейско управление

Чепеларе

+ 359 3051 / 22 23 или 166

Бърза помощ - 150

РСПАБ Чепеларе /пожарна/ - 160

Банки - Работно време: от 9.00 до 17.30

часа с почивни дни събота и неделя.

Банка “ДСК” + 359 3051/ 20 27

Хеброс + 359 3051 / 31 94, валута 31 95

Уни Кредит Булбанк - ул. Хан Аспарлук 1

03051/ 2035, 2049

Авто услуги: 0888715775, 0898616600

Пътна помощ 0898616600

Поща +359 3051 / 21 80, 21 60.

Магазин за ски и ски-екипировка -

на входа на ски фабрика “Пампорово ски” АД

ул. “Чая” № 7 + 359 3051 / 31 69

Музей на родопския карст - 03051 3041, 2041

Музейна сбирка на ските и ски спорта -

0899092395

Национална астрономическа

обсерватория Рожен

03095/ 8356, 03095/8357

Днес в града има десетки семейни хотели, къщи и стаи за гости, хотели с различна категоризация. Общият леглови фонд е около 1300 легла.

Ски училища

Ски училище “Виале”

+ 359 3051/ 32-03, 0887 487769

Ски училище “Елит”

+359 3051/30-01, 0888 454412

Ски училище “Малина”

+ 359 3051/ 43-63, 34-57,

0888 260591, 0899 147552

Ски училище “Мартин”

+359 3051/ 21-940896 350770

Ски училище “Шоки”

+359 3051/ 33-43 0887 444004

АВТОБУСНИ ВРЪЗКИ ОТ ГР. ЧЕПЕЛАРЕ

За Пловдив

6.45; 7.00; 7.20; 7.40; 8.30; 8.45; 9.30; 9.50; 11.30; 11.45; 12.50; 13.45; 14.45; 15.40; 15.45; 16.45; 17.45; 18.45;

За София

6.30; 7.15; 7.50; 10.45; 13.15; 14.10; 16.10;

За Смолян през Пампорово

8.00; 9.00; 10.00; 11.00; 11.30; 11.45; 12.50; 14.45; 15.45; 16.00; 16.45; 16.50; 17.30; 18.00; 19.00; 19.30; 20.30; 21.30

За Смолян през Рожен

13.15; 14.15; 15.15; 15.20; 17.10; 18.10; 19.10; 21.15

За информация и справки

тел. +359 301 / 6 31 04

★★★
Семеен хотел "АЙВЪН"

SINGLE ROOM	DOUBLE ROOM	TRIPLE ROOM	TWIN BED	SAT	🍴	P	🌳
2	3	2	6				

4850 Чепеларе, ул. "Прогрес" №6
 ☎ + 359 3051 3113
hotel_ivan@abv.bg www.hotel-ivan.hit.bg

★★★
Семеен хотел "ШОКИ"

DOUBLE ROOM	TWIN BED	APARTMENT	SAT	🍴	P	WWW
2	7	2				

4850 Чепеларе, ул. "24 май" №70
 ☎ +359 3051 3343 ☎ +359 88 7444004
www.hotelshoky.com stojanshoky@hotmail.com

Първата вила в Пампорово

Пампорово

Дълго време тучните поляни и гъстите гори по склоновете на днешния връх Снежанка били известни като Букова планина. По-късно местността била наречена с атрактивния прякор на един от техните собственици: Райчо Хаджибелев - Пампора. Диалектната дума "пампор" някога е означавала парна машина, трен, влак.

Райчо Хаджибелев бил наследствен скотовъдец, притежател на големи стада с овце, но се занимавал и с търговия. Закупувал стоки от Беломорието и с керван от мулета и катъри ги превозвал по стария римски път към вътрешността на планината. Наредени едно зад друго, мулетата били водени

от жребец, язден от Райчо, който често димял с дулата си. Така керванът приличал на своеобразен влак с локомотив, но едва след една случка в Смолян неговият стопанин се сдобил с прякора Пампора.

В средата на XIX век българите получили разрешение за строителство на християнски храмове. Било 1858 година и в тогавашното селище Паишмакли /днес Смолян/ решили да си построят църква. Започнали основите, но един ден майсторите спрели работата и поискали голяма предплата. От къща на къща хората започнали да събират жълтици, но за един ден успели да намерят само половината от исканата сума. Вечерта Райчо Хаджибелев споделил намерението си да "кракне"

Вр. Снежанка с кулата до Ксанти и там да вземе от свои познати заем, за да не се посрамят... Съмишлениците му се възпротивили – та нали поне два дни бил пътят в една посока. Райчо обаче не ги послушал и заминал. Сменял в страноприемниците уморените коне със свежи и така, препускайки без почивка, в тъмна нощ пристигнал в Ксанти, взел необходимия заем, нали партньорите му "по бизнес" са му имали дове-

рие и без почивка поел по обратния път.

Така на третия ден при вечер смолянци се събрали на селския мегдан в очакване дали Райчо ще успее да спаси реномето им. Тогав в далечината се появил запененият жребец на Райчо и хората го видели да размахва в ръка кесия с жълтици. Последвали овации и след стихналите радостни възгласи се чул гласът на стария Табак:

"Ашконсул бре Райчо, ти си бърз като ПАМПОР!!!"

Оттогава хората започнали да посрещат идващия към селата им керван от мулета с възгласи: "Сбирайте се, Пампора иде.." и започвала търговията с очакваните стоки, които в онези времена идвали единствено от Беломорието...

Така се утвърдил прякорът Пампора, даден му заради невероятната скорост, с която успял да отиде и се върне от град Ксанти. В онези времена толкова бърз можел да се придвижва само влакът, наричан "пампор", заради парната машина, която го движела и наричали със същото име... Оттам

и местността, чийто най-голям собственик бил Райчо Хаджибелев, се добила с името Пампоровото.

Основната заслуга обаче девствената планинска местност Пампорово да се превърне в един от най-красивите български курорти принадлежи на чепелареца Никола Чичовски, който пръв оценява природните условия на района. През 1933 г. той полага основите на бъдещия курорт, построявайки само за три месеца двуетажна вила, която още в този първи курортен сезон има пълна заетост.

В началото на XXI век леговата база в Пампорово бурно се разширява и предлага разнообразни възможности за настаняване: от уютните семейни хотели до многоетажни петзвездни хотелски комплекси.

Тук се кръстосват два основни пешеходни маршрута в Родопите. Единият е в посока запад-изток по билата на Перелишко-Преспанския дял, а другият от север на юг - по билата на ридовете Чернатица и Арденски. Тук преминава и **трансевропейският маршрут Е 8.**

Зимна приказка в Пампорово

★★★
Вилно селище "МАЛИНА"

4870 Пампорово, курортно ядро Ардашлъ

☎ + 359 3095 8388

malinavillages@mbox.bol.bg

Семеен хотел "РАЙКОВСКИ ЛИВАДИ"

DOUBLE ROOM	TRIPLE ROOM	TWIN BED	APARTMENT	SAT	🍴	P
7	4	8	3	SAT	🍴	P

Пампорово, курортно ядро Райковски ливади
 ☎ + 359 0301 63451, ☎ + 359 89 9917522
www.hotelraikovskilivadi.hit.bg guzelev@mail.bg

Хижа "СТУДЕНЕЦ"

ROOMS	BED	SAT	🍴	🍴	BBQ	P	WWW	🌳
78	140	SAT	🍴	🍴	BBQ	P	WWW	🌳

Пампорово, курортно ядро Студенец
 ☎ + 359 301 62690
karlak_tourist@abv.bg

★★
"ОЧКО ХОЛИДЕЙС"

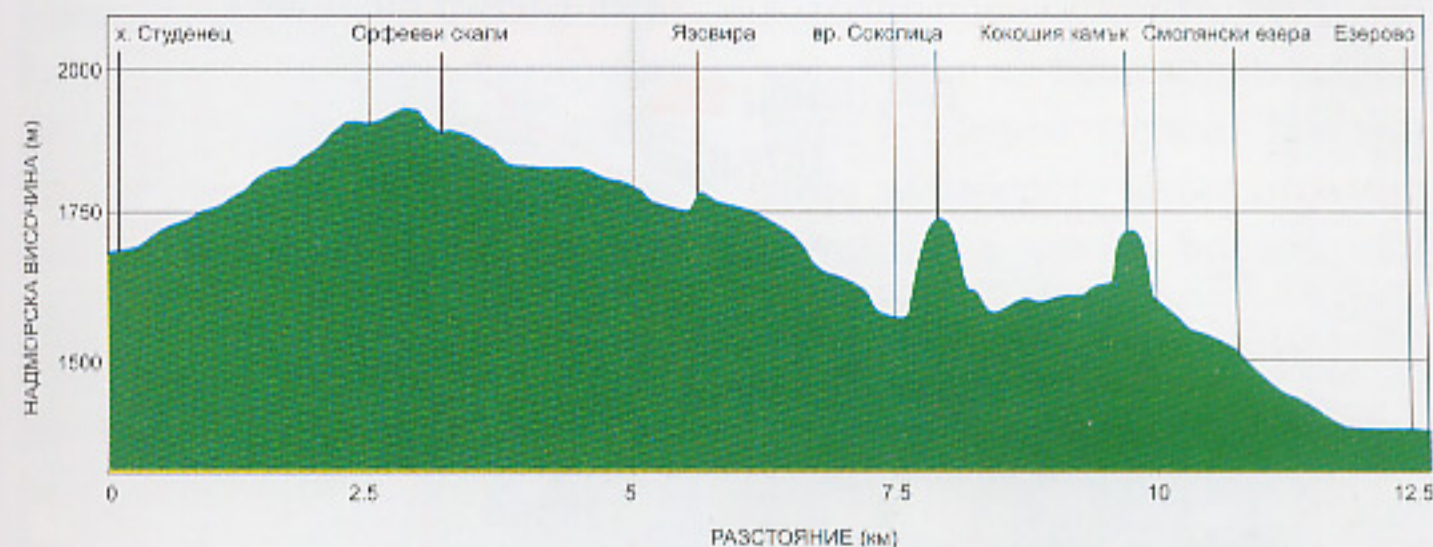
Пампорово, връх Снежанка

+ 359 889 200090

iochko@abv.bg www.ochkoholidays.hit.bg

Ден V - 13 км / 8 часа:

Пампорово – Орфеевите скали – вр. Соколица – вр. Кокошия камък – Смолянските езера – кв. Езерово

Скалната огърлица на Смолян

Отправна точка за днешния маршрут е хижа Студенец, почти незабележима сред многобройните нови хотели, изникнали край нея. Изкачването е по горски път (който през зимата се превръща в ски писта) в посока вр. Снежанка. Пътят на няколко пъти пресича трасетата на някои от пистите в курорта и през смърчовите гори се изкачва до билото под Снежанка. От тук вече се виждат и стълбовете на лифта, който свързва върха със Смолянските езера. Пейзажът е типичен и отразява представите на повечето хора за Родопите – стари смърчови гори, а поляните са настелени с типичния вид

трева - картал, растяща на меки туфи.

Ако прецените, можете да се отклоните за кратко от маршрута и да се изкачите до кулата на Снежанка, ако не – от седлото продължавате в южна посока – вляво се отделя пътека в посока Орфееви скали. Следва леко изкачване и спускане - отначало през поляни, а по-късно през рядка гора и достигате до беседката пред Орфеевите скали (3.5 км / 50 мин. от х. Студенец).

Орфееви скали са разположени сред смърчова гора почти на билото на стръмния свлачищен склон над Смолянските езера.. Скрити на няколко метра

от пътеката, човек трудно би ги открил сред стърчащите над дърветата скали, ако ги няма насочващите табели. От скалите (пристъпете по тях с повишено внимание – отдолу има висок скален отвес!) се разкрива незабравима панорама към долината на река Черна и пръснатите терасовидно Смолянски езера. На югозапад се извисява Перелишкият дял и двата родопски първенци: незабележимо по-високият Голям Перелик (2 191 м), а най-западно се издига връх Широколъшки Снежник (2 186 м). Право на юг погледът спира в пограничното било с открояващите се в десния му край Ардин връх и Циганско градище вляво. Следва скалното било на Съдилището, Бабина чука и там някъде в неговото южно подножие, където погледът не достига, е проходът Елидже... Мястото, където нашият маршрут ще може да пресича сегашната граница между България и Гърция, за да могат любителите на планинския туризъм да видят забележителните водопади и върхове в гръцката част на Родопите.

След кратко съзерцание сред величието, красотата и спокойствието, което внушава

планината, се върнете отново до беседката. Поемате по пътеката, която върви през гората в източна посока, докато стигнете кръстопът на пешеходни маршрути и дървен заслон. Тук можете да изберете много стръмно спускане в южна посока към района на Смолянските езера и едноименната хижа. Или да продължите по маркираната в зелено пътека на север към х. Студенец, която се спуска леко към местността Язовира. Преминавате по каменната стена на язовира и завивате на югоизток към веригата от 5 скалисти върха с общото наименование Соколиците.

От стената на язовира пътеката тръгва сред рядка гора, докато слезе в близост до левия скат на планинския поток. Следва плавно спускане по останките от някогашния римски път, който в този участък на отделни места все още е оцелял на хилядолетните климатични атаки. По този път след около 30 мин. достигате тясно било и седловинна полянка, където можете да си направите кратка почивка в дървената беседка.

Макар и да не е много видимо, това място е **кръстопът на пътеки**, водещи в различни

Скалата Соколица

посоки.

Но преди да продължите в избраната посока, не пропуснете да се изкачите по стръмната пътека в южна посока до панорамната скала Соколица (20 мин). За да стъпите на нея, тръгвате южно от беседката, където трябва да се отклоните по пътеката, водеща леко вляво. От кръстопътната седловина започвате с плавно изкачване, след което за около 10 мин. преодолявате стръмен скалист склон. Излизайки на огледния връх, ще се уверите, че усилията са си стрували насладата, която ще ви предостави изключително па-

норамната гледка!

След това се връщате по същата пътека до въпросното кръстовище. Право на юг по хоризонтала продължава нашата пътека със зелена маркировка, която след около 1 час ще ви заведе до голям, остър завой на панорамния път между Пампорово и Смолян. Пресичате го много внимателно, за да достигнете района на природна забележителност "Невястата", останките от крепостта Калето и манастира Св. Пантелеймон. Преминавайки през арката, маркираша входа на манастирския комплекс "Св. Пантелеймон",

имате избор накъде да поемете първо – към манастира, към Калето или към скалния комплекс Невястата – Турлука. Казват, че мястото, на което е построен "Св. Пантелеймон", е свещено и е заредено с положителна енергия.

Ако обаче изберете да се спуснете на югозапад от **кръстовището** в подножието на скалата Соколица по изровената от природните стихии дълбока пътека, ще стигнете покрай дерето на река Куртев лом до къмпинга на СБА над Смолян.

А тръгнете ли право на запад от **кръстовището** по зелено маркираната пътека към полянката, ще пресечете близкото дере на същата река Куртев лом,

за да достигнете до района на три от 8-те Смолянски езера. От дерето на реката започва стръмно 20 минутно изкачване, което от изток на юг подсича основата на връх Шепшиица. След това се върви по стара пътека, която плавно ви извежда на широки поляни, обрасли с много горски цветя. Преминавате покрай стари плевни и полупресъхнали чешми, след което започва отново кратко 15-минутно изкачване по широк горски път до ново кръстовище на горски маршрути: на север е много стръмната пряка пътека за Пампорово, направо са Смолянските езера, а на изток е отклонението за връх Кокошия камък. Неговото покоряване започва плавно по

Връх Кокошия камък

маркираната в зелено пътека, покрай покритата скамейка, но след 10 минути изкачването между дърветата става постръмно до самия връх. Усилията отново са възнаградени от пленителната панорама, която се разкрива към котловината на Смолянските езера и северозападните покрайнини на града. В източна посока се проследяват петте върха на скалната верига Соколиците, на югоизток стърчи като стражева кула скалата Турлука, на юг погледа възпира ридът Кайнадина, а на запад е Перелишкият дял с множество стърчащи скали между боровата зеленина на могъщо надипления рид.

Връщането е по същата пътека към района на Тревистото и останалите две езера, параклиса Свети дух и долната станция на лифта към вр. Снежанка. Тук можете да изберете място за кратка почивка или нощувка измежду няколкото нови хотелски бази и хижа Смолянски езера.

Нашият маршрут обаче продължава в началото покрай асфалтовия път, който след 10 минути напускате в южна посока и през малка горичка се озовавате на стар горски път с просторна гледка към котловината. След-

ва кратко спускане между широки ливади, покрай поточето, докато стигнете улицата на кв. Езерово и където има много и разнообразни възможности за нощувка.

Орфеевите скали

Скали като скали, ще каже някой... Но не: дойде ли човек в Планината на Орфей, не може да пропусне точно тези. Защото, според легендата, точно тук обичал да седи певецът с неземен глас и с арфа да омайва зверове и птици. А всеки друг, поседнал тук за миг, ще разбере митичния герой. Гледката е достойна за омая, точно както Орфеевите песни. Долу в ниското, като на длан, са се разстлали Смолянските езера. От другата страна на долината се извисява Червената скала, в далечината се вижда първенецът на Родопите Голям Перелик.

Самите скали са част от цяла поредица зъбери и сипеи, обрамчващи от север долината на Черна река. Затова и посетителят трябва да попива красотата внимателно, тъй като се намира над висок скален отвес.

Соколиците

Още един скален комплекс, който заслужава вниманието

на пътешественика. Виждал го е всеки, който е пътувал с автомобил по пътя Пампорово – Смолян – високи отвесни скали, които изглеждат непристъпни. И някои от тях наистина са. Но най-високата от Соколиците, които са поредица от пет върха, е достижима цел и то такава, която заслужава усилието от краткото, но изключително стръмно изкачване към нея. Пред погледа на осмелилия се се простират Райковските ливади, част от Смолян, на изток – Преспанският дял в далечината на юг – Бабина чука и понижението на прохода Елидже. На върха, като виждаш се отдалеч пазител на вярата, се възправя и кръст. Чо-

век внимателно пристъпва, като се стреми да не настъпи някое от намерилите живот в скалата и крехката почва растения, а погледът не смее да се обърне надолу – отвесът е висок и страшен, над 300 метра.

И тази скала е свързана с мрачно предание: бягайки от османските поробители, млада жена с малко дете на ръце се скрила в подножието на върха. Чувайки, че душманите приближават, тя скрила пеленачето, качила се на върха на скалата и се хвърлила от нея. Душата ѝ литнала като сокол – откъдето идва и името на върха, а според някои и до днес районът е огласен от бебешки плач.

На връх Соколица

Смолян от Турлука

Тъжна легенда за едно такова поразяващо с красотата и простора си място...

Калето

Според археолозите, които в последните години усилено проучват Калето край Смолян, това е най-добре запазената крепост в Родопите. Към момента е разкрита цялата южна стена на укреплението, която е с дължина 38 м и е изградена от ломени камъни с дебелина до 1,6 м, като на места запазената височина е 2.5 м. Разкрити са също главният вход, избените и складови помещения, разположени по южната стена, както и източната стена. Цялата площ на крепостта, издигната през VI в. в тази скалиста и трудно достъпна местност, е около 4 дка. Укре-

плението е строено по времето на византийския император Юстиниан I със задачата да пази от славянските набези целостта на империята. Крепостта е била частично разрушена още в края на VI век, но има данни, че е била използвана и през XI-XII век от българите. Калето е част от системата крепостни стени, които са разположени и по други върхове в Родопите, като тези над село Подвис, Кошница и др. Местните наричат крепостта "Кальота", а статутът ѝ е на паметник с местно значение.

От върха над крепостта се разкрива красива гледка към други сакални откоси и към Смолян. През пропастта на запад се възправя и осанката на Невястата в цялата ѝ шеметна височина.

Невястата

Невястата – дори самото име подсказва, че и тази шеметна скала ще ни разкаже страшна легенда... Според нея смолянска девойка, която била вrekла сърцето си на един от четниците на Караджа войвода, била поискана за жена от местния турски владетел. Съгласила се тя привидено, но помолила преди сватбата да погледне за последен път родното си място. Завели я, тя се изплъзнала от придружителите си и се хвърлила в бездната. Нарекли скалата "Невястата"... В друга версия, която завършва със щастлив край, след като се качила на скалата, девойката запяла. Чул я един от четниците на войводата, грабнал я и избягали, като успял да я спаси. Според трети вариант, най-личната мома от селото, за да се спаси от поробителите, се помолила на Бог да бъде превърната в камък. Молбата ѝ била чута. Оттогава каменната Невяста се превърнала в символ на саможертвата.

Не заради страшните легенди, а заради дивата красота на местността днес тя е обявена за природна забележителност. Разположената в непосредствена близост до Невястата

скала Турлука също е част от уникалния естествен ландшафт в долината на р. Черна и любимо място за катерачите от региона. В основата на скалата има поставена плоча в памет на обичания от всички алпинисти и художници в Смолян Христо Христов, който на 20 май 2004 г. прави безкислородно изкачване на вр. Еверест, след което загива на слизане от върха.

Отскоро тук за улеснение на туристите е маркирана и пътека, започваща от арката на параклис Св. Пантелеймон с дължина 750 метра. По пътеката има три панорамни площадки, площадка за деца и място за къмпинг. За обичащите предизвикателствата са направени четири маршрута за скално катерене с различна степен на трудност, които се преминават с помощта на инструктор, *via ferrata* (железен път) с два маршрута и изкуствена стена за катерене. Незабравимо преживяване е и спускането с алпийски тролей с дължина 100 м, над пропастта, дълбока близо 50 м. От поляната пред Турлука се разкрива панорама към Смолян, Кайнадина, Карлък и Червената скала.

Едно от смолянските езера в кв. Езерово

Смолянски езера

В миналото Смолянските езера били двадесет. Днес от единствените по-големи естествени езера в Родопите, разположени на няколко тераси в дълбоката долина на Черна река от Орфеевите скали до Смолян, са останали едва седем. Останалите с времето се засипали, покрити с наслаги от наносни почви и камъни. Част от изчезналите езера днес са се превърнали в блата. През пролетта и есента на мястото на някои от тези блата отново се появяват малки езерца. Други са превърнати в рибарници и микроязовири.

Произходът на езерата е свлачищен. Смърчовите гори, с

които са заобиколени, им придават дълбок тъмнозелен цвят. Едно от езерата се вижда още от пътя Пампорово Смолян - Керяновия гьол, известно още като Платеното. Точно над него в долния край на поляните се намира друго по-малко езеро - Милушевият гьол. По-нагоре под квартал Езерово по пътя за Девин е разположено третото езеро - Силажа. Следват Османовият гьол и Лагера.

Най-интересни и най-посещавани са трите езера, намиращи се край хижа Смолянски езера, които са и защитени от закона като природна забележителност. Над тях са надвиснали скалите Бухала, Стража, вр.

Шепшийца, вр. Кокошия камък. Най-горното от тях, разположено на 1600 м надм. вис., наречено Мътното, е и най-дълбокото (4,5 м). Слънчевата светлина трудно достига до него през високите смърчове, заради което водите му са тъмни и черни, от където идва и името му. Под него е най-голямото езеро - Бистрото, което е дълго 178 м, а дълбочината му е 4 м. Бистрото езеро е може би най-красивото, като дъното му ясно се вижда през кристално чистите води. На около 200 метра под езерото има изворче, чийто води най-вероятно идват от него. Последното от трите езера е Тревистото, като то е свързано с Бистрото с речен ръкав. Около една трета от площта на Тревистото езеро е заета от торфен пласт с дебелина 1 метър, върху който през лятото растат буйни треви. В непосредствена близост до Тревистото езеро има параклис - „Св. Дух“, където често се правят курбани.

Твърди се, че Смолянските езера са свързани помежду си с подводни реки и течения, типични за пещерите, като предмети, хвърлени в някое от тях, по-късно изплуват на двайсет и повече километра от мястото, в който са потопени.

Езерово

Езерово се намира между Пампорово и Смолян, край едно от осемте езера - Силажа.

Южното му изложение, близостта му до водни басейни и скали, както и надморската височина от 1400 м са факторите, които са предпоставка за наличие на уникален природен феномен в района: отрицателна йонизация на въздуха, който го прави изключително здравословен за човека.

Панорамно разположеното селище е обградено от запад, север и изток със скалните върхове Червената скала, Орфеевите скали, Кокошия камък и Турлука, а на юг погледът достига до рида Кайнадина и пограничното било.

Средищното местоположение на Езерово го прави предпочитано място за почивка през четирите сезона на годината, когато е еднакво подходящ за пешеходни излети, екскурзии до забележителностите на Средните Родопи и ски-ваканция в Пампорово поради близостта му до лифтовата връзка Смолянски езера - връх Снежанка.

★
Хижа "СМОЛЯНСКИ ЕЗЕРА"

Смолян, кв. Езерово
 ☎ + 359 301 63458 ☎ + 359 889 906595
 karlak_tourist@abv.bg www.ezerata.net

★★
Къща за гости "ПАМПОРОВАТА КЪЩА"

Смолян, кв. Езерово, ул. "Добрик войвода" №9
 ☎ + 359 301 68043 ☎ + 359 887 783810 ☎ + 359 899 762348
 pamporovi@abv.bg www.pamporov.com

★★
Къща за гости "ВИЛА ЧАПОВ"

DOUBLE ROOM 2 TRIPLE ROOM 2 TWIN BED 2 APARTMENT 2 SAT BBQ P

Смолян, кв. Езерово, ул. "Пол Лукас" №5
 ☎ + 359 301 64286 ☎ + 359 897 886442
 vilachapov@yahoo.com

★★★
Хотел "СМИЛЕН"

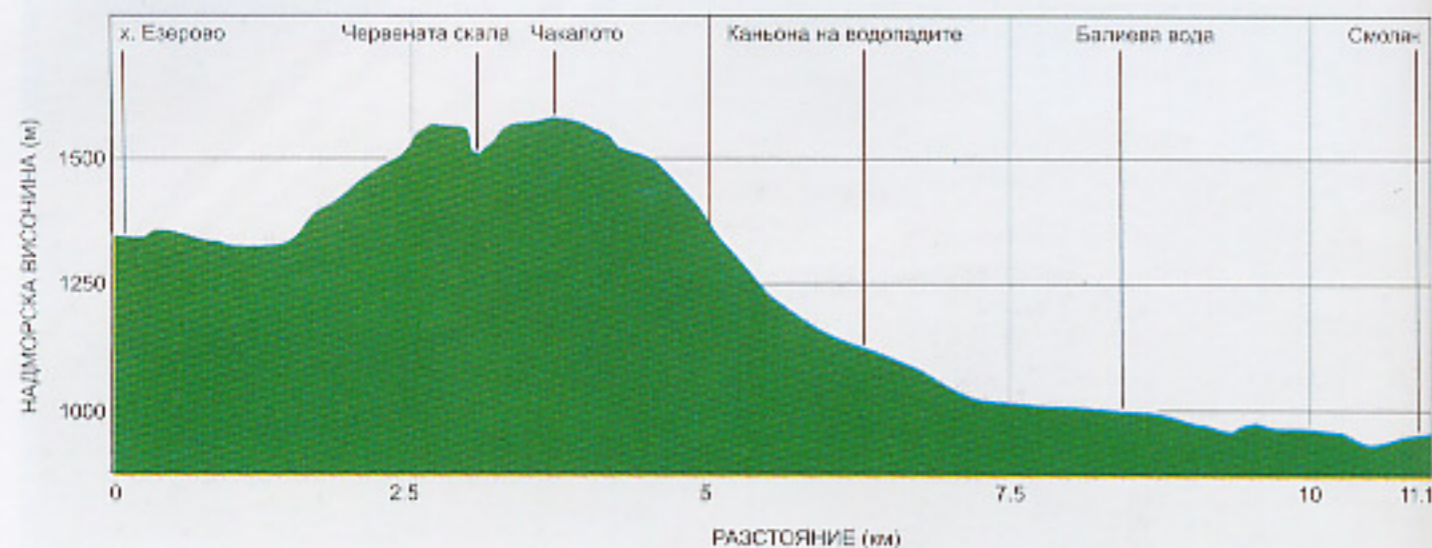

DOUBLE ROOM 8 TWIN BED 8 APARTMENT 1 BBQ P WWW

Смолян, кв. Езерово, ул. "Шумков камък" №9
 ☎ + 359 301 65551
 info@hotelsmilen.com www.hotelsmilen.com

Ден VI – 12 км / 8 часа :

Кв. Езерово – Червената скала – Каньона на водопадите – Балиевата вода – Смолянският водопад – Смолян

От птичи поглед

Ако искате да видите цялата Смолянска котловина от птичи поглед, ще можете да го направите, след като покорите Червената скала, извисяваща се над западния край на града. Към нея се тръгва от района на последната спирка на автобус № 4, свързващ кв. Езерово с Автогара Смолян.

От спирката се тръгва в западна посока, нагоре по асфалтовия път за с. Стойките. След 300 м напускате асфалтовата лента, спускайки се по останките от калдаръмената настилка на стария път за с. Широка лъка, между каменни зидове. Пътеката лъкатуши, пресича ливадите, докато се спусне към

Крива река. Пресичате потока и започвате плавно изкачване по добре запазен горски път между стари смърчови дървета и риолитни блокове. След половин час пътят преминава в доста стръмна пътека, която на зиг-заг се бори с височината. За още толкова време достигате до заслона и беседката на седлото, където можете да отдъхнете.

За да продължите към Червената скала, започвате с късо изкачване в източна посока, след което се спускате по леко наклонената, новопрокарана пътека до къса седловинка между върха и скалния издатък. От там предстои много кратко изкачване по обраслите

с трева скали и стъпала, начупили пейзажа. Стоманено въже вдъхва спокойствие и кураж при преминаването на последните метри, за да се излезе на терасовидната предна част на самата скала, завършваща с полянка.

От Червената скала се разкрива уникална панорама към Смолянските езера, виждат се като на длан кварталите на града: от Езерово в най-високия му край, през стария и новия Смолян, Райково, Устово, дори най-ниско разположеният – Влахово... Замайваща и неповторима, гледката си струва усилието да се стигне до този скален откос, от който се проследява вододелното погранично било с Ардин

връх, върховете Ком, Циганско градище, Съдилището, Бабина чука. От тук добре се различават близкият връх Кайнадина на югоизток, Турлука и Чернока на изток, както и петте еднакви по височина скали, наречени Соколиците малко по-на север. Няма как да сбъркате връх Снежанка с неговата радио-телевизионна кула, а на изток, сред зелените върхове на зеленото било, се забелязват Орфеевата скала, върховете Усипа и Шепшиица, а пред тях – пирамидата на Кокосия камък.

Връщането е по същата пътека до седловината с беседката и заслона. От тук може да се продължи в югозападна посока към резервата Сосковчето и Ка-

Панорама от вр. Червената скала

Каньона на водопадите

ньона на водопадите. В началото спускането е плавно по добре очертана и подзидана с камък пътека, докато се достигне вековна смърчова гора. Спускането става все по-стръмно, пътеката лъкатуши по каменисто осеяно с дребни дървета било, по сипей, за да слезе до ливада и дерето на Еленска река. Тук маршрутът следва средновековния път, свързвал някога Смолянската котловина с района на гр. Девин и 15-минути по-късно се достига до мост, където реката се влива с друга - Сосковченска.

Оттук нагоре по нейното течение следва ново изкачване,

от което обаче не бива да се отказвате. То ще ви отведе до екопътеката Каньона на водопадите – една от най-красивите в България. По нея ще достигнете до територията на резерват Сосковчето – защитена заради уникалното растително и животинско богатство, територия в планината. След като преминете кръговия маршрут на екопътеката, обратно по течението на реката се спускате към познатия ви мост.

От моста за 30 мин. се слиза до пътя Смолян – с. Мугла, по който се върви в източна посока. На 5 минути от кръстопътя е отклонението за местността

Балиевата вода, където считаната за лековита от местното население вода извира от 3 издани чешми.

До Автогарата в Смолян разстоянието е 3 км и докато навлизате в града, преминавате покрай Смолянския водопад, интересен с това, че е една от малкото регистрирани природни забележителности, разположени на територията на града. Самият областен център Смолян, който е най-дългият град в България, предлага многобройни възможности за почивка и забавление, както и интересни за посещение туристически обекти.

Червената скала

В някои географски карти Червената скала, както я наричат местните хора, е отбелязана с името Голямата стена (1639 м.). Наблюдава се много добре от Смолян, на преден план вдясно под връх Голям Перелик. На юг от нея има още две по-малки и по-ниски – Безименната и Зъбчето.

Скалата е огромен отсечен риолитен блок, който сутрин при изгрев се обагря в червено от слънчевите лъчи. Това е и най-популярната версия за произхода на името ѝ.

Сосковчето

Резерват Сосковчето обхваща територия от 177,5 ха, а буферната му зона е 104,4 ха. Разположен е в подножието на Перелишкия дял на надморска височина между 1400 и 1700 метра. Обявен е за защитена територия през 1968 г. с цел опазване на вековни гори от смърч и бял бор, и редки растения, най-известно от които е Родопският крем. Единични смърчови дървета тук достигат удивителната възраст от 250-300 години. Освен девствената гора, резерватът опазва и разнообразни форми на релефа и забележителен природен пейзаж: скални образувания, водопади, увивна растителност. Местността е дом на мечки, сърни, благороден елен, алпийски тритон, черен кълвач. Срещат се глухар, лещарка, златка, вълк. Сосковчето попада и в рамките на природните местообитания по НАТУРА 2000. Тук се срещат и редки, застрашени от изчезване растителни видове като балканския ендемит българско шапиче (*Alchemilla bulgarica*), българският ендемит родопски скален копър (*Seseli rhodopaeum*), македонска каменоломка (*Saxifraga ferdinandii-coburgi*)

– балкански ендемит и глациален реликт. Специален интерес представляват костовата тлъстига и хойфеловият нежит.

Каньонът на водопадите

В района на Сосковчето е изградена екопътеката “Каньона на водопадите”, която прави достъпни уникалното биоразнообразие в резервата и буферната му зона. Пътеката е с дължина около 6 км, като денивелацията е около 700 м, а най-високата ѝ точка е на около 1800 м надм. вис. Следи почти изцяло коритото на Сосковченски дол, като долината на река-

Водопада “Орфей”

та на много места е оградена от характерните за този край риолитни вулкански скали. Поради своята твърдост те не са се поддали на въздействието на водата и така са се образували големи прагове и спускащите се по тях бистри планински водопади. Маршрутът преминава и покрай Вековния бук, чиито ствол е с диаметър 4,20 м, а възрастта му е над 400 години.

Пътеката на много места пресича реката, като за целта са изградени мостчета, парапети и стълби, и преминава покрай идеално подредени, сякаш от човешка ръка, каменни блокове с височина от 1 до 3 м, наречени неслучайно Редените камъни. Най-впечатляващи обаче са множеството водопади – общо 46. Указателните табели ще ви ориентират за имената на някои от тях – Ропката, Казаните, Сърцето, Каскадите. Разположен в горният край на пътеката и най-висок водопад е Орфеевият с височина на пада над 60 м. Наречен е така, защото в долния му край водата се разделя на няколко поточета, наподобяващи струните на арфата на Орфей. Срещу него се намира скала, която носи името на Евридика - Орфей свири на

своята арфа, а срещу него е любимата му.

Балиевата вода

Трите извора, наричани с общото име Балиевата вода, са място за поклонение и празници на Гергьовден и на Еньовден. Според местните хора водата им лекува различни заболявания - намалено зрение, някои вътрешни и кожни болести. Тези извори са свързани и с живота и творчеството на Maestro Атанасов, който в началото на 20 век бил капелмайстор на военната музика в Смолян. Точно тук било любимото му място за творчество, където той създава творбата "Самодивско изворче" и мотиви от операта "Тергана".

Смолянският водопад

На слизане към град Смолян, в кв. Средок при пресичането на притока Крива река, вляво от пътя се намира Смолянският водопад, висок 28 м. През пролетта и ранното лято, когато реката е пълноводна, водопадът е в цялото си величие и е най-подходящ за посещение. Според народната памет от горния край на отвесната му стена по заповед на смолянския

управител Салих ага хвърляли осъдените на смърт.

Смолян

Административният център на Родопите – Смолян, е едно от местата, на които няма как да не отделите време и внимание по време на своя маршрут. Градът се простира по двата бряга на Черна река, като големите квартали "Смолян", "Райково" и "Устово", са трите населени места, от сливането на които е създаден. Смолян е най-големият град в Родопите и най-дългият в България - цели 18 километра. През вековете

името му се е сменяло многократно: Езерово, Пашмакли, Ахъчелеби, Красногор. Името Смолян получава след Освобождението, заради славянското племе смоляни, което живеело по тези земи. В средновековието село Райково е било търговски, Устово - занаятчийски, а Смолян – административен център.

В Смолян са запазени множество къщи и църкви, строени през XVII- XIX век, като Пангаловата къща (1860г.), Алибеевият конак (1751г.), Келевската къща (1860г.), Сгуровата къща

(1866г.), Хаджичоневата и Маджаровата къща в кв.Устово. В Райково се намира архитектурно-етнографският резерват Чешитска махала. В същия квартал, в Гьорджевата къща, е къщата-музей "Ласло Наги", представяща произведения, преводи и фотоси на поета-преводач Ласло Наги, лични вещи и вещи от родната му къща в с. Исказ, Унгария, колекция от негови графики и рисунки.

В града има седем стари източноправославни църкви, сред които "Св. Богородица" и трикорабните базилики "Св.

Центърът на Смолян

Църквата "Св. Висарион Смоленски"

Никола", "Св. Неделя" и "Св. Дух" - с единствената в този край дъсчена камбанария. От няколко години насам в самия център на Смолян се издига най-големият източноправославен храм в Южна България и третият по големина в страната - "Св. Висарион Смоленски".

Регионалният исторически музей "Стою Шишков", основан през 1935 г., е най-старият и най-големият в Средните Родопи. В него се съхраняват над 150 000 експоната. До музея се намира Ху-

дожествената галерия, разполагаща с колекция от платна на големи български художници и картини на местни автори. В центъра на Смолян е Планетариумът, в чиято уникална звездна зала може да се види историята на Вселената и точно възпроизвеждане на движенията на небесната сфера, Слънцето, Луната и планетите. Всеки ден, при ясно небе, в Планетариума се провеждат наблюдения с телескоп на Слънцето. Всяка сряда вечер, при ясно небе, се наблюдават обекти от нощното

небе. Смолянският Планетариум е един от най-големите в Европа. В близост до града е и Националната астрономическа обсерватория "Рожен" - най-голямата на Балканския полуостров.

Празниците на Смолян се провеждат от 18 до 21 октомври и са посветени на освобождението на града от Османско иго. През целия месец май пък се

организират Майските културни тържества. Не бива да пропускаме и Националния фолклорен събор "Рожен пее", който събира фолклорни групи и изпълнители от цялата страна в едноименната местност, през четири години в последната събота и неделя на август. Традиционни - през 2 години - са и Международните младежки фолклорни "Орфееви празници".

ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ

ТУРИСТИЧЕСКИ ИНФОРМАЦИОННИ ЦЕНТРОВЕ:

ТИЦ - Смолян:

Бул. България 5 тел/факс: 0301/ 6 25 30
e.mail: toursmolyan@abv.bg
www.smolyan.com

Клуб "Мурсалица" - с. Смилян:
тел: 0889/293 070; 0888/519 978
e.mail: mursalitsa@abv.bg

Пътна помощ - 146
0301 62705, 0889 312 394
Пътна помощ "Синанев": 0888 44 59 95

ПЛАНЕТАРИУМ тел: 0301 83074
www.planetarium-sm.bg, planet_sm@abv.bg

РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ "СТОЮ ШИШКОВ", ГР. СМОЛЯН

тел: 0301 62727 - Постоянна експозиция.
e-mail: museum-sm@mail.bg
Раб. време: 9.00 - 12.00 ч.; 13.00 - 17.00 ч.
Понеделник - работи по заявки

РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА "НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ"

тел. 0301 62741, e-mail: librarysm@abv.bg
Раб. време: всеки ден от 8.30 до 18.00 ч.;
събота от 9.00 до 16.00 часа

АВТОГАРА: тел: 0301 63104:

за София 6,30 ч.; 10,00 ч.; 12,30 ч.; 15,30 ч
за Пловдив
7,00; 8,00; 9,00; 10,00; 11,00; 12,00; 14,00; 15,00;
16,00; 17,00; 18,00 ч.
за Смилян, Могилица, Арда
12,40; 17,40 ч.
За кв. Езерово
7,0; 8,00; 12,00; 15,00; 18,30 ч.
Почивни дни - 8,00; 12,00; 18,00 ч.

АВТОГАРА В КВ. УСТОВО тел: 645 85

за Мадан
6,40; 8,30; 10,00; 11,00; 12,00; 13,00; 14,00;
15,00; 16,00; 17,00 ч.
за Златоград
11,30; 13,10; 14,00; 15,10; 16,10; 17,10 ч.
за Баните 14,00; 15,00 ч.

★★★
Семеен хотел "КРИСТАЛ"

DOUBLE ROOM	TRIPLE ROOM	TWIN BED	APARTMENT	SAT	🍴	P	WWW	🌳
8	1	5	8					

4700 Смолян, кв. Смолян, ул. "Панорама" №22
 ☎ + 359 301 68810 ☎ + 359 301 68812
 info@hotelcrystal2005.com www.hotelcrystal2005.com

★★
Семеен хотел "МОНИ"

DOUBLE ROOM	TRIPLE ROOM	TWIN BED	APARTMENT	SAT	🍴	BBQ	P	🌳
30	8	12	5					

4700 Смолян, кв. Нов център, ул. "Перелик" №6
 ☎ + 359 301 87295 ☎ + 359 88 8267379
 www.hotelmoni.com hmoni@hotelmoni.com

★★
Хотел "МАКРЕЛОВ"

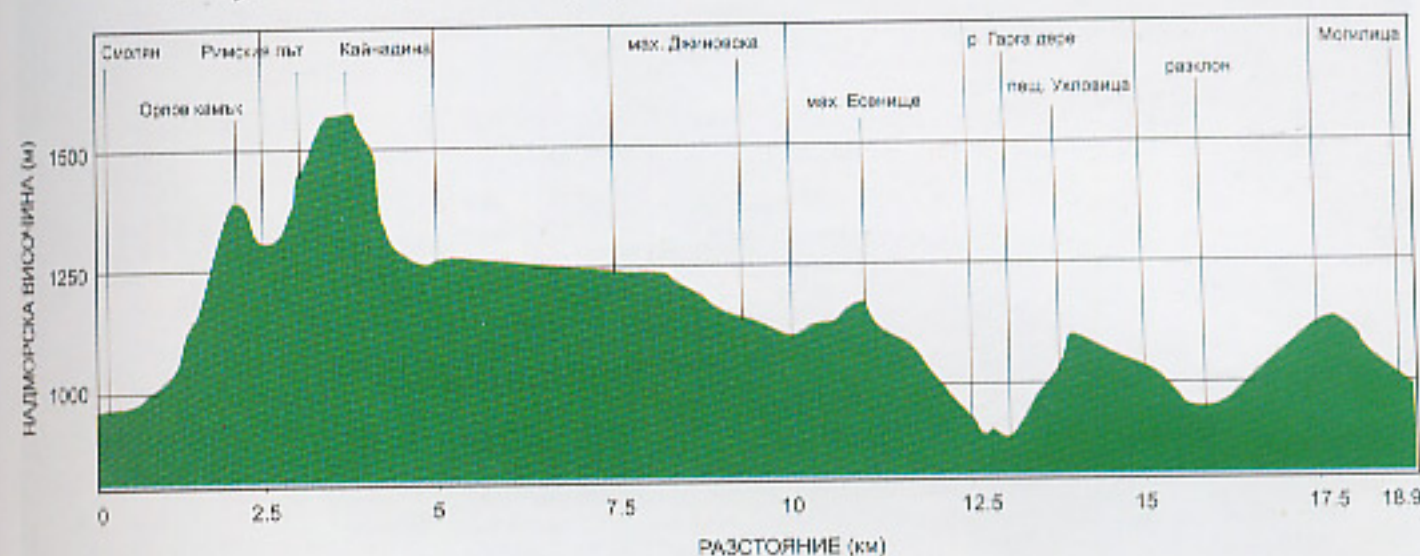

SINGLE ROOM	DOUBLE ROOM	APARTMENT	SAT	🍴	P	WWW
3	20	2				

4701 Смолян, кв. Райково, ул. "Никола Филипов" 14
 ☎ + 359 301 67500 ☎ + 359 301 67501 ☎ + 359 88 5433838
www.hotelmakrelov.com info@hotelmakrelov.com

Ден VII - 19 км / 9 часа:

Смолян – Орлов камък – Кайнадина – с. Турян – пещера Голубовица – пещера Ухловица – с. Могилица

В подземните дворци

Орлов камък – вашата първа цел за този ден, се вижда от всяка точка на град Смолян – скален зъбер и сипей под него, стърчащ сред гората под вр. Кайнадина (на някои карти върхът е отбелязан като Изворец). За да достигнете до него, тръгвате от Автогара – Смолян, към моста „Карлък“ над река Черна. Веднага след него напускате улицата и се изкачвате по каменните стъпала в подпорната стена, където е началото на маркираната в зелено пътека. Този маршрут е малко познат и на самите жители на града и то – напълно незаслужено. Макар и сравнително стръмно, изкачването през буковата гора

е изключително приятно, а сякаш подредените около пътеката варовикови скали, на места достигащи няколко десетки метра височина, му придават неповторим колорит. Дори и тук, в непосредствена близост до града, можете да срещнете представители на дивия свят – сърни и множество птици. Изкачването продължава около един час, като се редуват ливади и гора – широколистна и тук там иглолистна. Пътеката е добре очертана, защото е била използвана до скоро за добив на тикли от подножието на скалата, с които са покривани старите родопски къщи. Непосредствено пред целта пътеката

★★
Хотел "МАКРЕЛОВ"

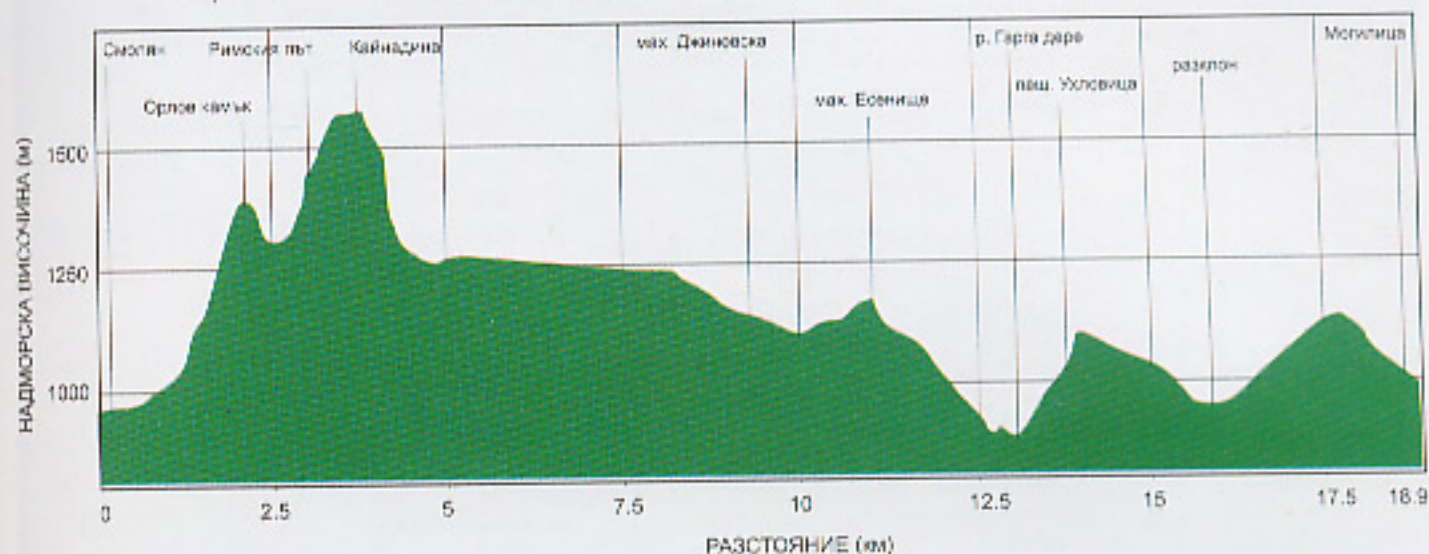

SINGLE ROOM	DOUBLE ROOM	APARTMENT	SAT	🍴	P	WWW
3	20	2				

4701 Смолян, кв. Райково, ул. "Никола Филипов" 14
 ☎ + 359 301 67500 ☎ + 359 301 67501 ☎ + 359 88 5433838
www.hotelmakrelov.com info@hotelmakrelov.com

Ден VII - 19 км / 9 часа:

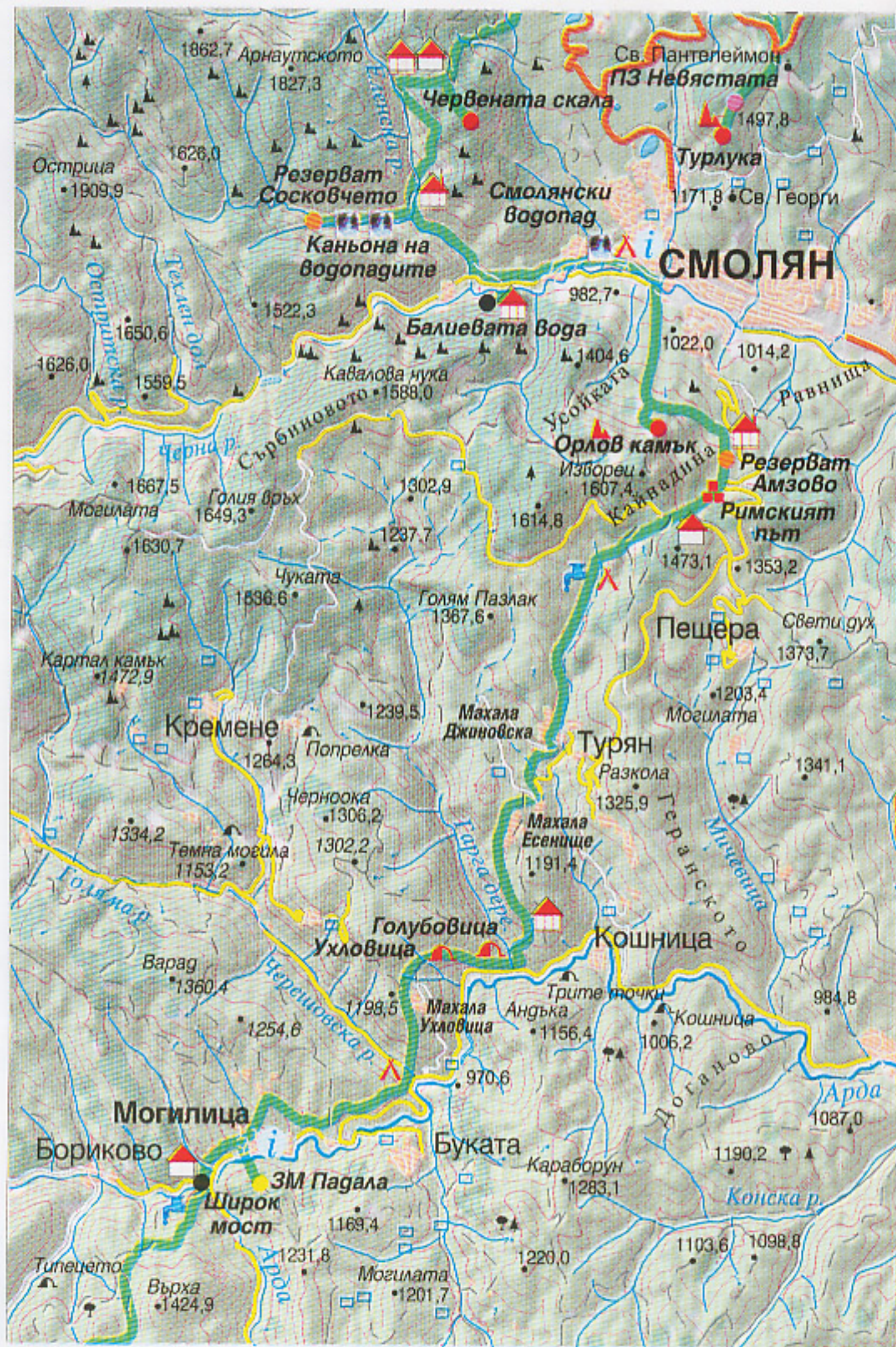
Смолян – Орлов камък – Кайнадина – с. Турян – пещера Голубовица – пещера Ухловица – с. Могилица

В подземните дворци

Орлов камък – вашата първа цел за този ден, се вижда от всяка точка на град Смолян – скален зъбер и сипей под него, стърчаш сред гората под вр. Кайнадина (на някои карти върхът е отбелязан като Изворец). За да достигнете до него, тръгвате от Автогара – Смолян, към моста „Карлък“ над река Черна. Веднага след него напускате улицата и се изкачвате по каменните стъпала в подпорната стена, където е началото на маркираната в зелено пътека. Този маршрут е малко познат и на самите жители на града и то – напълно незаслужено. Макар и сравнително стръмно, изкачването през буковата гора

е изключително приятно, а сякаш подредените около пътеката варовикови скали, на места достигащи няколко десетки метра височина, му придават неповторим колорит. Дори и тук, в непосредствена близост до града, можете да срещнете представители на дивия свят – сърни и множество птици. Изкачването продължава около един час, като се редуват ливади и гора – широколистна и тук там иглолистна. Пътеката е добре очертана, защото е била използвана до скоро за добив на тикли от подножието на скалата, с които са покривани старите родопски къщи. Непосредствено пред целта пътеката

Смолян от Орлов камък

става много стръмна и по-тясна, за да ви отведе след около 80 минути до първата цел.

Веднъж достигнали Орлов камък, ще разберете, че усилието си е струвало – оттук се разкрива прекрасна панорама към целия Смолян и скалния венец над него: Червената скала на запад; кулата на връх Снежанка, Орфеевите скали и Соколиците; Невястата, Турлука и Чернока на север, връх Преспа на североизток... След като се насладите на гледката, се връщате в подножието на скалата, преминавате покрай сипей от тикли в източна посока по зелената маркировка. Следва разклонение: по южното можете плавно да слезете до

стария път между Смолян и с. Турян, а по източната отклонка слизате на зиг-заг почти до асфалтираното шосе. Над него, на широката поляна, можете да ползвате беседка за отдих или да продължите по добре запазените до наши дни останки от римския път.

Само на 10 минути от беседката в южна посока е резерватът Амзово, чиято дървена ограда може да се види между дърветата от източната страна на маршрута.

От резервата следва ново изкачване - през ливади и зряла борова гора, пътеката следва отново дълги участъци по древния римски път. Тук, за разлика от запазената част около Пер-

сенк, той се разкрива на доста по-малко места, а теренът е стръмен. Изкачването продължава 45 мин. до билото, където маршрутът пресича старото шосе за с. Кремене. Тук, след като преодолеете стръмнината, можете да си отдохнете в заслона, а след това да се изкачите до вр. Кайнадина (1608м) и радиотелевизионната кула, за където в западна посока се отклонява пътека, или да продължите надолу по зелената маркировка в южна посока към с. Турян.

Римският път под Кайнадина

Маршрутът продължава по добре очертана, стръмна пътека, която на места се разклонява, пресича на няколко места горски път, водещ до използван и в момента овчарник. Следват маркировката и се спускате вече много по-леко за 40 минути от заслона до покрита скамейка и чешма, където можете да поспрете за кратък отдих. Следва почти хоризонтален участък от добре запазена стара пътека, която очевидно е била много ползвана преди десетилетия, докато неусетно навлизате по калдаръмена уличка между къщите в махала Джиновска – част от с. Турян. От там продължавате по стар, калдаръмен път, ограден със стени от дялан мрамор и след още 30 мин. достигате до друга махала, наречена Есенище.

Горският път извежда до билото над къщите, където продължава в южна посока, покрай просторни ливади и градини с картофи и фасул. Пътят свършва почти до беседката, която предлага място за сенчеста почивка и пикник, ако не сте го направили по-рано... От там следва стръмно спускане по обрасъл с храсти и ниска дървесна растителност югоза-

паден скат към живописното Гарга дере.

Ако сте любители на силните усещания, можете да се разходите в поречието р. Есенска - каньонът е с височина от десетина метра, водата през лятото не е много, но на места достига до кръста. Или пък да влезете в една от двете пещери Голубовица, до които се достига по въжения мост към другата страна на дерето – преживяването при навлизането с лодка по подземната река и газенето в нея с помощта на местните придружители под светлините на петромаксовите лампи и фенерчетата на каските е уникално и неповторимо. Имате и друга възможност за екстремно преживяване: да се спуснете по въжения тролей над водния басейн.

След всичко, което сте преживяли до тук, не си мислете, че през днешния ден емоциите са приключили. Предстои ви среща с един от най-красивите подземни дворци на Родопите – пещерата Ухловица. Тя е на 15 мин. от Гарга дере по асфалтовия път в западна посока. От паркинга в подножието на пещерния вход ви предстои 20-минутно изкачване по широка

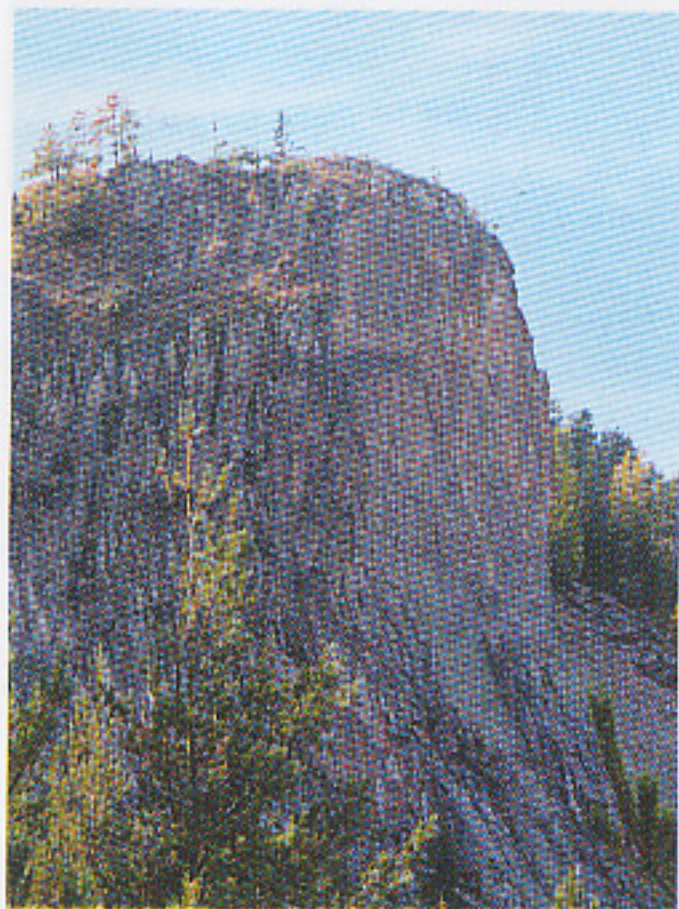
Над Гарга дере

пътека и железни стълби. Панорамната площадка ви предлага не само възможност да си поемете дъх преди влизането в пещерата, но и да се насладите на панорамната гледка към поречието на р. Арда.

След като разгледате Ухловица (влизане в пещерата и беседата от местния водач се заплащат - последното е в 16 ч.) продължавате с кратко 15 минутно изкачване към махала Ухловица. Преминавате покрай къщи, дворове и ливади, дока-

то започне спускане и стигнете кръстовището на пътя от тази махала за селата Могилица и Киселчово – около 35 мин.

От този кръстопът маршрутът продължава със стръмно изкачване по стара, камениста пътека към махала Исъовци. Само за 30 мин. стигате първите къщи и преминавате нагоре между

92 тях по тясни улички, настелени с бял калдаръм. След като преминете покрай последния двор тръгвате в северозападна посока по горски път, изкачващ стръмния склон над махалата, виещ се между смесена гора и ливади, докато стигне недобре очертано било и барака. От там посоката и наклонът се променят: в нача-

лото спускането е на юг, после на запад в дълбоко изрязани от дъждовете оврази между букови дървета, докато стигне дерето. Пътеката преминава през него и заобикаля със широко спускане в посока юг-запад следващия скат. Пресичате още едно дере и след около 45 мин. от м. Исъовци навлизате между първите къщи на с. Могилица – крайната точка на днешния преход.

Орлов камък

Скалата е малко позната на самите смолянчани, тъй като малцина са се изкачвали до Орловата скала. А това е мястото, откъдето се разкрива най-пълна панорама към целия град. Като на длан пред вас се разкриват всичките квартали – от Езерово, Смолян, Райково, чак до Устово. Оттук пътешественикът може да види и една нова перспектива към природните забележителности, посетени в предишните дни на маршрута: Червената скала, Снежанка, точно на север - Невястата и Турлука, Соколиците. В далечината наляво се вижда първенецът на Родопите Голям Перелик, на север се простира билото на Чернатица, вдясно от него – Преспанският дял с вр. Преспа.

Амзово

Ако не са обозначителните табели, преминавайки покрай Амзово, човек не би обърнал внимание на тази сякаш най-обикновена поляна. Но макар и малък, този поддържан резерват е от голямо значение за биоразнообразието. Включен в списъка на защитените природни обекти през 1968 година, а през 1999 година той е прекатегоризиран в поддържан резерват с цел опазване и възстановяване на находището на редкия и защитен вид блатен плаун (*Lycopodiella inundata*). Обхваща блато, ливада и малка горска площ в местността Амзово в землището на Смолян и има обща площ 0,3 ха.

Голубовица

Пещерата Голубовица се намира между селата Кошница, Турян и Могилица. Тя е на няколко нива с три входа и обединява пещерите Голубовица 1 и 2, като и двете не са благоустроени. За проникване в тях (възможно е в месеците от юни до октомври) обаче задължително ви е необходима специализирана екипировка (непромокаеми гумени ботуши, спасителни жилетки, осветление), както и квалифициран водач. За всичко това са се погрижили от местния пещерен клуб "Мурсалица". С тяхна помощ ще можете да преживеете незабравимо приключение в "младата" (на 1,5 милиона години) пеще-

В пещерата Голубовица

ра и да вдигнете адреналина си: отначало ви предстои кратко пътуване с лодка, след което навлизате в същинската част на пещерата, където постоянно течащият подземен поток е изваял необикновени форми. В горните етажи, където водата не е успяла да достигне, пък се виждат познатите от много пещери сталактити и сталагмити.

За да достигнете до Голубовица 2, ще трябва да сте подготвени за още по-смело изпитание: скално катерене под вещите напътствия на инструктор. Пещерата е суха, с денивелация от около 20 метра

и е дом на симпатичните и пазени от закона пещерни обитатели - прилепите. Излизането е по същия път, но сега ви очаква слизане с въже (на рапел) по 15-метровия скат, свързващ входовете на Голубовица 2 и Голубовица 1. Маршрутът завършва с алпийски тролей - спускане по стоманена въжена линия с дължина 45 метра. Тролеят преминава между двата ската на Гарга дере на височина 20 метра от повърхността на р. Есенска.

Пещера Голубовица е позната на пещерниците от 1967 г., но едва през 2007 г. се доказва, че тя е по-дълга от проучените

преди 40 години 300 м. Водолазите, които успяват да преминат през подводен сифон, откриват галерия с дължина 1.7 км, което прави пещерата една от най-дългите в Родопите. По думите на специалистите галерията е особено красива и богата на образувания. До момента е известно, че през образуванието протичат две реки, като едната идва от района на село Кремене, а другата - от съседната махала Попрелка. Специалистите са се натъкнали на още един подводен сифон, който трябва да бъде преодолян, за да се намери крайт на пещерата.

Ухловица

Пещерата Ухловица се намира в близост до едноименната махала, на 3 км североизточно от с. Могилица в местността „Сините вирове“ и заслужено си е спечелила правото да бъде наричана „един от подземните дворци на Родопите“. Тя е една от най-старите пещери в региона, на възраст от над 3.5 млн. години, изваяна е от протерозойски мрамор и представлява корито на пресъхнала подземна река. Тук в продължение на хилядолетия природата е изваяла една истинска феерия

от дендритни образувания, коралити и хеликтити.

Пещерата се намира на 1040 метра надморска височина, а температурата вътре в нея през цялата година е 10-11°C. Името ѝ идва от птица, която живее около пещерата - вид сова - улулица. Обща дължина на галериите е 460 м, от които 330 са благоустроени. Открита е през 1967 г. от Димитър и

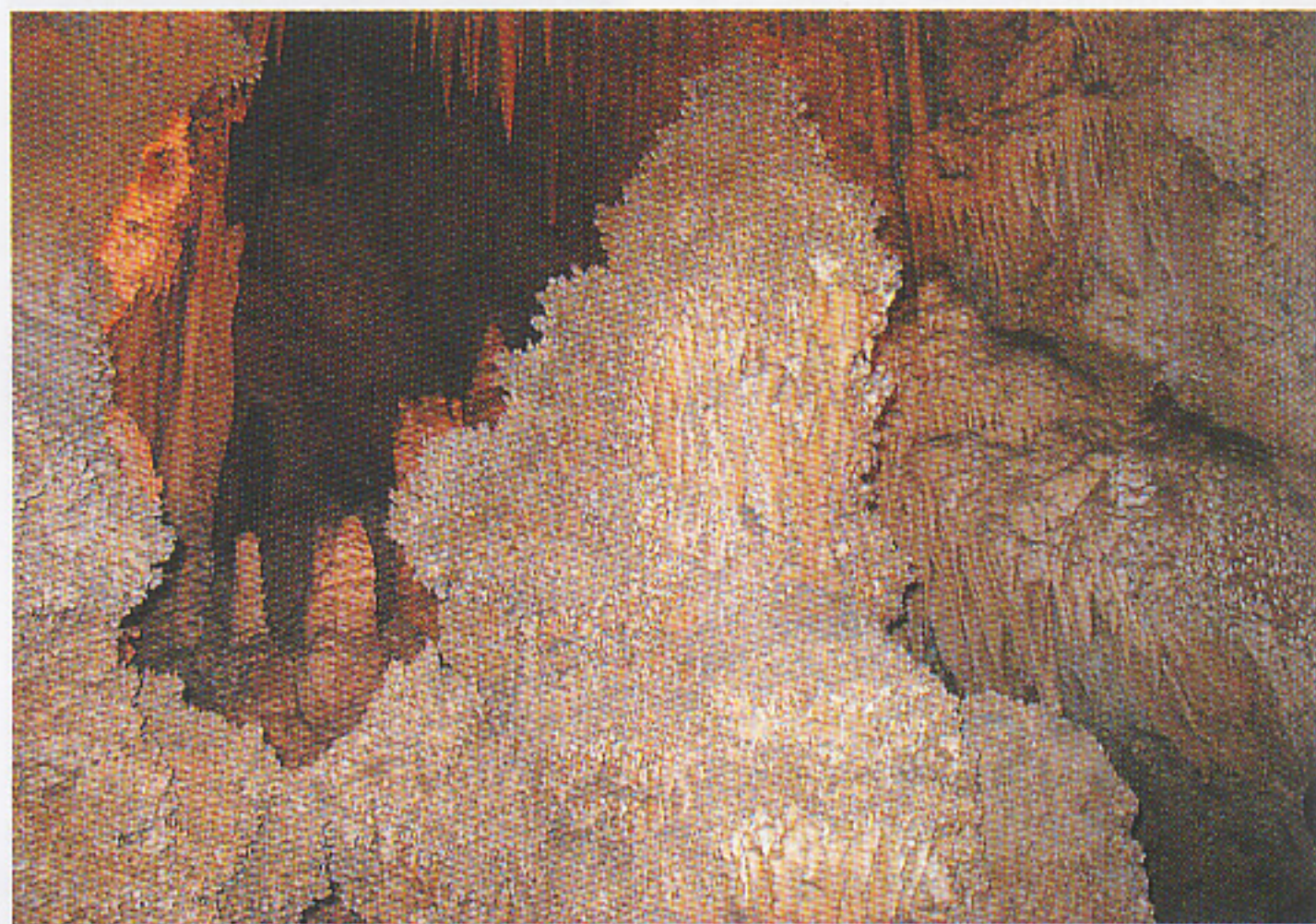

Пещерата Ухловица

Георги Райчеви. Отворена за достъп целогодишно, пещерата е отворена за посетители през 1984 г. За да се случи това, в продължение на три години жителите на с. Могилица полагаат над 2000 часа безвъзмезден труд, като пренасят по стръмния склон общо 45 тона желязо за стръмните метални стълби с 280 стъпала, които се вият из подземните галерии.

Влизайки в пещерата, човек се озовава на горния ѝ етаж – т.нар. Зала на пропастите, където гърлата на четири дълбоки пропасти се спускат към долните нива. По стръмна метал-

на стълба туристите също достигат до галерията на долния етаж, където е най-красивата част на пещерата. Сталактити и сталагмити, коралити, драперии, образувания, обагрени в зелено, червено и бяло надхвърлят човешката фантазия. “Органът” издава различни звуци като истински музикален инструмент, изпод високия 30 м таван посетителят е зорко наблюдаван от фигурата на Пазителя на пещерата. Най-впечатляващата си гледка обаче пещерата пази за края на благоустроената алея: там са оформени няколко невероятно хуба-

Пещерата Ухловица

Центърът на селото с “Лъжицата”

ви езера, които рано напролет се пълнят с вода. Към Голямото езеро се спускат каменните струи на невъзможно красивия Бриляnten водопад (наричан също Белият водопад), изграден от калцитни кристали.

Обикновено туристите подхождат към пещерата откъм асфалтовия път, откъдето за достигането ѝ се изкачват стръмна пътека и още 180 железни стъпала. Ако идвате откъм Гарга дере обаче, можете да подходите към пещерата от билото над нея.

Могилица

Могилица – още едно гостоприемно село, където ви очакват автентична родопска архитектура, интересни обичаи и традиции, и вкусна местна кух-

ня. Разположено по двата бряга на р. Арда, селото се намира на 25 км югозападно от Смолян. Някога, в далечните времена на Византийската империя, селото се е охранявало от три крепостни съоръжения от тракийски и византийски произход. Било е курортен център и място за лов и отдых на тогавашната аристокрация. Наблизо минавал и пътят, свързващ Бяло море с Тракия. Днес неговите къщи са накацали живописно предимно по левия бряг на р. Арда. Надморска височина около 950м. В селото и неговите близки махали живеят около 560 души. Могилица е известна най-вече заради прочутите Агушеви конаци, намиращи се в центъра на селото. Те обаче не са един-

ственото, което си заслужава да се види тук: в селото има демонстрационен център за занаяти. В околностите му също има много интересни обекти: Водопадът, Калето - стара крепост от времето на траките, използвана и от славяните, манастирът "Св.Атанас" и легендарният връх Кралъов камък. Освен пещерите Голубовица и Ухловица, около селото има още над 20 пещери. В района е и Бориковската пещера, с откритите в нея останки от пещерна мечка. В близост е и Защитена местност "Падала" с богато биоразнообразие и характерен

пейзаж, опазвана заради горите от бял бор, смърч и бук. Освен за пешеходен, вело и пещерен туризъм, районът предлага възможности и за риболов.

Всяка последна събота на юни от началото на XXI век на площада на селото се организира Празникът на народното творчество, по време на който се представят местният фолклор и занаяти. В района традиционно са се изработвали родопски терлици, черги, месали, мендили, торби. Запазила се е и предтъкаческата техника на изработване на „зунки“ – цветни ленти за деко-

Агушевите конаци

риране на костюми, дръжки за торби, окрайчване на тъкани. По време на панаира се прави демонстрация на автентична преработка на овче мляко, показва се как преди десетилетия се е добивало бито сирене, демонстрира се тъкане на хоризонтален и вертикален стан. **Агушеви конаци**

Агушевите конаци в село Моголища са единственият по рода си в България феодален замък, резиденция на богат турски местен феодал. Повечето българи мислят, че турската дума "конак" означава полицейско управление или затвор, но с нея се обозначава също така голяма къща, дворец, палат. Построени са през 1834 г. от български майстори, като градежът продължил 20 години. Легендата разказва, че след като конаците били готови, Агуш ага отрязал ръката на неизвестния родопски майстор, за да е сигурен, че той никога повече няма да съгради подобен шедьовър.

Комплексът е уникален със своите 221 прозореца, 86 врати и 24 комина. Състои се от три сгради, всяка от които има отделен уютен вътрешен двор и кладенец. Сградата за жените е

отделена с високи вътрешни зидове, в които са вградени въртящи се долапи. Архитектурният ансамбъл напомня по-ранните родови замъци – има отбранителна кула и два реда шахматно разположени бойници. Смята се, че Агуш ага е построил отбранителната кула, приличаща на морски фар, за един от синовете си, който е бил морски капитан. Но въпреки че прилича на укрепление, конакът съвсем не изглежда студен и неприветлив. Снежнобелите варосани стени и тъмнокафявият цвят на старите греди и порти, както и рисунките на цветя по кулата му придават свеж и топъл вид. Комините са високи, зидани от дялан камък, повечето са сдвоени и събрани със свод. Прозорците са с изкусно измайсторени дървени решетки. Стаите са широки и светли, с камина в почти всяка от тях. Таваните, стените, шкафовете и парапетите са резбовани.

Освен Агушевите конаци в селото, в близката махала Черешево има още една постройка, чиято архитектура напомня тази на конака – там е била лятната резиденция на същия Агуш ага.

★★
Къща за гости "М и М - ЧОЧЕВИ"

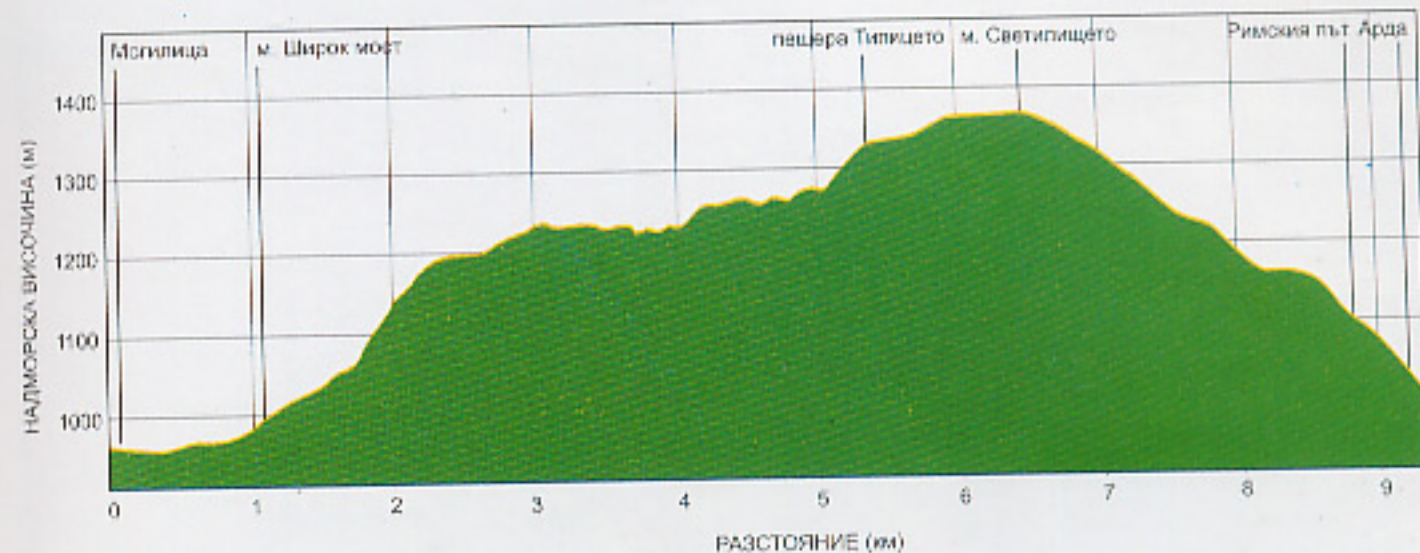
с. Могилица

+359 878 323911 +359 878535095

www.chochevi.com

Ден VIII – 10 км / 5 часа:

С. Могилица – пещера Типецето – м. Светилището – с. Арда

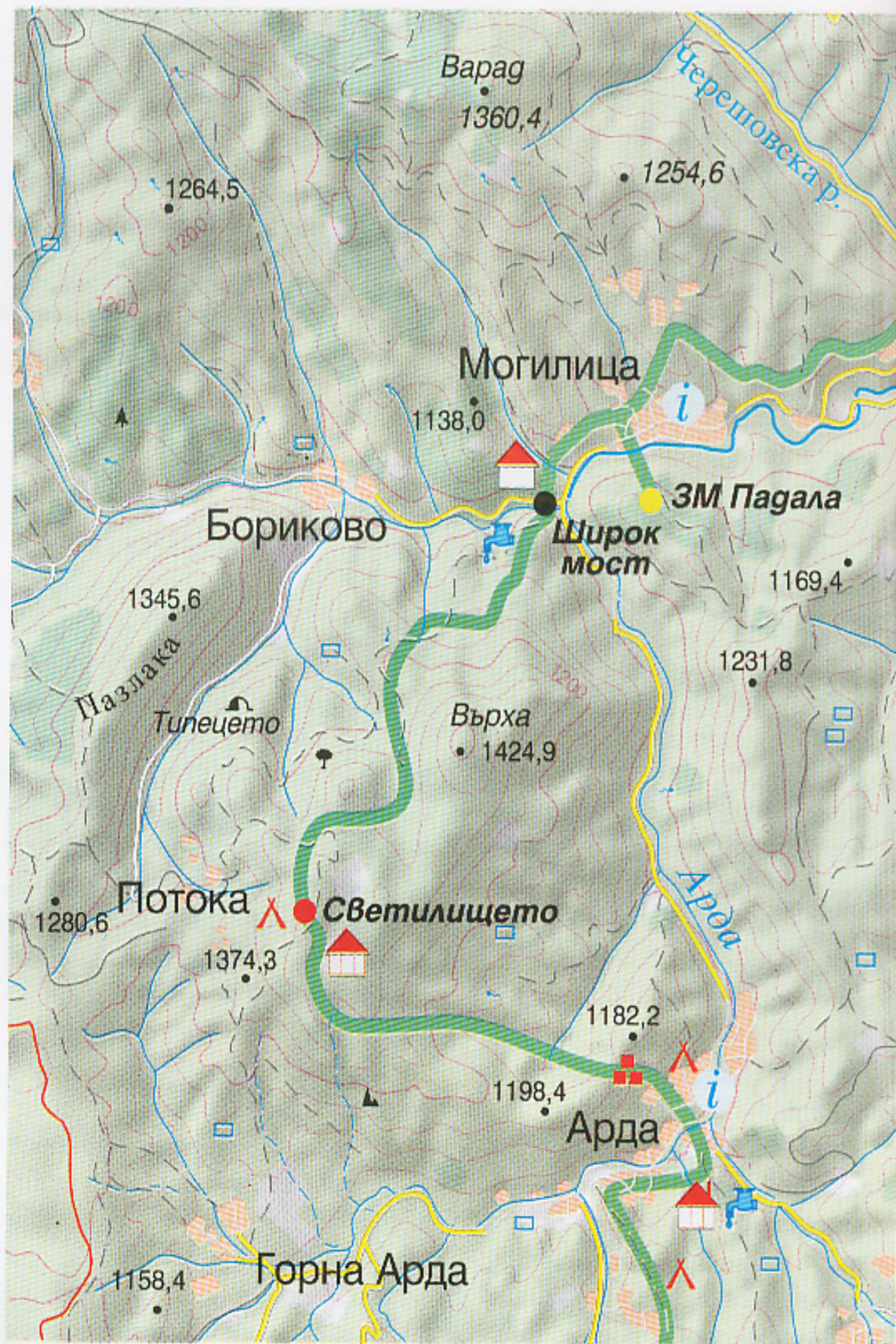

Светилището на Дионисий

Преди да се сбогувате с Могилица, непременно отделете малко време, за да се насладите на изумителната архитектура на Агушевите конаци – символа на селото. Макар че към момента комплексът е затворен за посетители, дори погледът отвън дава представа за красотата му. След това от центъра на селото излезте в южна посока и през старинния мост ще достигнете до Защитена местност „Падала“.

Връщате се отново на площада на селото и тръгвате по пътя за с. Арда в западна посока. След 15 мин. достигате до разклона за с. Бориково, а местността се нарича Широк мост.

Напускате равния асфалтов и тръгвате по стръмен горски път, между зряла букова гора. След 10-минутно изкачване маршрутът изоставя горския път, за да се отклони по стръмна в началото, стара и на места калдаръмена пътека, очевидно използвана до днес от домашни животни. Съвсем бързо се достига до първите ливади и пълноводна чешма, откъдето пътеката се вие по-плавно, все нагоре в югозападна посока, през зелени поляни и малки горички. След около 50 мин. излизате на широка ливада и преминавате през много добре запазените останки от граничния клъон. От там продължава-

Римски път към Светилището те с доста стръмно изкачване право на юг, покрай оградата от бодлива тел отляво и широколистна гора с малко дървета отясно. Когато достигнете до откритата, широка поляна изоставяте оградата и тръгвате на запад към близкия горски път и Заслона, където е отбивката за пещера Типецето. На мястото има информационна табела.

Пещера Типецето не е особено богата на образувания, но е интересна с това, че в нея са открити уникални находки на

праисторически животни. За да видите самата пещера, трябва да се отклоните по указаната пътека и ще я достигнете след около 10 мин. стръмно изкачване.

След това се връщате при заслона, откъдето по коларски път през смесена гора и покрай поляни, ухаещи на билки и озвучени от чановите на овцете, ще достигнете след 15 мин. местността Светилището. Останките от самото светилище днес приличат на естествени случайно разпръснати скали, по които растат жълт равнец и алпийска роза, но местните хора ще ви разкажат как преди векове тук траките са отдавали почит към боговете. Когато излезете в горната откритата част на дългото, плоско било, пред вас ще се разкрие невероятно просторна и красива гледка към близки и далечни планински ридове на Родопска планина.

Навсякъде по 190 километровия маршрут от с. Хвойна до прохода Елидже се изкачваме до десетки панорамни места. Но само на това свято за древните траки място имаме подобна просторна 360-градусова панорама към отдалечени до хоризонта планински ридове. Тук

Беседката под Светилището

най-вече човек може да усети защо древните траки са избирали за свои светилища върхове и възвишения като Перперикон, Татул, Цирикова църква, Ком... Случайно ли е, че тази местност е съхранена в народната памет с наименованието СВЕТИЛИЩЕТО? Дали не е пък тук легендарното Светилище на Дионисий с неговото главно прорицалище, през което е преминал Александър Велики в началото на завоевателния му поход към Азия...

Най-лесно се ориентираме по кулата на връх Снежанка, от която на запад се очертава могъщият Перелишки дял с най-високите за Родопите върхове. Следва вододелното било

с открояващите се в гръцката част на планината незайни за нас скалисти върхове, зад които са селищата Кестен, Триград, Буйново, Доспат...Още по-далеч на югозапад в мъглявината се откроява силуетът на гръцката планина Фалакро, или Боздаг, както на нас ни е позната с нейния първенец от 2 232 м.н.в. На юг погледът опира в Ардин връх и поредицата от върхове, очертаващи пограничното било до Циганско градище и Съдището на Югоизток. Виждат се множество селища и безкрайните вълни от хребети и склоновете на планината в източна посока, сред които се отличава скалната група Кичикая над Рудозем. На североизток

ясно се очертава Преспанският дял, където се извисява 2000 метровият връх Свобода. Точно на север е Кайнадинският рид, а зад него стърчат върховете Шипшиица и Соколиците...

От билото на м. Светилището продължавате в южна посока, докато започне спускането към терасовидните ниви и поляна, където отдалече ще забележите беседка. Оттам през смесена гора и ливади по гор-

ски път, покрай бетоново-тележни останки на кльона можете да слезете до Парка в с. Арда. Там сред борвите дървета можете да изпитате нови емоции, ако решите да повървите по вълженото съоръжение, наречено Градината на Тарзан.

Типицето

Типицето е малка пещера, която не изобилства на скални образувания, но в същото време заслужава внимание заради факта, че в нея са открити останки от пещерни животни. Входът на пещерата се намира в основата на малък скален венец, като самата тя е развита в мрамори. Има само една галерия с дължина 73м и денивелация от едва 0.5 м. Пещерата

е проучена и картографирана през 1978 г. През 1986 г. при палеонтологични сондажни проучвания в нея са открити зъби от пещерна мечка, долни челюсти и фрагменти от долни челюсти, бедрени и подбедрени кости и др., които се съх-

раняват в Музея на Родопския карст в Чепеларе. Пещерата представлява временно обиталище, използвано през различни епохи и от хората. В нея е открит тънък културен пласт, който показва следи от човешко присъствие от периода XXVI в. пр. Хр. – XII в. сл. Хр., както и останки от предмети на бита от раннобронзовата епоха. Специалистите откриват сходство между намерените тук пред-

Село Арда

мети, тези в раннобронзовото селище Езеро край Нова Загора и другите еталонни селища в Егея и Северозападна Анатолия (Троя, Терми и Полиохни), което е доказателство за единството на културното развитие в тези области.

Арда

В района на най-горното течение на р. Арда ви очаква още едно съкровище – едноименното село Арда. Разположено в котловина и заобиколено от всякъде от заоблените хълмове на Родопите, чаровното село създава усещане за неповторим уют и внушава спокойствие сред почти незабележимия ход на времето. Над реката, недалеч един от друг, са трите моста, съ-

единяващи двете части на селото. Арда отстои на едва 3 км от границата със съседна Гърция. Днес селото е познато на все още малко българи, но става все по-популярно като дестинация за селски и еко туризъм заради красивата и девствена

Пред информационния център в с. Арда

природа, разнообразните възможности за активна почивка и може би най-вече точно защото остава територия за откриватели. Според историята в далечно минало Арда е било курортно селище на знатните люде от Беломорието. Оттук са минавали два основни пътя с голямо значение – големият тракийски път към Беломорието и пътят от Пловдив към Драма. До 1942 г. в селото има и действаща митница. От Средновековието пък се предава легендата, че на близкия връх Ком е съществувала подземна църква. Имало и манастир, който е разрушен от

османските поробители по време на Илинденския събор.

Населението на селото, в което е и общинското училище, е около 600 души, а средната надморска височина - 900/1000 м. В околността са селата Гудевица, Гоздевица, Горна Арда и махалите Сердарска, Вълчовска, Пазарска, Самарджийска, Стайковска, Алиговска (Лагът), Билянце. Точно в махала Лагът е родена прочутата народна певица Валя Балканска, с чието изпълнение на песента "Излел е Делю хайдутин" родопският фолклор зазвуча дори в космоса.

В Арда днес работи информационен център, откъдето можете да закупите сувенири и да научите всичко, интересно ви за района на селото. Непосредствено до него е и ботаническата градина, където можете да разгледате около 150 от растенията, характерни за региона, включително редките видове и ендемитите.

Празникът на Арда се чества на Илинден (2 август), когато се организира общоселски събор, в който участват няколко хиляди души – в последните години и с включването на съседите от гръцките села зад границата.

★★
Къща за гости "АРГИРОВИ"

4790 Арда
 ☎ + 359 3028 466 ☎ + 359 88 9651232 ☎ + 359 88 7226161 ☎ + 359 88 8322377
www.argirovi.hit.bg argirovi@abv.bg

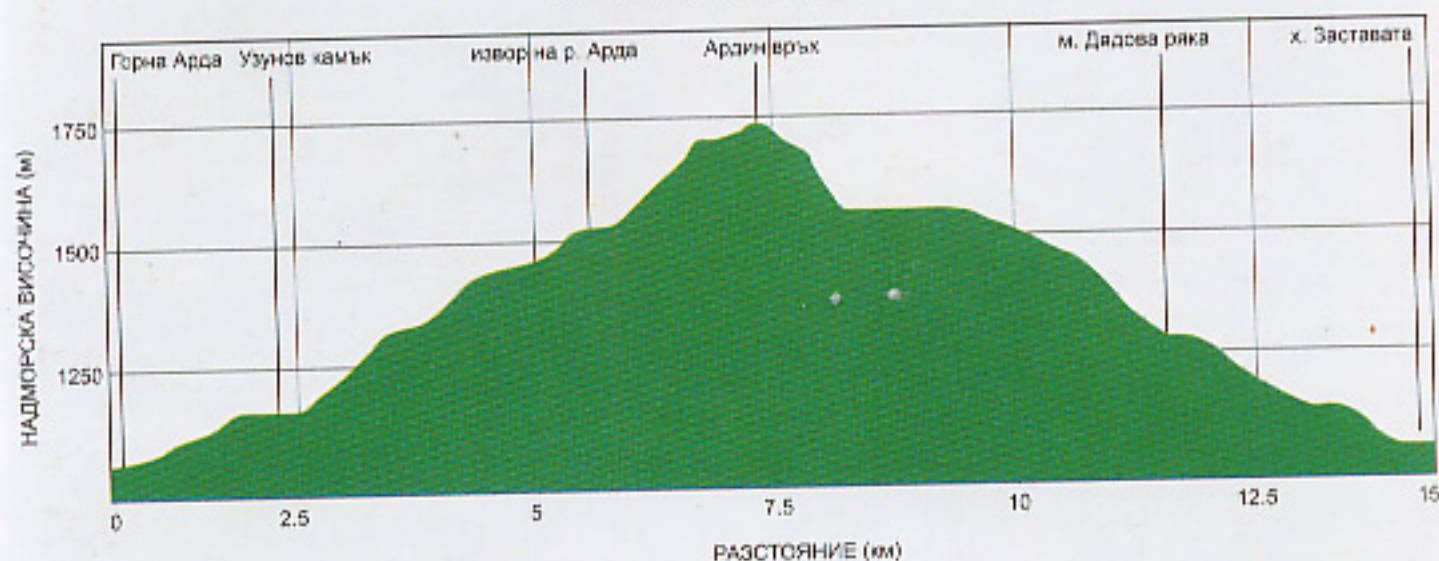
★
Хижа "ЗАСТАВАТА"

4790 Арда
 ☎ + 359 878 327 899
karlak_tourist@abv.bg

Ден IX – 12 км / 7 часа:

С. Арда – махала Речани – м. Узунов камък – м. Гераница – извора на р. Арда – Ардин връх – м. Дядова река – х. Заставата

Към извора на река Арда

Днешното пътешествие започва от с. Арда в южно направление. Преминавате по моста през р. Арда и тръгвате по калдаръмена уличка, пресичаща Самарджийската махала. Тук можете да посетите Маджаровата къща, която е съхранена от края на XIX век до днес, когато вече е превърната в частен музей. След нея пътят ви води над селото, където лъкатуши между околните махали Гудевица и Речани, пресича дерета и ливади и се изкачва все понагоре към все по-просторни панорамни гледки: местността е широка, зелените ливади са във всички посоки, прорязани от множество потоци.

Така приближавате и първата местност, където можете да отседнете за кратка почивка или пикник: Дядова река. Освен красивата гледка тук са изградени с вкус и очарование няколко покрити навеси. Тук има басейн с пъстърва, която можете да уловите сами и да ви я приготвят на пещ, както и съоръжение за чеверме, задвижвано от водата на реката. Има и обособено място за палатки.

След заслужената почивка, отново през гори и ливади по горските пътища можете да продължите маршрута си към местността Узунов камък – няколко гостоприемни места за хранене и почивка на сред

гората в поречието на планинския поток, където любезните домакини могат да ви нагостят с прясно уловена пъстърва или предварително поръчано чеверме. Тук има и възможност за преспиване в малка, изградена само от дърво частна хижа.

Наблизо над тази местност е и граничната бразда, до която води горски път, който местните хора се надяват в близко бъдеще да бъде покрит с асфалт. Така ще може да бъде възстановена транспортната връзка, свързвала повече от две хилядолетия този район на планината с Беломорска Тракия. Тук, в местността Гераница, вече няколко години през новия век се правят събори, на които освен български и гръцки политици се срещнат и местните хора, разделяни от желязната завеса повече от 50 години.

От местността Гераница пътеката се изкачва покрай Черни връх и желязната гранична вишка към извора на р. Арда, който струи изпод корените на вековен бук. На горската поляна има беседка, барбекюта, маси и скамейки за пикник, както и специално пригодно място за родопско чеверме. В единия край на ливадата местни зевзе-

ци показват каменна пирамидка с един овехтял дървен кръст, „маркиращ гроба на магарето на Настрадаин Ходжа“.

След като отдъхнете сред хладните букови гори и отпиеете от ледено студената кристална вода на извора, можете да продължите към едноименния Ардин връх (1730 м). Това е най-високият връх в тази част на планината, който като неуморен часовей бди над цялата котловина по горното поречие на реката. От върха се разкрива просторна гледка към най-горното поречие на р. Арда, кулата на връх Снежанка и по далечните била на Перелишкия дял от планината. В северозападна посока се виждат добре скалите в района на гръцкия резерват Фракто, съседния гръцки връх Стамна на югозапад, както и надиплените като морски вълни хребети в гръцката част на Родопите на юг.

А когато границата със съседна Гърция бъде отворена, любителите на приключенията ще могат да се спуснат от района на Ардин връх направо към гръцкия водопад Лепидас. След още два часа спускане се достига до друг, по-нисък, но не по-малко впечатляващ водопад

От гръцкия връх Стамна: Родопите и планината Фалакро

с езерце под него - Света Варвара, а от там по римския път да стигне до с. Паранести. За сега обаче, докато все още България не е член на Шенгенското споразумение, ние можем да продължим единствено покрай граничното било в източна посока, където след 10 мин. преход стъпваме на по-малкия с 10 метра брат на Ардин връх.

По трасето със зелена маркировка започва стръмно спускане на изток покрай граничната полоса, докато се слезе в подножието на върха. От тук пъ-

теката сменя посоката – тръгва се на север с по-леко спускане сред зряла букова гора. Пътеката става все по-утъпкана и широка, докато излезе на ливадите над местността Дядова река. Пресичате ливадите и през махала Билянци можете да се завърнете в село Арда или да се подслоните в някоя от гостоприемните къщи за гости в околните махали.

Междувременно, пътешествието из горите на ардинския дял е истинска радост за любителите на флората. Напролет,

когато листата на дърветата още не са се раззеленили, в тях можете да видите ароматно еньовче, бяла съсънка, двулистен синчец и др. По-късно, през лятото, в буковите гори виреят типичните горски видове - зловонен, кафяв и едростълбчест здравец. По поляните ще откриете и детелина, лечебен ранилист, ливадно орехче, безстъблена решетка, синя тинтява, а по влажните места близо до потоците растат червено омайниче, блатна росица,

брястолистно орехче. На места, по откритите скални масиви растат различни видове тлъстига, хойфелов нежит и други скални видове.

Маджаровата къща

Макар и ново място на картата на туристическите маршрути, Арда вече може да се похвали и с първата частна етнографска сбирка в района. Разположена е в една от малкото запазени стари къщи в селото – триетажната Маджарова

Местността Дядова ряка

къща в Самарджийската махала. Къщата е строена през 1897 г., когато селото още се намира в пределите на Османската империя, а днес е реставрирана и превърната в музей. В нея фамилията на Севда Хаджиева е съхранила и показва над 1000 предмета от трудовия бит и ежедневието в края на 19 век. Интерес представлява пълният набор от самарджийски инструменти, принадлежали на бащата на стопанката, както и представянето на други типични занаяти като пчеларството и тъкачеството.

В миналото Маджаровата къща е била собственост на един от заможните местни занаятчии, а домакините ще ви разкажат интересни истории от житието му, запомнени от неговите наследници. Интериорът е типичен за тези отминали времена, със запазени оригинални елементи в дъските, гредите, дървената облицовка и долапите. Автентични са двестагодишният каменен под, скърцащите стълби. Запазени са и дребни предмети от ежедневието като бръснарски принадлежности, пособия за тютюн, дамски украшения. Интересна е старата баня, разположена в една от

Експонати в Маджаровата къща

нишите, където домакините са се радвали дори на “течаща” вода.

За любителите на приключенията

Атракцията, която не бива да пропускате в Арда, е Тарзановата пътека, която се намира сред селския парк зад училището. Там обезопасени и с помощта на инструктори можете да преминете по въжени съоръжения и различни препят-

По пътеката на Тарзан

ствия на 4-6 метра над земята. Преминаването по Тарзановата пътека е възможно и интересно за хора на всякаква възраст. Единствено ограничение са смелостта ви и желанието за приключения.

Другото предизвикателство на село Арда е предлаганата възможност туристическите маршрути около селото да бъдат преминати на кон. Дори и начинаещите се чувстват сигур-

ни на гърбовете на спокойните животни и под напътствията на инструктора. Така още на втория ден можете да се наслаждавате на родопските красоти, препускайки в галоп, и изцяло да се почувствате част от природата.

Изворът на Арда

Казват, че “автографът” на Родопите е при изворите на Арда... Всъщност, строго географски погледнато, водите на реката се събират от три дерета и тя може да се нарече “Арда” едва при арденската махала Елата. Големият извор, през който преминава маршрутът ви обаче е най-колеритен – може би и заради вековния бук, изпод корените на който се процеждат капките, даващи началото на най-дългата родопска река. Живописна е и самата местност: от поляната на север се открива прекрасна панорама към зелените ридове на Родопите.

Историците смятат, че името Арда, което носят и едноименните връх и село, произхожда от тракийското название Арпесос (Ардеск). Според друга версия името означава Бяла река. Общата дължина на

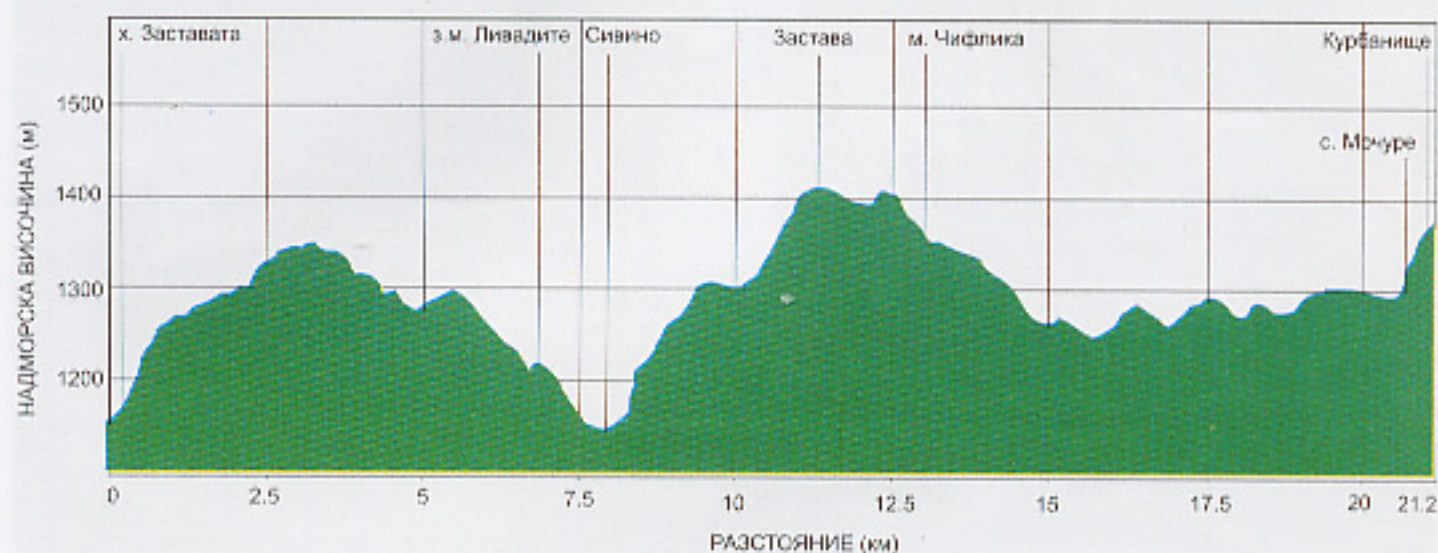
Изворът на р. Арда

реката, която се влива в р. Марица при Одрин, е 272 км, от които 230 км са на българска територия, като водосборната ѝ площ е 10 797 кв.км. По своето течение реката създава живописни пейзажи: провира се през ждрела, клисури, образува меандри и красиви лъки. Бреговете ѝ се обитават от водолюбиви растения и разнообразни животни, а в самата река плуват различни риби. В най-горното ѝ течение се открива пъстърва. От март до октомври се лови мряна, а кефал – през цялата година.

Ден X – 21 км / 9 часа:

Хижа Заставата – ЗМ Ливадите – с. Сивино – застава Горово – м. Чифлика - с. Мочуре – м. Курбанище

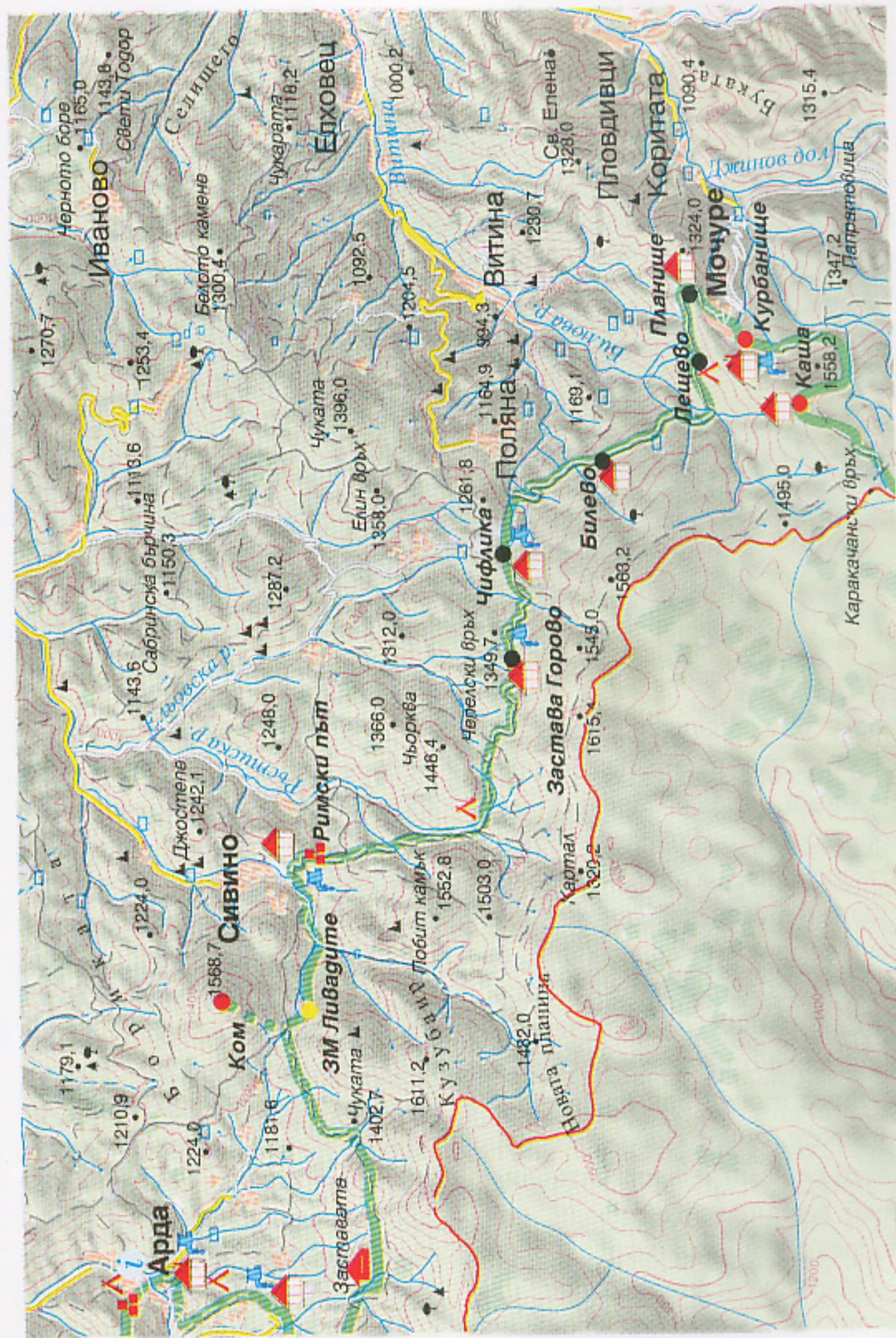
Сред гори и ливади

За разлика от всички предходни в този 10-ти ден от маршрута няма изкачване на върхове и скали. Преходът от с. Арда до с. Мочуре е само по горски пътища и пътеки, преминаващи през букови и порядко през иглолистни гори по северния склон на граничното било.

От Арда се тръгва в югоизточна посока по коларски път. Пътят преминава през гори и поляни, като на откритите места се открива гледка към пръснатите махали и селца. Точно в подножието са махалите Гудевица и Гоздевица, свързани с интересна легенда за създаването на селата, която ще ви

разкажат местните жители. В далечината на югозапад се възправя гордият първенец на Ардинския дял - вр. Арда. Маршрутът подсича вр. Ком (1569 м) – един от основните ориентири в тази част на планината, чиято конусовидна снага се виждаше отдалеч в предишните няколко дни, а обръщайки поглед назад, ще продължите да го разпознавате и в следващите дни от маршрута.

Според исторически данни, в периода IX – II век пр. н. е. на този връх е имало тракийско светилище, което обаче остава не напълно проучено до днес. В южното му подножие пътеката преминава кльона и

Кичестият бук

достига до Защитена местност Сивински ливади, където през май-юни цъфти прелестното горско цвете Родопски крем. От ливадите, където извисява снага огромният Кичест бук, вече се виждат и покривите на къщите на най-близката махала на с. Сивино. Сами преценете дали да се отбивате в селото за почивка и обяд или да си организирате пикник в беседката, която се намира в югоизточния край на широките ливади, непосредствено над него.

Маршрутът продължава на югоизток по каменните остан-

ки от стар римски път, а след него се тръгва по широк горски път. В началото изкачването през буковите гори е плавно, но след 40 минути, когато подминете покритата скамейка, където се вливат два потока, наклонът е значителен. Вдясно от вас ще остане Побит камък, после се заобикаля вр. Черква, в подножието на който още от римско време е имало постройки, а по-късно и черква. След това, преминавайки през няколко поляни, достигате след час и половина пешеходене от с. Сивино до старата гранична

застава, която днес е запустяла. Срещу нея – от другата страна на пътя сред борови дървета има много добри условия за пикник: чешма, беседка с барбекю и тоалетна.

Оттам, следвайки маркировката по дърветата, продължавате по пътеката, която постепенно и със завои се изкачва към местността Фурната – място, използвано за скривалище от гръцки партизани. Следва леко спускане и излизате на открита местност, наречена Чифлика, където също има много добри условия за пикник, а и панорамната гледка вече може да ви задържи за повече време. Оттам можете да се спуснете в северна посока директно към с. Горово, преминавайки покрай Мумжийската чешма, където някога имало мандра, или към по-близкото с. Поляна.

Нашият, маркиран в зелен цвят маршрут, продължава обаче право на изток с плавно спускане по пътеката към местността Билевото. Ще познаете, че сте в правилната посока, след като отново достигнете междуселския горски път, който плътно се приближава към останките от бодливата тел на граничното кльоново съоръже-

ние – непосредствено зад него, край голяма пълноводна чешма има беседка, предлагаща поредната възможност за кратък отдих. От тук се насочваме към с. Мочуре по хоризонтален горски път до дълбоко дере, откъдето започва изкачване към местността Лещево – широка поляна, в единия край на която има покрита скамейка, а по-нататък покрай няколко крайпътни чешми до местността Планище, непосредствено над селото, където е следващата възможност за отдих в поредната дървена беседка.

В с. Мочуре има възможност за пренощуване, но ако сте решили да се наслаждавате на залеза на слънцето над планината, можете да продължите по маршрута през селото. След 20-мин. изкачване по стръмна камениста пътека ще излезете на една изключително панорамна местност – Курбанище, откъдето като на длан се виждат околните села и върхове. В северна посока това са Ком, Перелик, Снежанка, Соколиците, Свобода, а на югоизток се издига вр. Циганско градище (Ченгенето), Малко градище, Съдилището, Бабина чука.

Защитена местност Сивински ливади

Името на Сивински ливади подсказва, че те са част от землището на с. Сивино. Местността е защитена от закона, тъй като е естествено находище на Родопски крем (*Lilium rhodoraеum Delip.*). Тук за пръв път е било намерено това ендемично за българската флора растение, което е описано през

1951 г. от българския ботаник Димитър Делипавлов.

Родопският крем може да се срещне и на други места в Родопите на височина от 800 до 2100 метра надм. вис. главно по ливади и открити места. Стъблата му достигнат височина до 120 см. Различава се от другите български видове крем по големите цветове - с дължина на околоцветните листчета

между 9 и 10,5 см.

Цъфти през юни, когато целите Сивински ливади се обгрят в жълтия му цвят. Едно от най-красивите български растения е защитено от закона през 1984 г.

По същото време, когато цъфти Родопският крем, сред тревите в ливадата можете да видите и лилавите и жълти цветове на бъзовия дланокоренник.

Край близката гора пък вирее дългорогата гимнадения. В района се срещат и няколко вида орхидеи. Наблюдават се и други интересни растения: жълт кантарион, брястолистното орехче, чернокос, обикновено лъжичниче, бяла чемерика, източна козя брада, кървавиче, ливадно орехче, различни видове детелина и др.

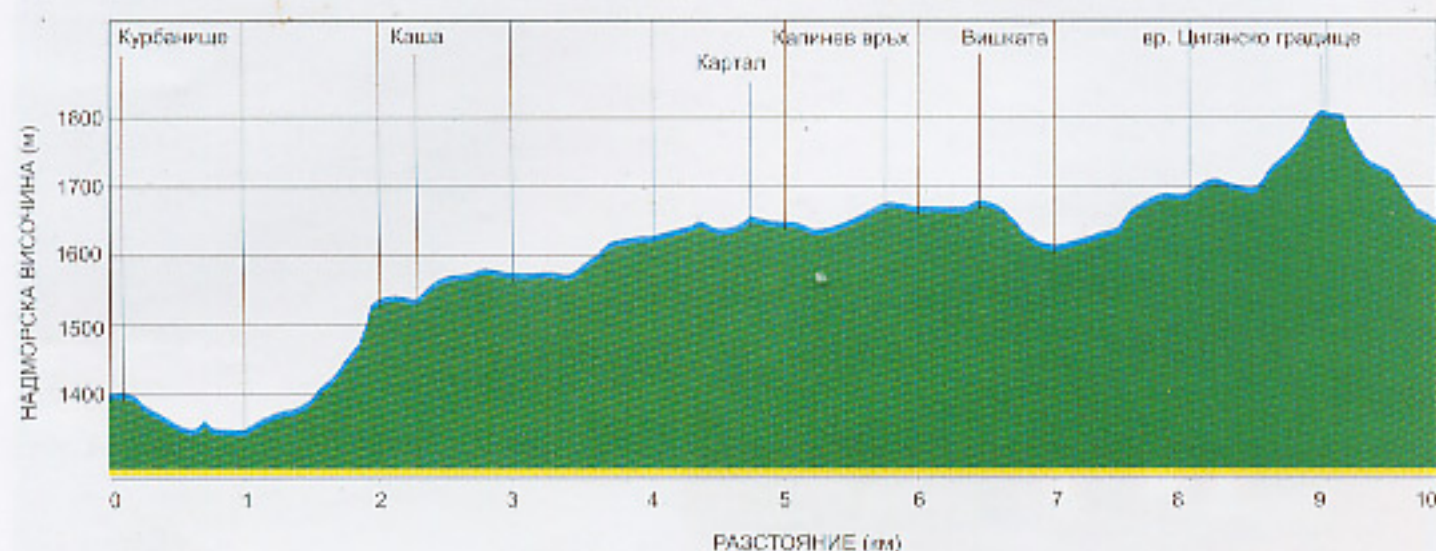
★ Стаи за гости ВИЛА МОЧУРЕ

с. Мочура, общ. Рудозем
☎ + 359 885 801065

Ден XI – 10 км / 6 часа:

М. Курбанище – м. Каша – м. Картала – Капинев връх – Вишката – вр. Циганско градище – м. Заслона

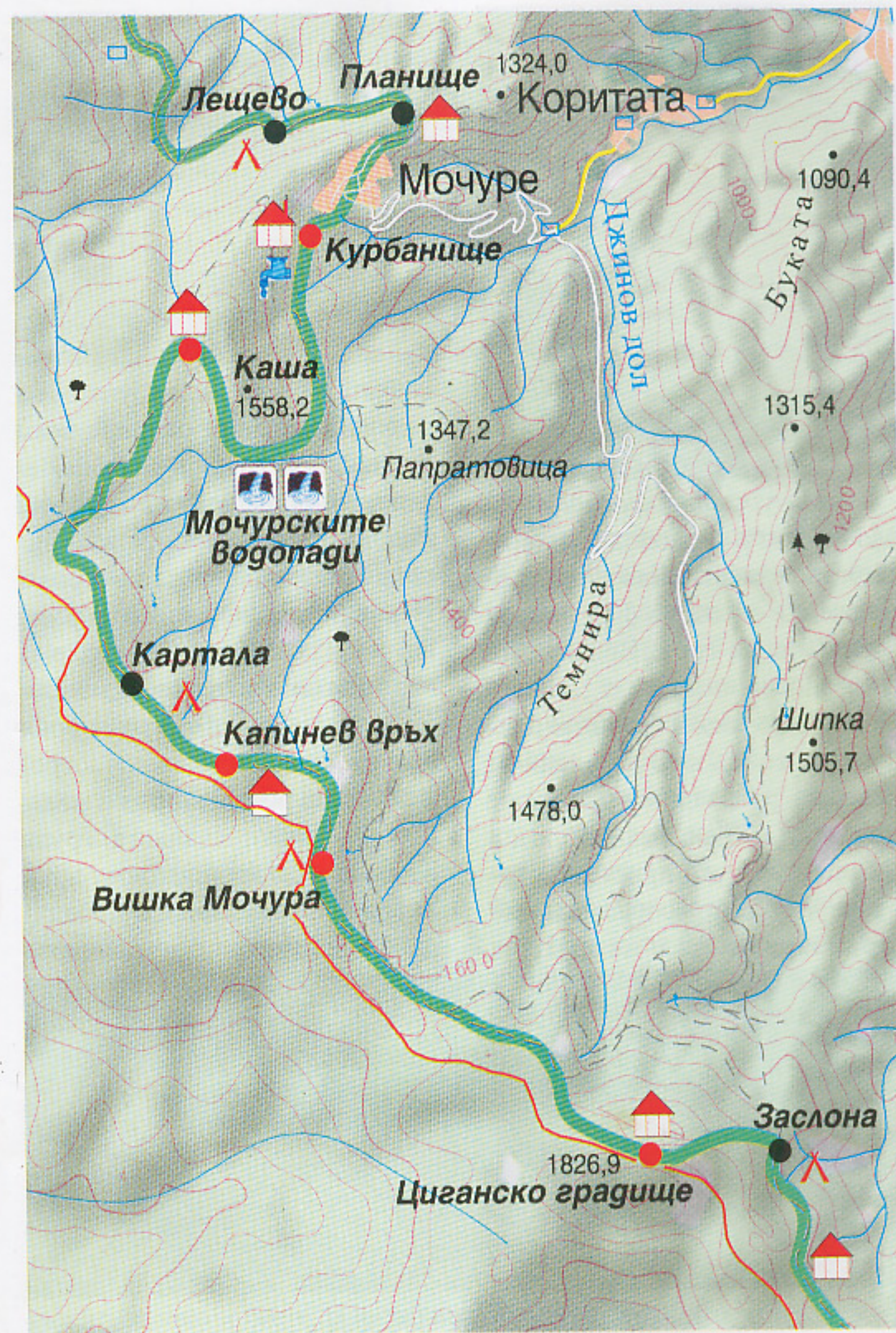
Планина без граници

От билото на местността Курбанище се разкрива чудесна панорама към околните села – Поляна и Горово, към язовира в местността Чифлика, към върховете по Перелишкия рид и Кулата на връх Снежанка, а долу в ниското пък се е сгушило с. Мочуре. Самата местност Курбанище е интересна с това, че тук са открити останки от късноантични некрополи. А днес можете да се ползвате от удобствата на съвременния туристически бит: беседката с барбекю, чешмата с изворна вода от близката букова гора, тоалетната...

Когато тръгнете на днешното си пътешествие, дивият чар на горите и поляните постоянно

ще ви напомня, че този район е в голяма степен недокоснат от човешко присъствие поради близостта си до строго охраняваната в близкото минало граница. И в този "пограничен" ден отново ще преминете през кльона, а пътят ви по билото ще преминава по браздата, отделяща българските и гръцките територии.

Маркираната пътека несетно води надолу до сградата на бившата Гранична заставка Мочуре. Все още не са съборени помещенията за войниците и офицерите, къщичката за граничарските кучета, окопи и съоръжения за тренировки. От тук започва изкачване към

Мочурската каскада

Мочурските водопади, които са разположени каскадно в продължение на около 300 м. сред зряла букова гора. Водопадите са с височина до 10 м., водата се стича по улеи в скалните блокове, които са като наредени от човешка ръка един върху друг риолитни кубове. Захластнати в забележителното природно творение, неусетно се изкачвате по стръмната пътека и излизате на

Каша

открито пространство, осяно с храсти, трева и цветя, докато стигнете билото на местността Каша. Широки и просторни, ливадите са обрасли с характерната за високите части на Родопите тревна растителност, наречена „картал“.

След около 1,5 часа преход тук можете да поседнете в беседката и да се любувате на безкрайното море от планински била и хребети по посока на Перелишко-Преспанския дял на Родопите, да откриете най-високия връх в планината – Голям Перелик, телевизионната кула на връх Снежанка и разлома над Смолянските езера, 2000-метровият връх Преспа и връх Момчил, Националната астрономическа обсерватория в местността Рожен, скалната група Кичика над гр. Рудозем, връх Бабина чука, скалната поредица Съдилището, пограничното

Граничното било от Вишката

било на връх Циганско градище... Незабравимо преживяване, ако случите ясен, слънчев ден...

Когато се насладите на тази панорама, продължавате по пътеката, която лъкътуши между ливади и малки горички – в началото почти хоризонтално, а след това с лек наклон покрай планинско поточе, докато стигнете до горски път, непосредствено до граничната бразда и белите гранични пирамиди. Пътят плавно набира височина и достига след още 1 час до местността Картала, където има покрита скамейка.

От там маршрутът продължава със спускане и изкачване по открит горски път между храсти и ливади, за да достигнете след 50 мин. до Капинев връх, където при лошо време можете да се подслоните в малък заслон и откъдето отново можете да видите

необятното море от планински хребети и върхове в северна посока.

Следва нов преход – около 40 мин. докато стигнете до една друга забележителност, която ще видите днес – Граничарската вишка, служила до преди двадесетина години за наблюдение на района от войниците.

От височината на кулата, която е ремонтирана и възстановена точно с цел посещение от туристи, морето от хълмове се разстила във всички посоки. Човек не може да раздели планината на българска и гръцка, но все пак може да познае кое било към коя държава принадлежи. А в същото време усещането да бъдеш върху военното съоръжение прави преживяването доста по-различно и запомнящо се.

След незабравимото изкачване се връщате отново към

зелената маркировка, за да продължите в началото със слизане по горския път между вековна букова гора, а после с леко изкачване към седлото пред вр. Циганско градище (1820 м). Излизайки на билото, пак ще ви съпътстват шеметните панорами от двете страни на границата, ще видите стада от гръцки крави, пасящи свободно по широкия картъл. От широкото било постепенно преминавате към стръмно изкачване и около час след вишката сте на самия връх – най-високият по тази част от границата. При хубаво време, казват местните хора, от тук погледът достига чак до мечтаното и затворено вече 60 години за пряк достъп през планината Бяло море. На върха са правени археологически проучвания, намерени са

останки от керамични съдове и предмети на бита от Средновековието. Ясно личат и елементи от отбранителни линии, опасващи върха от всички страни – окопи и бункери – свидетелства за военни действия от Първата световна война...

Слизането е по посока на по-ниския източен връх - Малкото ченгене и местността Брахамовото. От там през гората за около половин час ще достигнете и до единственото място, където можете да преспите в този район – построеният наскоро Заслон, побираш не повече от десетина туристи. Не очаквайте твърде големи удобства, а за да осъществите този преход и да ношувате спокойно, със сигурност трябва да носите със себе си и спален чувал.

Циганско градище

Циганско градище

В миналото на вр. Циганско градище (1820 м), наричан от местните и Ченгене хисар, се издигала една от най-големите крепости в Ардинския дял на Родопите. Според специалистите, тук е имало и тракийско скално светилище, действало над 700 години. Някои учени даже изтъкват хипотезата, че точно тук се е намирал прочутият храм на Дионис. Днес основите на крепостните стени могат да се проследят в източна и северна посока, а в района е намерена керамика от ранножелязната епоха и късната античност.

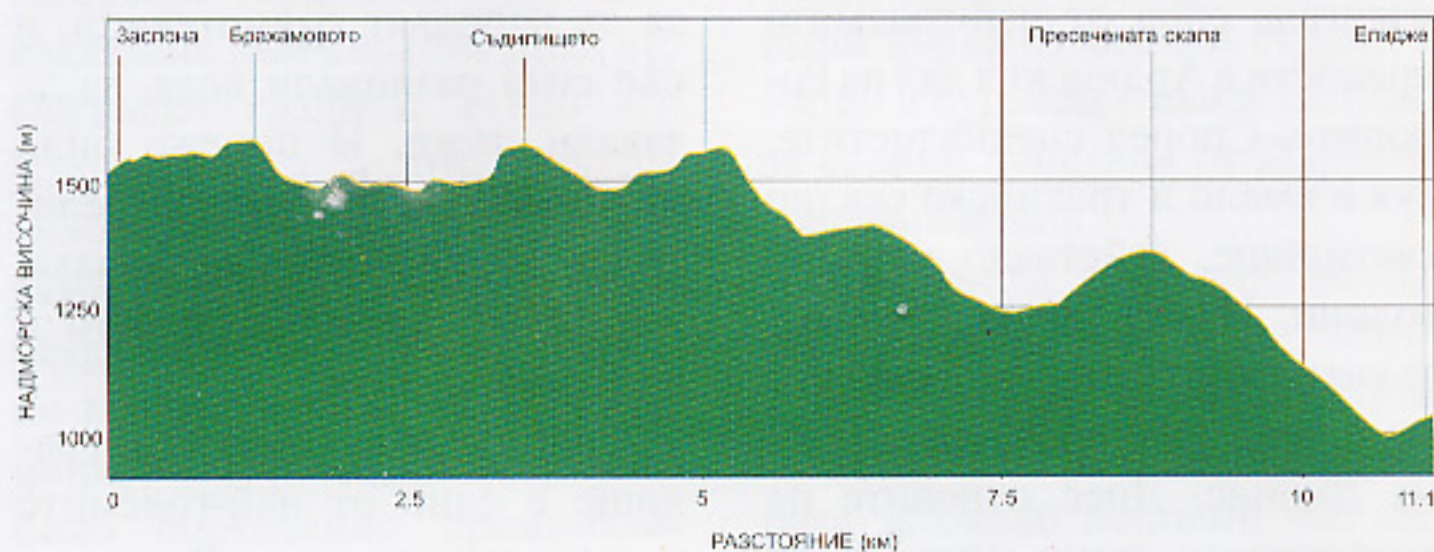
Съществува интересна легенда за произхода на името на върха и крепостта, която напомня историята за Вавилонската кула. Според преданието, събрали се цигани от околността и решили да издигнат кула, толкова висока, че с нейна помощ да достигнат до Бог. Започнали да градят, но в един момент започнали да се карат и кулата се срутила. Името обаче останало и се запазило еднакво на всички езици – “Циганско градище” на български, “Ченгене хисар” на турски, “Чифтокастро” на гръцки. Според друга легенда в античността тук цигани

изградили голяма сграда, от върха на която хвърляли запалени главни, за да предизвикат светкавици, гърмели с бурии, за да направят гръмотевици, и със сита разливали вода, за да завали дъжд. И понеже били друговерци и искали изстрелите им да достигнат до Аллаха, той се разсърдил от небето и разрушил кулата.

Районът на Циганско градище е едно от най-големите в света находища на Родопски крем. Тук се намира и една от най-плътните популации на мечки в България. Вековните букови гори приютяват и многобройни ята от птици, което прави района орнитологично важно място от световно значение. Територията е включена и в международната екологична мрежа НАТУРА 2000 по Директивата за местообитанията. Районът граничи с гръцкия Национален парк Родопи и с гръцката Natura 2000 зона. Няколко мечки постоянно обитават граничната ивица и ежедневно я пресичат. Съседните гръцки скални комплекси в миналото са били обитавани от многобройни диви кози, каквито, макар и по-рядко, могат да бъдат видени и днес.

Ден XII – 11 км / 7 часа:

М. Заслона – м. Брахамовото – м. Съдилището –
м. Гръцкия пост – м. Пресечена скала – проход Елидже

Съдилището – непознатите скали

След като се събудите сред тишината на дивата природа в местността Заслона и измиете очи със студената планинска вода, поемете към поредното приключение – пътуване през рудоземския край на Родопите – територия, непознатата доскоро и за най-запалените планинари.

Отначало пътеката се движи по коларски път под сянката на стари букове. След това ви извежда на поляната в подножието на връх Малкото Градище /Брахамовото/. Оттам продължава в източна посока, като следи браздата и зелената

туристическа маркировка. Така през редуващи се малки полянки и горички пътеката неусетно достига до първите от пограничната уникална група скали, познати на местното население като Съдилището. Тук граничната бразда извива право на север и държи тази посока почти през целия ден.

Впечатляваща е гледката от местността Съдилището. Дълбоки стотици метри скални откоси, отново свързани с предания за времето, когато родопчани са били хвърляни в страшните урви. В тази част на планината през май и юни

Родопски крем край Съдилището

също изправят главички нежните яркожълти цветове на родопския крем. По продължение на пътеката гледките са изумителни – отвесни скални зъбери, точно по високия ръб на които преминава границата, а долу в ниското вече е Гърция. Разкрива се както долината на река Сушица и селата Димарио, Ехинос, Пахни, Кентаврос и др., така и странната поредица от нетипично за Родопите заострени пирамидални върхове в гръцката ѝ част.

Някои от скалните зъбери,

покрай които ще минете, удивително напомнят вкаменени фигури: стара негърка с тюрбан, войник, огромен гущер... Само фантазията ограничава тази мисловна игра с причудливите форми. На места пътеката се изкачва и слиза стръмно, следвайки граничната бразда. В един момент се осмелява да я пресече и през скалите, подредени на тънки пластове, извежда на Гръцкия пост – място, където в миналото гръцките граничари давали наряд, охранявайки от своята страна

граничната неприкосновеност. Днес каменното укрепление е полуразрушено, а погледът се рее из простора на околните ридове и долината на река Сушица.

Оттук пътешественикът има два варианта да продължи своя преход, вече под плътната сянка на старите букови гори. Примамва идеята за слизание към близкото село Пловдивци и свежестта на басейна към туристическия комплекс “Бахами”, който изкушава там.

кула на новостроящия се язовир “Пловдивци”.

Другият вариант е преходът да продължи на север към вр. Бабина чука (1414 м) – мястото, където границата отново променя своята посока, за да поеме на изток. Днес върхът е обрасъл с растителност. Смята се, че в миналото в района е имало стопанисвани земи с насаждения, а върхът е бил използван за наблюдателница и военен пост заради защитеността му, възможността да бъде изкачен

На Съдилището

В този вариант слизането е стръмно, като ще достигнете до селото, преминавайки първо покрай изоставената сграда на Гранична застава и водната

само от едната си страна и добрата огледност: цялата долина на Пловдивска и Елховска река и селата Пловдивци, Елховец, Мочуре, чак до Поляна. Вижда

се и местността Курбанището, в далечината е Циганско градище, а на север Перелик, върховете Снежанка, Свобода, Преспа...

От Бабина чука се продължава на изток през гората и за около 1,5 часа се слиза до прохода Елидже. Очаква се пътната артерия, вече изцяло готова от българската страна, да свърже двете части на планината, след като и гръцката страна построи новата отсечка, заменяща някогашния чакълиран и добре

съхранен път към долината на р. Сушица. Отварянето на прохода след повече от 60 години период на действаща „Желязна завеса“, ще улесни не само преминаването на туристи, но и бизнес активността в региона.

Рудозем

Рудозем е разположен в подножието на древна крепост, която местните хора наричат Ерим папа, и на уникалния скален феномен Кечика (Козя скала). За скалата Кечика се разказват

Проходът Елидже

безброй легенди за несметните богатства, неоткрити и до днес, оставени от византийски и римски владетели. От скалната група Кечика се открива гледка на 360 градуса към околните родопски ридове Перелишки, Чернатица и Преспански, както и към пограничното било.

Рудозем се простира в живописна долина, образувана при вливането на реките Елховска и Чепинска в река Арда. Интерес представлява местността Сините скали - скално образувание в самия град. Една от причините за оживлението в района през вековете са значителните залежи на оловно-цинкова руда и на риолитни плочи. През античността тук е минавал презродопският кервански път, свързващ Тракия с Беломорската равнина край Ксанти. В района на Рудозем са открити останки от селища, некрополи, руини от църкви и крепости от предримската, римската, късноантичната епоха и Средновековието. Установено е, че тези земи са населявани още през ранножелязната епоха – 1200 – 600 г. пр. Хр.

Съхранени са няколко църкви и манастири: манастир „Света Елена“ (в миналото из-

вестен като „Света Ирина“) над село Пловдивци и църкви като „Света Богородица“ и „Свети Тодор“ над село Равнината. Всички те са еднокорабни и се отнасят към епохата на късното Средновековие. В джамията на близкото до Рудозем с. Чепинци се пази библиотека с над 800 печатни издания и книги на арабски и персийски език, както и 350 тома ръкописна литература - арабска калиграфия с поезия, история, етика и музика.

Районът на Рудозем е интересен и поради изключително високата степен на съхранено биоразнообразие и многото редки и ендемични растителни и животински видове, които са се запазили тук поради ограниченото човешко присъствие в пограничния район.

ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ

АВТОБУСЕН ТРАНСПОРТ ЗА РУДОЗЕМ

София – Рудозем - 17,00ч.

Рудозем – София - 05,00ч.

Пловдив - Рудозем - 06,00 ч ; 14,00 ч. ;

16,00 ч.

Рудозем – Пловдив - 06,00 ч. ; 11,00 ч. ;

14,00 ч.

ТЕЛЕФОННИ НОМЕРА:

Болница - 150

Пажарна -160

РПУ -166

Полицейско управление Рудозем –

0303/30-43

Гранично полицейско управление-

0306/30-70

Банка ДСК – 0306/33-26

Поща - 0306/30-15

Туристически информационен център

-0306/45-60

GSM -0893 619 156

Email: tc_rudozem

Информационен център – 0306/32-49

Семеен хотел "ВИКТОРИО"

4960 Рудозем, ул. "Стадиона" №2

☎ +359 306 3161 ☎ +359 88 7972002

www.victorio-bg.eu

durev_86@abv.bg

★★
Къща за гости "БАХАМИ"

4979 Пловдивци, общ. Рудозем
 ☎ + 359 306 4534 ☎ + 359 89 9146717
 kompleks_bahami@abv.bg

Местност Гераница – с. Дипотама – водопад Лепидас – водопад Св. Варвара – римския път – с. Паранести / трансевропейски пешеходен маршрут Е 6

Въпреки че България е член на Европейския съюз от 2007 г., междудържавната граница с Република Гърция си остава заключена за живеещите в Родопите вече над 60 години. Все още там, където столетия наред хората, които са населявали планината, са преминавали

безпрепятствено, няма действащи транспортни артерии. От местността Гераница ще може да се навлиза в гръцката част на Родопите, когато бъде възможно да се преминава сегашната държавна граница между двете страни.

Екипът за управление на Проект BG 2005/017-454 .03.03.02-17 проучи с помощта на гръцкия партньор възможностите за туристическо свързване на гръцката и българската територии в района на Ардин връх, където е преминавал някогашният трако-римски път между гр. Филипи /столицата на древната Македонска държава/ и гр. Филипopol /днешен Пловдив/. Имашме желание да открием с туристическа маркировка пътеката, водеща към с. Дипотама, но не получихме очакваното съдействие от гръцките власти.

Все пак природните атракции и най-вече водопадите в тази част на Родопите си заслужават усилието да бъдат посетени, независимо от коя посока. Върви се по древни и

Водопадът Лепидас

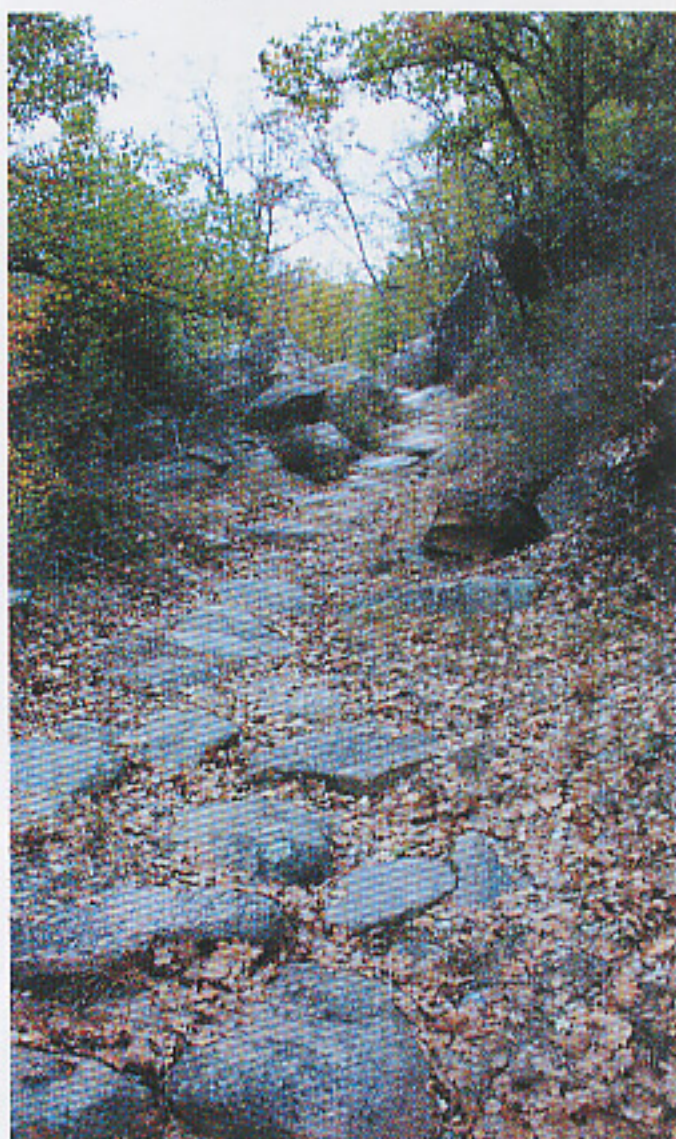

Водопадът Света Варвара

по-нови пътеки, на места настлани с изгладени от времето и пътниците каменни плочи.

В началото се преминава в подножието на връх Стамна, за да се тръгне към поречието на Меча река. Пътеката е равна и когато се насочи към реката, става все по-стръмна. След около 2-часов преход се стига до водопада Лепидас, висок 35 м., а след още 1,5 часа спускане по стръмни пътеки се достига до водопада Св. Варвара.

От там пътеката е много добре запазена и води на места по стария римски път до покрайнините на село Паранести, след още около 6 часа пешеходене.

Римският път към Паранести

Село Паранести

С. Паранести

Малкото селце, отдалечено на 40 км от Драма и на 60 км от Ксанти, е забележително с новия, добре уреден Музей на Родопската природа. Той обогатява посетителите с много

информация за биоразнообразието в тази част на планината, поднесена по модерен и атрактивен начин. В селището има три хотелски бази – съчетание от традиции, уют и съвременни удобства.

Мостът до водопада

★★★
 Хотел "ФИЛОКСЕНИЯ"

с. Паранести, префектура Драма
 ☎ + 30 25240 22001, ☎ + 30 25240 22002
www.philoxeniadrama.gr Philoxenia@aias.gr

★★★
 Хотел "НЕСОС"

с. Паранести, префектура Драма
 ☎ + 30 25240 21021
www.hotelnessos.gr

Проход Елидже – горско селище Еримантос – водопад Ливадитис – с. Ливадитис / трансевропейски пешеходен маршрут Е 6 - гр. Ставруполис

От прохода Елидже, когато бъде възможно да се премине междудържавната граница, се тръгва на юг по горски път, който след 8 км преминава над с. Димарио. Продължава се на югозапад между нетипични за Родопите пирамидални върхове, обрасли със смесена гора от бор и бук. След 16 км се достига до вилното селище Еримантос, разположено сред гората, където е най-подходящото място за нощувка. На 5 км от него е водопадът Ливадитис, разположен на 860 м. н. в. – водата

се спуска от близо 40 м скала, обградена от зряла букова гора. От водопада до едноименното село ви делят още 6 км, а до гр. Ставруполис - 22 км.

Ставруполис

Живописното градче Ставруполис се намира в котловина, образувана от р. Места (Нестос) на 28 км от Ксанти. Разположен е амфитеатрално сред хълмиста местност на 110 м н. в. В наши дни е център за производство на тютюн. Интерес представляват множе-

Гръцкото село Димарио от Съдилището

гр. Ставруполис

ството стари къщи, запазили архитектурни традиции, които в миналото били собственост на земеделци и скотовъдци. Характерни за тях са старите порти и прозорци с метален обков, покритите веранди, както и комините на къщите. Днес спомените за миналото на града и традициите се пазят в Музея на фолклора, а домашни продукти, произведени от местните жени, можете да закупите в Женската кооперация.

Градчето е изходен пункт за различни пешеходни маршру-

ти към вътрешността на Родопите и преди всичко към най-високия водопад в Родопите - Ливадитис. От Ставруполис пешеходейки, на колело или с влак можете да предприемете и незабравимо пътуване по поречието на Места, която образува впечатляващи меандри. Реката предлага и отлични условия за приключения с кану, каяк или рафт. Районът на Ставруполис е богат на редки и защитени растителни и животински видове, включително над 240 вида птици.

★★
Мотел "АГРИЯНИ"

4-ти километър по пътя Ксанти - Ставруполис
 ☎ + 30 25410 83777
www.agriani-hotel.gr agriani@otenet.gr

★
Къща за гости "КСЕНИУС ЗЕУС"

гр. Ставруполис, префектура Ксанти
 ☎ +30 2542 22444 ☎ +30 6936747370
www.xenios-zeus.gr info@xenios-zeus.gr

ТУРИСТИЧЕСКА АГЕНЦИЯ "РОДОП ТУРС"

Вашият партньор в Родопите

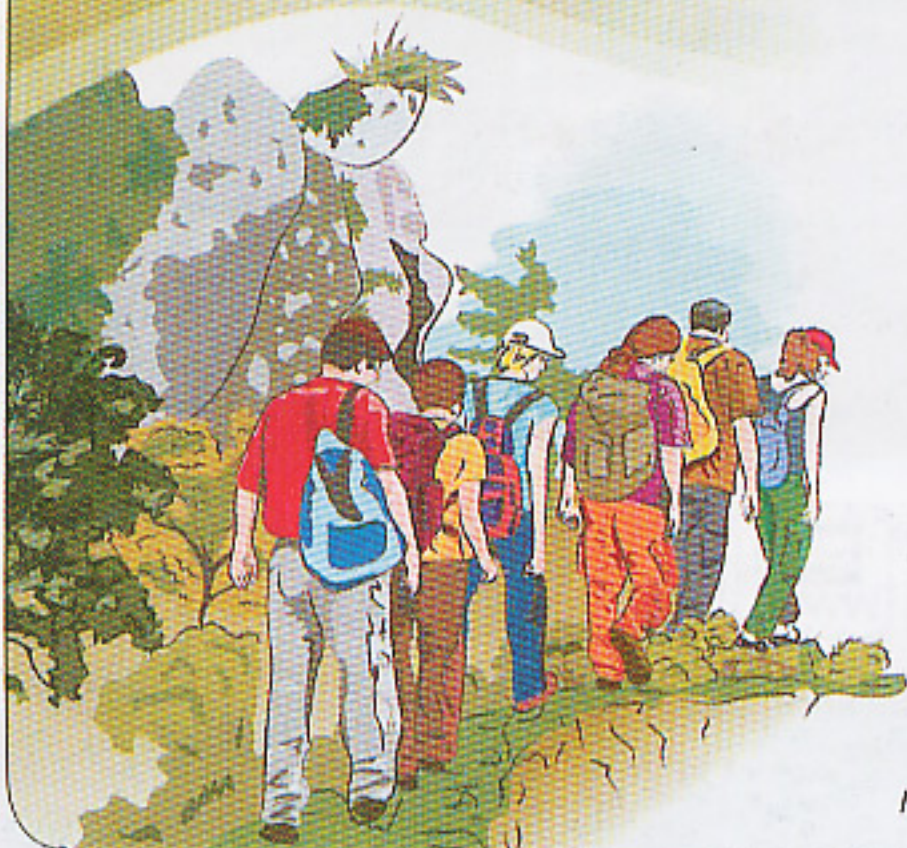
www.rhodop-tours.com

Хотелски резервации,
Екскурзии, Почивки, Застраховки,
Самолетни и автобусни билети

СМОЛЯН

бул. "България" 50
тел./факс: 0301 6 34 38
GSM: 0896 81 75 37
rhodop_tours@abv.bg

Ορέστις Μπόσκος Βουνολόγος

ТУРИСТИЧЕСКА
АГЕНЦИЯ

"Ορέστις Βόσκος"

- ХОТЕЛСКИ РЕЗЕРВАЦИИ
- ЕКСКУРЗИИ
- СКИ-ВАКАНЦИИ
- ВОДНИ СПОРТОВЕ
- ПЛАНИНСКО КОЛОЕЗДЕНЕ
- КОНЕН ТУРИЗЪМ

с. Паранести
префектура Драма
тел.: +30 6947 825 551

Програма ФАР - ТГС България - Гърция 2005:
"Устойчиво развитие чрез защита и опазване на водите и
биоразнообразието в пограничния регион"

Проект BG 2005/ 017-454.03.03.02-17:

"Биоразнообразието в Родопите - предпоставка за създаването на нови туристически продукти"
Проектът се изпълнява с финансовата подкрепа на ЕС и РБ

ИЗДАВА:

Регионална Туристическа Асоциация „Родопи“

Смолян 4700, бул. „България“ 14 п.к. 77

Тел./факс : 0301 63420, мобил: 088 44 22 686 e-mail: rtar@abv.bg

www.rodopi-bg.com

ПАРТНЬОРИ ПО ПРОЕКТА:

СЪЮЗ НА МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ В ПРЕФЕКТУРА КСАНТИ

гр. Ксанти, ул. "Г. Ставроу" 20

тел: 0030 25410 27470, факс: 0030 25410 29466, e-mail: tedk@xan.forthnet.gr

ОБЩИНА СМОЛЯН

4700 Смолян, бул. "България" 12, тел.: 0301 62357,

e-mail: smol@abv.bg, www.smolyan.com

ОБЩИНА ЧЕПЕЛАРЕ

4850 Чепеларе, ул. "Беломорска" 44Б, тел.: 03051 2110,

e-mail: mail@chepelare.bg www.chepelare.com

СДРУЖЕНИЕ НА ХОТЕЛИЕРИ, РЕСТОРАНТЪОРИ И ТЪРГОВЦИ - ЧЕПЕЛАРЕ

4850 Чепеларе, ул. "Мурджовска" 2, тел.: 0887 898724

МЕСТЕН СЪВЕТ ЗА ТУРИЗЪМ - С. МОГИЛИЦА

с. Могилица, общ. Смолян, тел.: 0889 878 202

СЪВЕТ ПО ТУРИЗЪМ - РУДОЗЕМ

4960 Рудозем, бул. "България" 9, тел.: 0306/ 4534, e-mail: strud@abv.bg

Автори: Ана КРУМОВА, Васил ТОДЕВ, Георги ПАМПОРОВ

Снимки: Антонио Де НЕГАЧЕС, Ана КРУМОВА, Анна ТИВАС, Васил ГАРОВ, Ив ФУКЕ,
Георги ПАМПОРОВ, Камен ТРАВЛЕВ, Михаил МИХОВ, Свидна МИХАЙЛОВА

Редактор: Даниела СИВИНОВА

Дизайн и печат: "ПРИНТА-КОМ" - СМОЛЯН